ISSN 1814-4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім · Сад · Город

12 грудень 2005

Лимон на підвіконні

"...до Новорічного свята

Гуси у домашньому господарстві

Казка-театр з іграшками-саморобками

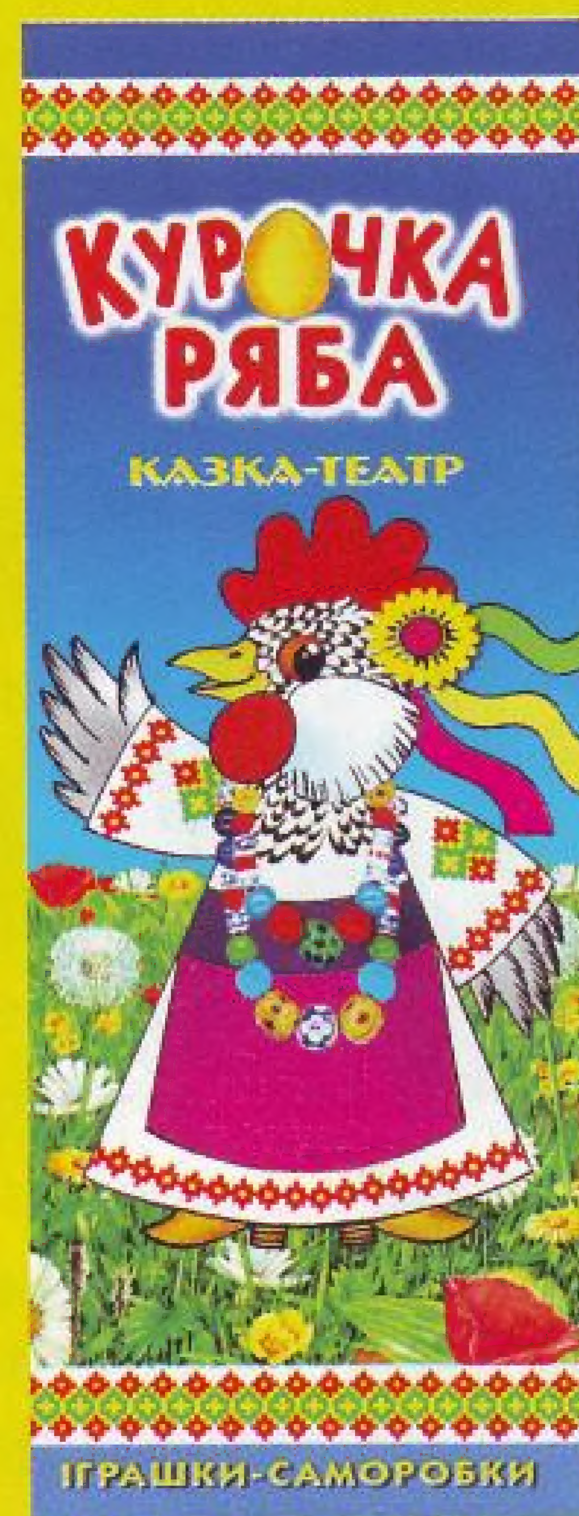

Комплект улюблених дитячих казок з іграшками-саморобками.

У кожному випуску казка і 7 оригінальних іграшок. Пальчиковий театр — улюблена дитяча забава.

Яскраві саморобні іграшки стануть окрасою вашої новорічної ялинки.

Вартість 1 прим. — 2 грн. 50 коп.

У комплекті із журналом "Яблунька" вартість 1 прим. — 3 грн. 50 коп.

"Іграшки". У кожній барвистій книжечці 2 іграшки-саморобки.

Вартість 2 прим. — 1 грн. 50 коп.

НАСТІЛЬНІ ІГРИ

Веселі забави для всієї родини

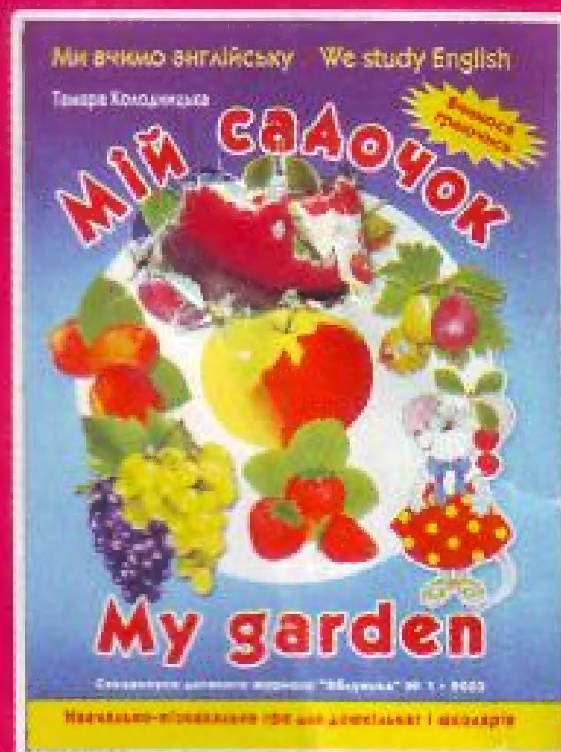

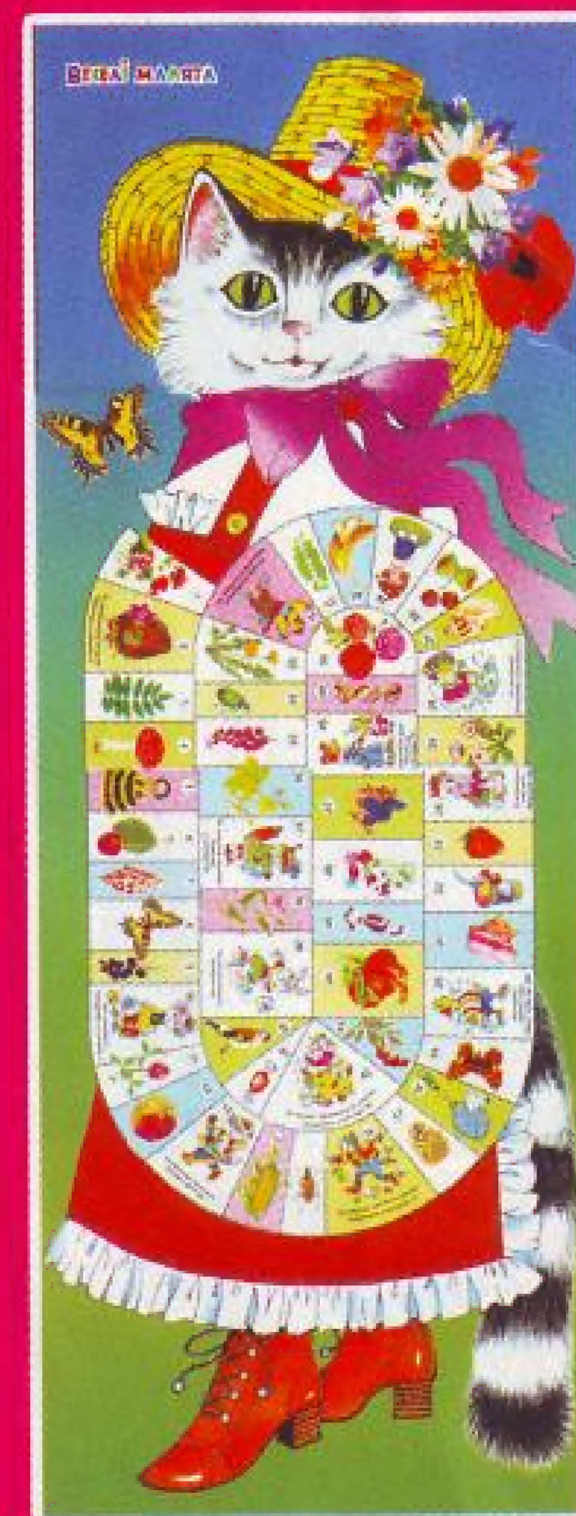

"Веселі малята" та *"Садочок"* — захоплюючі ігри з серії "Вчимося граючись" для дітей віком 3—10 років. Гра *"Веселі малята"* цікаво та весело навчає дітей правилам поведінки і гарним манерам. *"Садочок"* — українсько-англійська гра з вивченням мови (предмети, кольори, числа). Вартість 1 прим. — 2 грн. 50 коп. Вартість у комплекті із журналом "Яблунька" — 3 грн. 50 коп. за 1 прим.

Пропонуємо: найцікавіші випуски журналу *"Яблунька"* за 2004— 2005 рр. Вартість 1 пр... рим. — 2 грн. (№ 19—23). Журнали *"Чарівна ка..."* улюблені казки народів світу, вірші, оповідки з малюнками-розфарбовками. Вартість 1 прим. — 1 грн. (№ 1—18).

Пропонуємо комплекти журналів *"Чарівна казка"* з пільговою знижкою: 6 казок-розфарбовок (на вибір) — 5 грн. 50 коп. Вартість комплекту з 18 казок-розфарбовок — 16 грн. 50 коп.

Усі видання, розміщені на цих сторінках, можна придбати в редакції або замовити післяплатою. Для колективних замовлень або оптових покупців діє гнучка система знижок.

Умови пересилки. Для оформлення замовлення необхідно написати потрібні вам номери журналів та кількість. Витрати за пересилку фіксовані залежно від вартості замовлення. Розрахунки зроблені згідно з державними поштовими розцінками.

Якщо вартість замовлення становить від 5 до 10 грн., то вартість пересилки + 5,50 грн.; 11—15 грн. + 6,50 грн.; 16—20 грн. + 7,50 грн.; 21—35 грн. + 9,50 грн.; 35—50 грн. + 11,50 грн.; 51—60 грн. + 13 грн.; 61—80 грн. + 16 грн.; 80—100 грн. + 20 грн. Гроші наперед і в конвертах не висилайте.

Чітко пишіть повну адресу з індексом, прізвище, ім'я, по батькові.

Замовлення надсилайте уа адресе: журнал "Яблунька". вул. Краківська, 20, к. 210, Київ-94, 02094. Тел./факс (044) 552-94-60, 559-46-85.

"ЯБЛУНЬКА" І "ЧАРІВНА КАЗКА" — ДІТЯМ

1

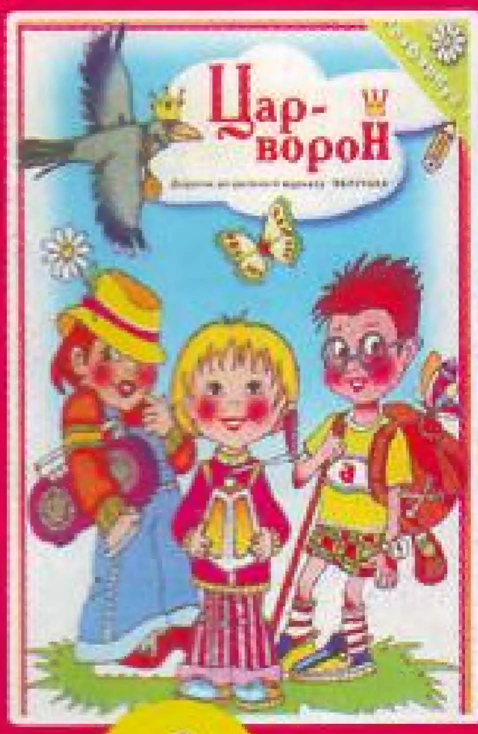

2

3

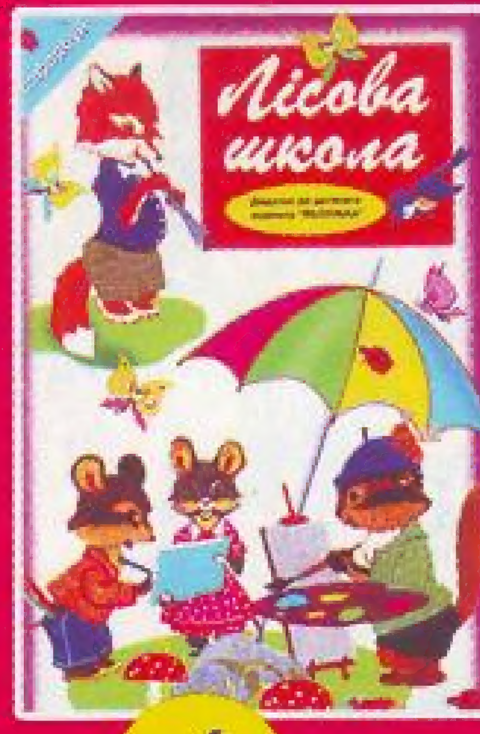

4

5

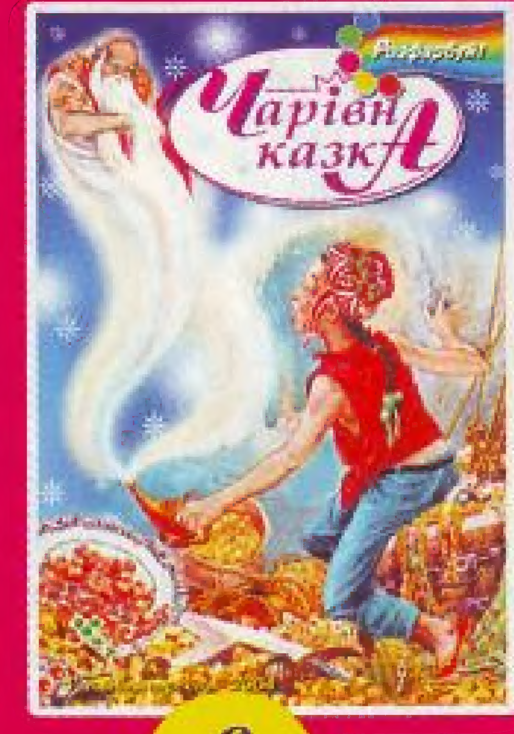

6

7

8

9

10

11

12

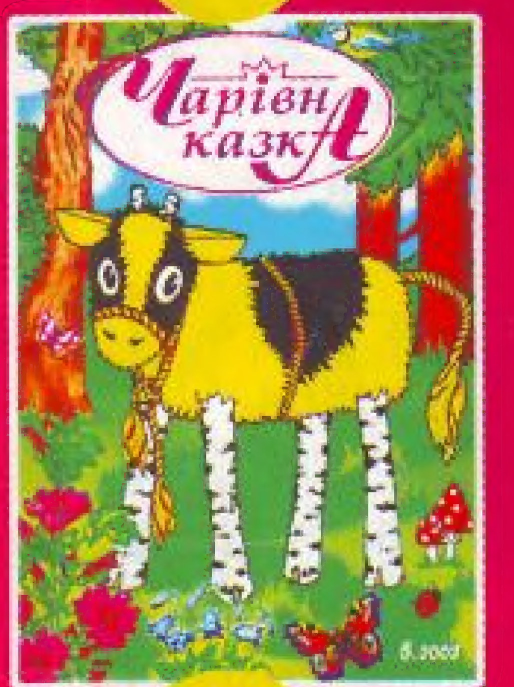

13

14

15

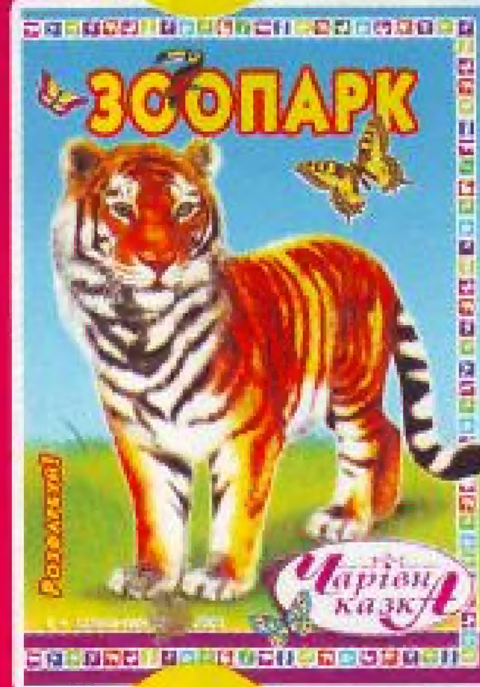

16

17

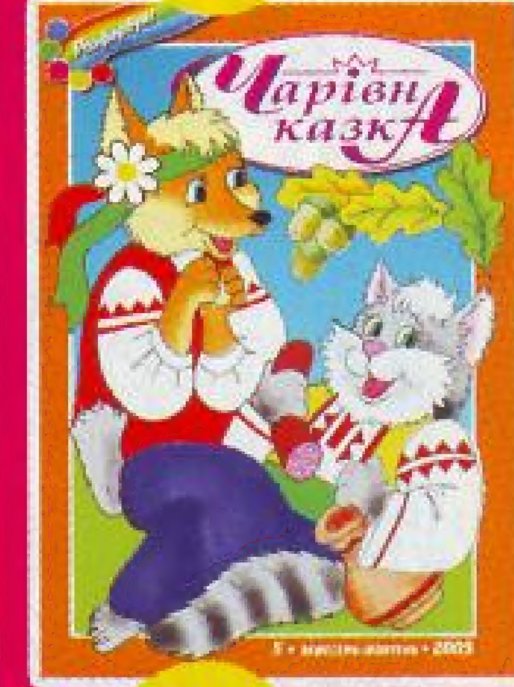

18

Новорічні подарунки від "Яблуньки"

Журнал "Яблунька"

Найкраще розважально-пізнавальне видання для дітей віком 4—12 років. Щономера 100 призів для дітей і батьків, спеціальні призи для дитячих бібліотек. 28 сторінок цікавої та корисної інформації малятам і школярам, батькам і вчителям.
Передплатний індекс 40306

Вартість видання з доставкою — 17 грн. 76 коп.

"Чарівна казка" (Журнал-розфарбовка)

Улюблені казки народів світу з малюнками-розфарбовками. У кожному номері — ігрові вкладки: настільні ігри, казки-театри з іграшками-саморобками, розважально-пізнавальні ігри з вивченням англійської мови. Друкує роботи юних художників у рамках конкурсу "Кольоровий світ"
Передплатний індекс 01220.

Вартість видання з доставкою — 18 грн. 96 коп.

"Чарівна Яблунька"

комплект журналів "Яблунька" + журнал-розфарбовка "Чарівна казка".
Передплатний індекс 21870.

Вартість комплекту з доставкою та пільговою знижкою — 34 грн. 32 коп.

"Дім, сад, город"+ "Яблунька"

Комплект журналів (щомісячна передплата).
Передплатний індекс 22432.
На рік: 6 журналів "Яблунька"+ 12 журналів "Дім, сад, город".

Вартість видання з доставкою — 48 грн. 42 коп.

"Дім, сад, город"+ "Яблунька"

Комплект журналів (передплата на рік)
Передплатний індекс — 90260.

Вартість видання з доставкою — 40 грн. 00 коп.

Економна передплата на рік — дешевше на 20%!

Журнали "Дім, сад, город" і "Яблунька" — видання для всієї родини. Цікаве та корисне батькам і дітям.

19

20

21

22

23

Багато чула про селеру та салат головчастий, і що салати з них смачні та поживні. Коли ж запитала у сусідів, як їх виростити, мені відповіли, що ці овочі вирощують лише на дослідних станціях. А я впевнена, що це не так. Тому на сторінках журналу хотіла б прочитати про селеру та про салат.

Н.С. Кибка,
с. Дмитрівка, Машівський р-н, Полтавська обл.

СЕЛЕРА: ЛИСТКОВА, КОРЕНЕВА, ЧЕРЕШКОВА

Цвітіння селери листкової

Селера (Apium graveolens), або російською мовою — "сельдерей" — дуже поширена в усьому світі овочева культура. І в Україні вона набуває дедалі більшої популярності, тому зростає зацікавленість рослиною, її агротехнікою, харчовою цінністю, сортами тощо.

Для отримання запашного листя використовують лістковий різновид селери, а для смачних і поживних коренеплодів — кореневий. Існує ще й черешкова селера — для споживання широких, соковитих черешків.

Багатющий біохімічний склад коренеплодів і зелені селери робить її не тільки поживною овочевою культурою, а й лікарською рослиною. Цілющі властивості спричинені вмістом вітамінів А, групи В (B_1, B_2, B_6), С, Е, К, РР; а також мікро- і макроелементів: солей калію, кальцію, фосфору, натрію, заліза, магнію, цинку, марганцю, ефірної олії, білків, вуглеводів.

Вживання селери поліпшує загальний обмін речовин, а особливо — вуглеводний, тому вона корисна хворим на цукровий діабет та як загальнозміцнювальний і вітамінний засіб. Сприяє виведенню солей і шлаків з організму, загоюванню ран, її використовують як засіб для схуднення, вона заспокійливо діє на нервову систему і стимулює травлення. Запобігає алергійним захворюванням, зміцнює захисні сили, підвищує життєвий тонус та омолоджує організм людини.

Усі різновиди селери — дворічники, тобто в перший рік вони формують кореневу систему та розетку листків, а на другий — квітконосний пагін, цвітуть і дають насіння. Оскільки у цієї рослини тривалий вегетаційний період (190 діб), а також дрібне насіння, її потрібно вирощувати через розсаду.

На 2005 рік в Україні районовано 10 сортів селери: Албін, Аніта, Ароматна, Діамант, Едвард, Іванко, Красилівська, Монарх, Цілитель, Чорномор.

Листковий сорт селери Красилівська виведений у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України і районований з 1993 року. У нього розгалужена коренева система та велика кількість запашних розсічених листків, що виростають у перший рік вегетації.

Щоб отримати гарний урожай, насіння слід заздалегідь підготувати до сівби: його обробляють 1%-ним розчином перманганату калію і 0,2%-ним розчином борної кислоти. Пророщують насіння на вологій тканині і накільчене висівають у розсадні ящики, наповнені сумішшю торфу, перегною, землі та піску у рівних співвідношеннях. Висівають на початку березня. Насіння досить дрібне, і тому його висівають на поверхні ґрунту й притрушують зверху невеликим шаром торфу дрібної фракції. Щоб не змити його водою, поливають через дрібне ситечко лійки. Температуру підтримують на рівні 18—20°С.

Вважається, що насіння селери сходить доволі довго: перші сходи з'являються через 15—20 днів, але за дотримання всіх заходів щодо передпосівної обробки і висіву свіжого насіння (до речі, воно швидко втрачає схожість: інколи вже на 2—3-й рік вона знижується до кількох відсотків) сходи з'являються вже через 5—6 діб. Температуру знижують до 14—15°С. Після відростання двох справжніх листочків (вони не суцільні, а розсічені), що відбувається через 15—20 діб після появи сходів, рослини пікірують, прищипуючи головний корінь.

У квітні або на початку травня розсаду можна висаджувати у відкритий ґрунт. Якщо вона дуже витягується, це може бути наслідком підвищеної температури у період росту та недостатнього освітлення. Її можна ще раз перепікірувати й створити необхідні умови. Перед висаджуванням у відкритий ґрунт розсаду загартовують. Як і всі овочі, селера потребує родючих ґрунтів, щедро удобрених

ДІМ·САД·ГОРОД **№12 2005 р.**
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

з осені органікою. На городі її висаджують за схемою 25х25 см, а в промислових умовах міжряддя можуть бути і більшими (їх пристосовують до існуючої техніки для обробітку ґрунту, догляду за посівами тощо).

Селера не витримує глибокого садіння, тому її присипають ґрунтом до першої пари листочків, стежачи за тим,

Листки селери листкової (ліворуч) і кореневої (праворуч) різні за формою

щоб не засипати верхівкову бруньку. Коли висаджують добре розвинуту (5—7 листків) розсаду, один-два нижніх листочки видаляють для зменшення випаровування і кращого приживлення. Дуже добре рослини реагують на поливи. В разі недостатньої кількості опадів їх поливають 5—6 разів за вегетацію з розрахунку 10—12 л на 1 м^2. Розпушують міжряддя, виполюють бур'яни.

Листя починають збирати з середини липня, а потім повторюють після повторного відростання. Після кожного збирання рослини підживлюють. Останній раз збирають листя перед настанням морозів, підкопуючи з корінням, яке потім можна використати для вигонки зелені взимку в горщику на підвіконні. Взимку селеру можна вирощувати і в теплиці. Для цього не тільки використовують коріння, а й висівають насіння.

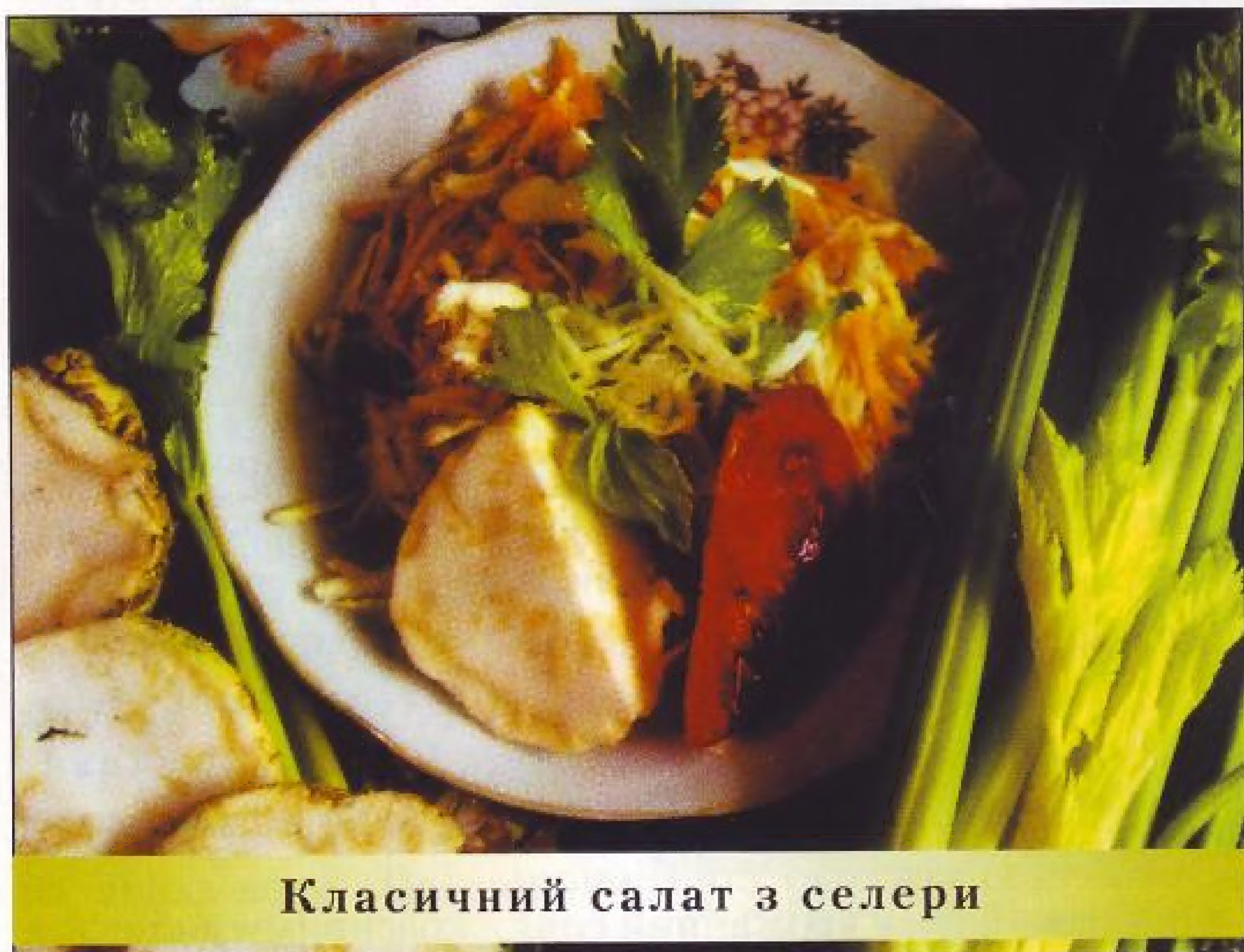

Класичний салат з селери

Щоб отримати ранньовесняну зелень, рослини не виривають, а залишають зимувати, мульчуючи торфом, вкриваючи листям або спеціальним укривним матеріалом. В окремі роки з багатосніжними зимами навіть у центральних та північних районах України селера може перезимувати і без укриття. У південних районах її на зиму не вкривають.

Навесні листя збирають декілька разів через кожні 15—20 діб. Для отримання насіння листя не зривають. Рослини формують квітконосне стебло і зацвітають дрібними білими квітками в суцвітті складний зонтик. Після достигання насіння обсипається, тому його збирають вибірково: спочатку на центральних зонтиках, які цвітуть і достигають найпершими, потім, у міру достигання — на бічних. Або можна зрізати рослину на початку достигання насіння і зберігати в сухому місці, підстеливши папір. Насіння добре достигає, або, так би мовити, "доходить", і згодом обсипається на підстелений папір.

У процесі вирощування кореневої селери основну увагу приділяють обробітку ґрунту та поливам. Цей різновид полюбляє родючі, розпушені ґрунти, неглибоке садіння, часті поливи. На початку утворення коренеплодів декілька нижніх листків видаляють. Збирають коренеплоди пізно восени і зберігають у підвалах, пересипаними вологим піском, для зимового споживання.

Черешкову селеру вирощують так само, як і листкову та кореневу, але вона потребує підгортання. Висаджують розсаду також обережно, не засипаючи верхівкової бруньки, але після того, як почнеться інтенсивний ріст та потовщення черешків (кінець серпня), її підгортають. На початку вересня в разі необхідності підгортання повторюють і перед настанням приморозків збирають відбілені черешки. Урожайність становить 200 ц/га і більше.

Коренева та черешкова селера

Зелень селери використовують так само, як і інших пряних культур — петрушки чи кропу, а також для соління і маринування огірків, кабачків, патисонів. На зиму її сушать (до речі, сушена зелень селери набагато довше зберігає аромат порівняно з петрушкою чи кропом).

З коренеплодів кореневої селери готують класичний салат у суміші з натертим на тертушці яблуком, морквою, додаючи зелену цибулю та петрушку. Щоб запобігти потемнінню під час нарізання селери, її збризкують розчином лимонної кислоти. Всі компоненти перемішують, солять, заправляють сметаною або майонезом.

Крім того, коренеплоди селери використовують і для інших салатів, додаючи гриби, м'ясо, ковбасу, зелень гірчиці, крес-салату. Їх також тушкують, смажать, фарширують, відварюють для приготування салатів, гарнірів, паштетів, котлет. А, потерті на великій тертушці й висушені, взимку використовують у супах. Потерті і висушені коренеплоди зручно їсти й просто так, як гарбузове насіння, взявши з собою в кишеню (воно ж, на відміну від насіння, не потребує чищення від лушпиння і має солодкуватий пряний смак).

Черешки селери використовують для приготування других страв, гарнірів. Їх можна відварювати й тушкувати або, відваривши, використовувати на салати та вінегрети.

Н.М. Смілянець

РАДУЮТЬ ВІТЧИЗНЯНІ ЧЕРВОНОШКІРІ СОРТИ

Бульби сорту Мальва вражають розмірами

Останніми роками в Україні було створено багато червоношкірих сортів картоплі: Слов'янка, Повінь, Поляна, Тірас, Косень 95, Мелодія, Дарина, Фантазія, Оксамит 99, Гірська, Червона рута, Віринея, Дзвін, Багряна, Забава, Поран, Серпанок, Немішаєвська 100, Тетерів. У кожного з них є свої переваги та недоліки. Один сорт врожайний, але несмачний. Другий смачний, проте зовсім нестійкий до вірусних чи бактеріальних хвороб. Інші погано зберігаються або розтріскуються чи діткуються. Деякі сорти дають гарні врожаї тільки у досить вузькій грунтово-кліматичній зоні.

Цього року я хоч і позбувся понад 50 сортів, які мене не повністю влаштовували, та однак не зітхнув з полегкістю, бо знову випробував чимало новинок. Цього разу хочу познайомити читачів журналу з новими, перспективними червоношкірими сортами української селекції — Билина, Мрія, Мальва, Левада.

Билина — щодо строку достигання цей сорт добряче ввів мене в оману. Зокрема, за інтенсивністю росту паростків та бадилля він був у першій трійці. Зацвів майже одночасно з Тірасом, і це при тому, що його рослини утричі вищі. Тому спочатку я відніс його до надранніх. Додало впевненості у цьому і раннє формування врожаю. Згодом бадилля уразила фітофтора, що було досить дивно для цієї пори. Я вжив необхідних заходів, проте врятував не всю ділянку. Ті рослини, які не захворіли і продовжили вегетацію, засохли разом із середньостиглими. Бадилля у Билини високе, прямостояче, облистненість теж висока. Листя середньої величини, світло-зелене. Стебло середньої товщини, без антоціанового забарвлення, суцвіття велике, рясне, блідо-рожеве. Утворення ягід незначне. Сорт нестійкий до фітофтори, тому потрібен трохи кращий захист: обробка системними препаратами (до трьох разів) або іншими, нехімічними засобами захисту кожних 10 днів.

Бульби у цього сорту красиві, великі й середні. Шкірка червоного кольору, гладенька. М`якуш жовтий. Форма бульби — округла з увігнутою верхівкою. В кущі 3-5 великих і 4-6 середніх бульб. Стійкий до парші і діткування. Щодо смакових якостей, то вони чудові. Смак нагадує легендарний Світанок київський (розварюється так само).

Левада — середньоранній сорт. Бадилля високе, прямостояче. Облистненість висока, листя середнього розміру, темно-зелене. Стебло товсте, із слабким антоціановим забарвленням. Суцвіття середнє, блідо-рожеве, утворення ягід незначне. Стікість бадилля до фітофтори середня. Бульби рожеві, гладенькі, округло-овальні, м'якуш кремовий. Бульби стійкі до парші, фітофтори та більшості бактеріальних хвороб. Урожайність висока. В кущі 8-12 бульб (від великих до середніх). Смакові якості добрі. Не дуже розварюється.

Мальва (Довіра) — середньоранній сорт. Цвітіння у нього таке декоративне, що хоч букети рви! Суцвіття велике, довге, світло-фіолетове. Бадилля високе, напіврозлоге, гіллясте (дає міцні пасинки). Облистненість висока, листки середньої величини. Стебло товсте, без антоціанового забарвлення. Утворення ягід рясне. Сорт стійкий до фітофтори. Бадилля росте інтенсивно. Бульби великі та дуже великі, видовжені, червоні з жовтими плямами (дрібні бульби майже круглі). Вічка неглибокі, з вираженими "Бровами". Шкірка гладенька, м"якуш білий. Спостерігається невелика виродливість бульб. В кущі вони розміщені компактно. Сорт стійкий до парші. Ця картопля дуже розварюється. Врожайність висока.

Мрія — ранній сорт, стійкий до бактеріальних хвороб. Кущ високий, напіврозлогий, дуже облистнений. Листя велике, темно-зелене. Стебло товсте, із слабким антоціановим забарвленням. Суцвіття середнє, квітки рожеві. Утворення ягід незначне. Бадилля росте інтенсивно. Бульби середні, іноді великі. Шкірка червона, сітчаста, овально-плескатої форми. Бульби стійкі до механічних пошкоджень та парші, виродливих бульб я не помічав. Вічка поверхневі. У кущі 12-13 картоплин. Врожайність висока. Смакові якості хороші, картопля не розсипчаста.

Серед червоношкірих сортів української селекції минулих років мені дуже подобається Червона рута — пізній, врожайний сорт з великими та середніми бульбами інтенсивного червоного кольору. Смакові якості високі. М`якуш білий. Це найстійкіший до фітофтори сорт, що особливо важливо для Полісся.

Забава — дуже врожайний сорт з красивими видовженими бульбами, сітчастою шкіркою, білим м"якушем. Щодо інтенсивності росту бадилля він був у мене в лідерах у цьому сезоні.

Нині старі технології себе вичерпали або безнадійно застаріли. Ми живемо в динамічному світі, де все постійно змінюється. Потрібні нові підходи й технології. Останніми роками я намагаюся якомога більше експериментувати. Напрямки обираю самостійно й різ-

нобічно, щоб знайти щось нове або хоча б добре призабуте, але ефективне.

Картопля під соломою

Цього року я розширив ділянку картоплі, вкриту мульчею — соломою. Щоб вкрити її шаром 20 см, довелося витратити чимало зусиль. Важливим заходом підвищення врожаю картоплі під соломою вважаю внесення перегною - до 2 кг під час садіння бульб. Борознування плоскорізом на місці майбутнього рядка картоплі сприяє швидкому проникненню коріння вглиб. Поверх мульчі я поливав з лійки сумішшю рідких азотних добрив (це особливо важливо, якщо мульча — солома, адже в ній активно розвиваються бактерії, які для своєї життєдіяльності потребують багато азоту, що може негативно позначитися на врожаї). Також важливо не загортати садивні бульби землею, інакше майже весь урожай опиниться під землею.

Підживлення рідкими добривами

За роки випробовування я використовував безліч найрізноманітніших сумішей для рідкого підживлення: попіл, коров"як, мінеральні добрива, гумати, зброджені буряки, гумісол, еколист, тощо у найрізноманітніших поєднаннях.

Милують око бульби сорту Левада

Останні два роки використовую найдієвішу суміш, яка складається з багатьох компонентів, як традиційних, так і нових. У бакових сумішах вони дають чудовий результат. Це так звані домашні ЕМ, які значно ефективніші, ніж препарати Байкал або Сіяніє. Для виготовлення суміші потрібна бочка місткістю 200 л. Треба накосити свіжого бур'яну й укласти в бочку (п`яту частину об`єму). Додати 0,5 кг нітроамофоски, п'ятилітрове відро попелу, по десятилітровому відру прілого сіна, готового компосту, гнилих фруктів, прілого листя, 0,5 кг цукру, 30 г дріжджів, літрову банку збродженого варення, 1 л кислого молока. Все це треба залити водою доверху й накрити кришкою (не герметично). Якщо є препарат чи концентрат Байкал або Сіяніє, можна також і їх внести згідно з інструкцією. Не завадить додати до цієї суміші ще й гумат.

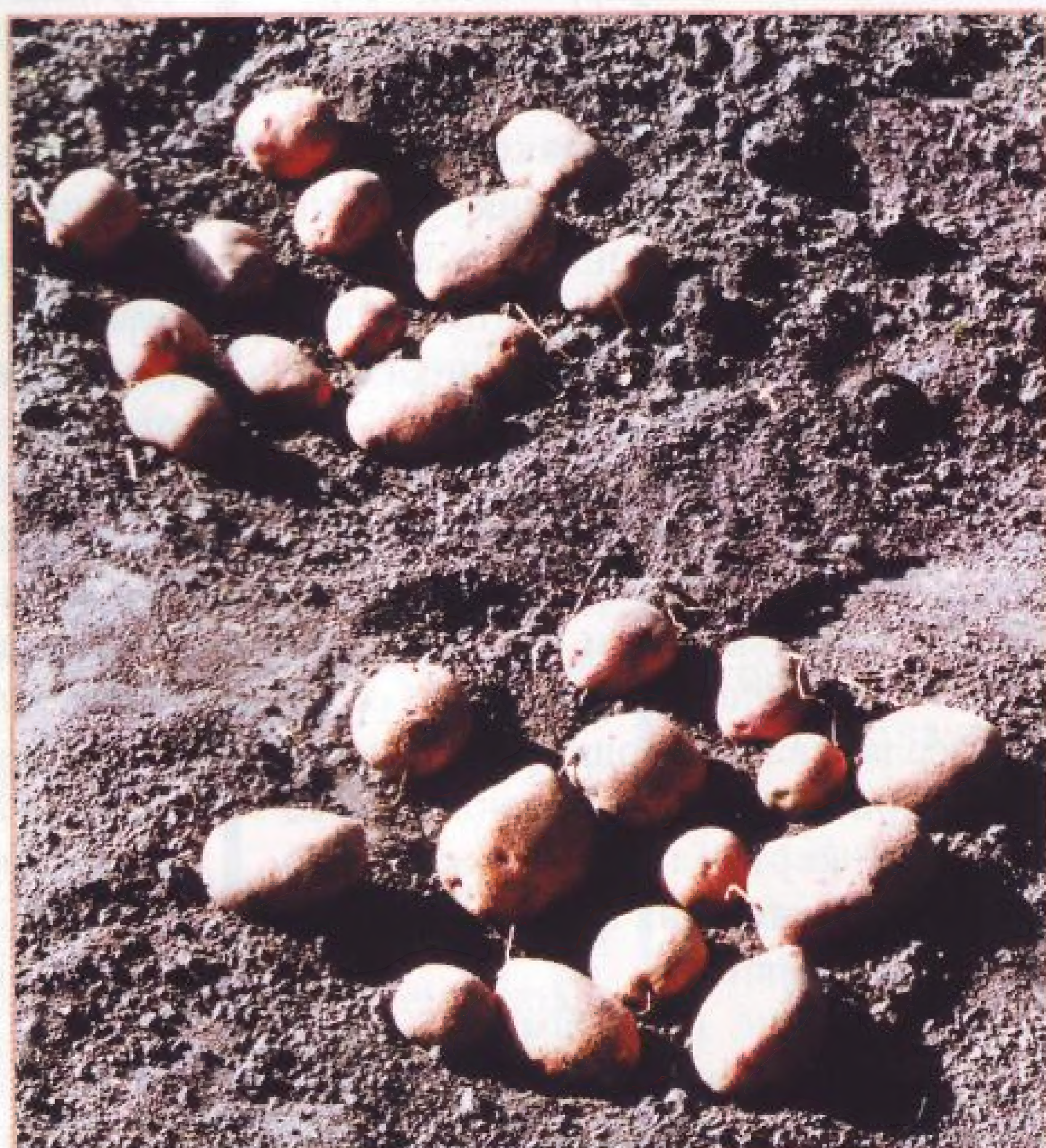
У сорту Мрія кущі багатобульбові

Через два тижні суміш готова. Я вношу її по 1,5 л на відро води. Це справжній еліксир для всіх рослин, який дає приріст врожаю від 50 до 200%. Особливо помітні результати на помідорах, перці, ягідниках та квітах — вони починають буяти на очах. Але цей "препарат" є найдієвішим на вологих чи поливних грунтах, замульчованій ділянці. Я дещо удосконалив технологію використання цієї суміші. Тепер використовую її одночасно як для кореневого підживлення, яке починає ефективно діяти через 10 діб, так і для позакореневого (воно діє вже через 40 хвилин). А поливаю не під корені, а безпосередньо по зеленій масі. Це дає максимальний результат при мінімумі втручання та грошових витрат.

Картопля у траншеї

У кого не вистачає земельної площі під картоплю або хто не хоче засаджувати нею велику ділянку, може отримати рекордний урожай, хоча цей спосіб доволі трудомісткий. Для садіння потрібно брати бульби масою від 200 до 300 г, попередньо прояровизовані на розсіяному світлі за пониженої температури (10-14°C) за 2 місяці до садіння. При цьому обробити садивний матеріал баковою сумішшю не менше чотирьох разів. (див. "Дім, сад, город" № 3-4 за 2005 р.). Бульби потрібні здорові, без ознак вірусних чи бактеріальних хвороб. Навесні на місці майбутнього рядка потрібно викопати траншею шириною 60-80 см, глибиною 50 см, довжина довільна (для мене найкраща — 5 м) Дно бажано вистелити поліетиленовою плівкою, щоб рідше поливати, а також покласти дрібне гілля, аби грунт не злежувався. Потім засипати рів сумішшю шаром 20 см (її роблять з грунту, перегною з розрахунку 1 відро на 2 кущі, попелу 1 л на два кущі). Якщо грунт важкий, потрібно додати великозернистого річкового піску.

Саджати слід на глибину 10 см, схема садіння двострічкова, відстань між кущами по ширині 30-40, а по довжині — 40 см. Після того, як з`являться сходи, їх потрібно полити рідким добривом. Коли паростки сягнуть 10 см, їх обережно засипають шаром грунту 15 см. Потім те саме слід зробити знову, коли паростки виростуть на 10 см. При цьому рівчак має бути засипаним до рівня грунту. Кожні 10-14 діб бажано підживлювати та поливати. Коли бадилля сягне 20-30 см над рівнем грунту, картоплю треба підсипати на висоту 15-20 см і замульчувати перегноєм, плівкою, бур`янами тощо.

Якщо ділянка замульчована, поливи роблять в міру потреби. Бутони, які з"являються, я обриваю, щоб рослини не втрачали енергії на цвітіння.

Найкращі результати дають високорослі сорти середньоранньої, середньостиглої та пізньостиглої груп: Пікассо, Билина, Бернадет, Червона рута, Мальва, Левада, Фантазія, Забава, Ольвія, Міраж.

З такої траншеї завдовжки 5 м можна отримати від 100 до 200 кг картоплі. Відстань між траншеями краще робити 80 см, або 110-120 см між крайніми рядками.

О.А. Іллющенко

ЯКІ СОРТИ КАРТОПЛІ ОБРАТИ?

Картопля — цінний і незамінний продукт харчування. Недарма ж її з повагою називають "другим хлібом". Завдяки своїм смаковим якостям вона належить до рідкісних продуктів харчування, які, на відміну від багатьох круп'яних страв, навіть за умов щоденного споживання не набридають, не приїдаються. Тому нині майже немає жодної родини на селі, а останнім часом і в містах, де б не вирощували картоплю бодай на невеличких ділянках. Особливо в останні роки, коли картоплю у колективних господарствах практично перестали вирощувати.

Я займаюся вирощуванням картоплі багато років. І переконаний: щоб отримати високі врожаї цієї культури, потрібно вирішити принаймні чотири основних завдання — використання сучасних перспективних сортів; поліпшення структури ґрунту; запровадження сучасних технологій вирощування; боротьба з шкідниками й хворобами.

На перше місце я поставив би добір сортів картоплі. Адже відомо, що у світі вирощують понад 3500 різноманітних сортів, на Україні — до 200 сортів вітчизняної та зарубіжної селекції. І в цьому розмаїтті часто складно розібратися, що ж саме висадити у себе на городі чи дачній ділянці. А тому здебільшого на селянських городах десятиліттями ростуть одні й ті ж сорти. Вони давно виродилися, дають погані врожаї, з низькими смаковими якостями. Нещодавно вийшов у світ довідник сортів картоплі України під редакцією голови асоціації "Картопля України" Петра Сергійовича Теслюка, в якому описано характеристики 122 сучасних сортів. Серед них близько 70 сортів вітчизняної селекції, 35 — німецької, 17 — голландської, а також окремі сорти з Росії, Чехії, Шотландії.

І все ж інформації про сорти обмаль. Тому хочу поділитися своїм багаторічним досвідом вирощування цієї культури і допомогти багатьом картоплярам зробити правильний вибір. Тут необхідно враховувати, насамперед, урожайність того чи іншого сорту, смакові якості, строки достигання, умови зберігання тощо.

На своїх 20 сотках городу ми з дружиною щороку вирощуємо по 30—35 сортів, а за десять років випробували понад 80 сучасних сортів вітчизняної й зарубіжної селекції. Ті, що нам підходять, залишаємо для подальшого вирощування, інші замінюємо на нові сорти. Їх отримуємо з Інституту картоплярства та спеціалізованих господарств, а також обмінюємося з картоплярами, зокрема з фермером Майєю Сизовою з с. Гопчиця Погребищенського району, Юрієм Надворним з Вахнівки Липовецького району, Віктором Головатенком з Малих Крушлинець Вінницького району. А не так давно до мене приїздила за насінням сортів картоплі Надія Михайлівна Кравчук з Чуднова Житомирської області і привезла мені в обмін на мої сорти німецький ранній сорт Моллі.

Здебільшого городники віддають перевагу раннім сортам. Насамперед тому, що вже у червні можна поласувати молодою картоплею. Проте і врожайність у цих сортів нижча, вони більше уражуються різними хворобами, та й смакові якості гірші. А їхнє зберігання ускладнюється тим, що ці сорти раніше пробуджуються, і тому необхідно дотримуватися низької температури (+2^{0}С — +3^{0}С) у сховищах.

З-поміж ранніх сортів ми вирощуємо вітчизняні: Бородянська рожева, Зов, Повінь, Серпанок, Дніпрянка, німецькі сорти — Розара, Беніта, голландський ранній сорт Джаерла. І вже у першій декаді червня підриваємо кущі й споживаємо молоду картоплю. А викопуємо ранні сорти тоді, як і інші — у другій половині серпня.

Детальніше розповім про деякі ранні сорти. Мені до вподоби **Повінь**. Її створили в Інституті картоплярства ААН України нещодавно, занесли до Державного Реєстру сортів рослин України у 2002 р. У Повені округлі, рожеві, гарної форми бульби з привабливою сітчастою шкіркою та неглибокими вічками. М'якуш кремовий, не розсипчастий, з добрими смаковими якостями (4,6 бала за п'ятибальною системою). Урожайність висока (у нас — понад 400 кг з сотки). Бульби великі, вміст крохмалю — 15—16%. Сорт стійкий до раку та картопляної нематоди, відносно стійкий до фітофторозу, але стійкість до парші звичайної середня. Недолік — схильність до загнивання бульб, тому збирати урожай необхідно в суху погоду і зберігати також у сухому місці.

Сорт **Серпанок**, теж нещодавно створений в Інституті картоплярства ААН України, відноситься до ранньостиглої групи. Торік на початку червня ми отримали маленькі рослинки у пробірках, висадили в ґрунт, підживили, а вже в серпні отримали бульби масою 20—50 г. Тепер маємо на насіння суперсупереліту цього сорту. Урожайність його висока, бульби великі, вміст крохмалю — 13—14%, смакові якості середні й добрі. Проте, як і інші ранні сорти, Серпанок потребує ретельного захисту від фітофторозу. Однак, з огляду на невисокі врожаї, ми ранніми сортами не захоплюємося.

Хотів би привернути увагу читачів до сортів середньоранньої та середньостиглої груп. Вони урожайніші. За теплої і сухої погоди середньоранні достигають за 65—70 діб, тобто на 10—12 діб пізніше від ранньостиглих. Ці сорти краще зберігаються, мають високі смакові якості, дають високі врожаї. У себе на городі ми багато років висаджуємо середньоранні сорти Світанок київський, німецький сорт Адретта, а також сорт Синьовічка. Світанку київському вже понад 15 років, але й нині він користується великим попитом серед картоплярів. Передовсім за високі смакові якості (за п'ятибальною системою він має 4,9—5 балів). З ним за цим показником зрівнюється хіба що давній німецький сорт Адретта. Проте Світанок київський урожайніший і краще зберігається. Чим ще приваблює цей сорт — то це доброю розварюваністю, бо багато українців не завжди сприймають (на противагу Заходу) сорти картоплі, які погано або зовсім не розварюються. А от старий російський сорт Синьовічка має середню врожайність, уражується фітофторозом та паршею, однак

його цінують за те, що він невибагливий до ґрунтових умов, добре розварюється і має гарні смакові якості, білий м'якуш (це також традиційно приваблює господинь). Щоб обновити насіння цього сорту, ми отримали в пробірках рослини з Інституту картоплі Петра Теслюка і вже виростили на розведення 15 кг суперсупереліти.

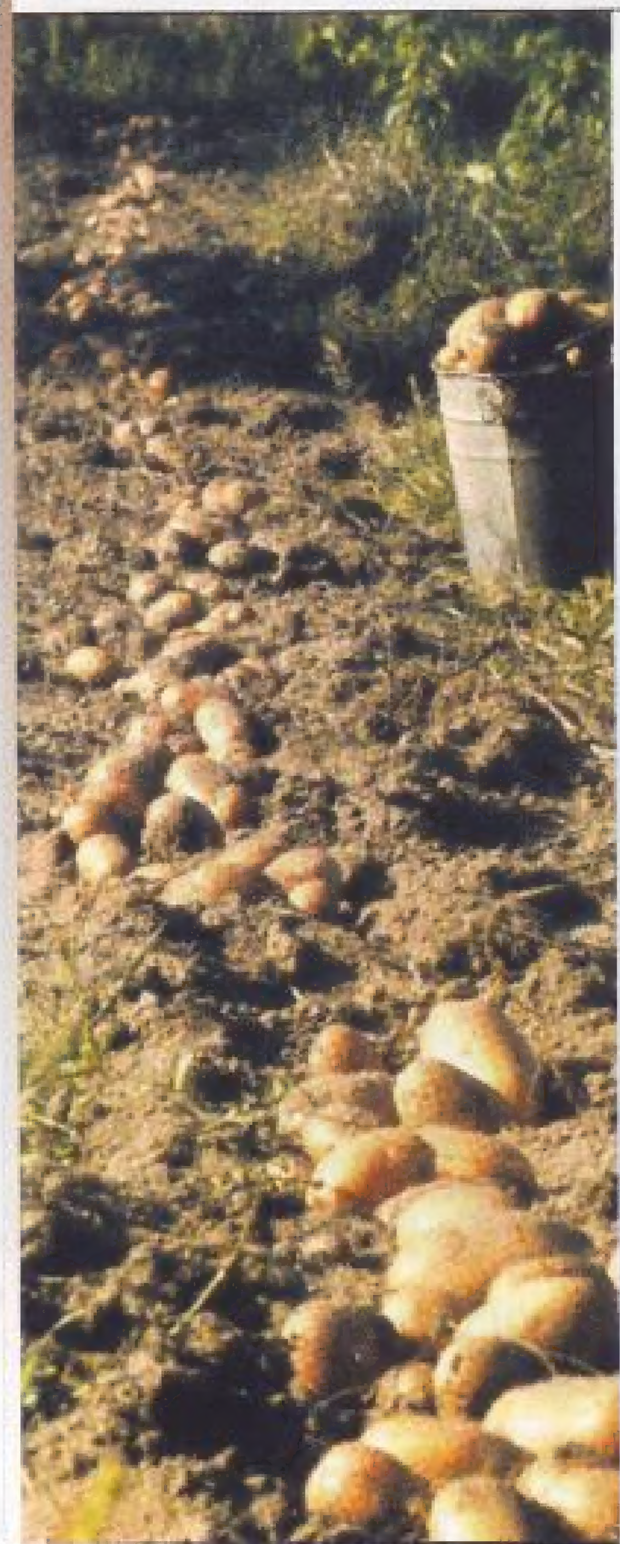

Та найбільш привабливі, на мій погляд, середньостиглі сорти. Вони дають у наших умовах найвищі врожаї — до 500 кг з сотки, менш вибагливі до ґрунтових умов і стійкі до різноманітних хвороб та шкідників. З цієї групи ми вирощуємо вітчизняний сорт **Слов'янка**, голландські сорти **Санте** і **Пікассо**. Найурожайнішим в Україні є сорт Слов'янка. Тож не випадково селяни постійно у його пошуках. Хоча у цього сорту посередні смакові якості (3,6 бала) і це декого не влаштовує, але ж він може дати урожай до 600 кг бульб з сотки. Сорт високотоварний, бульби великі (до 1 кг), вирівняні, красиві, видовжені, гладенькі. Подивишся на викопану грядку — зачаруєшся, наче рожевий килим на землі. Недолік: бульби чутливі до ураження сухою і мокрою гниллю, особливо у роки з надто вологим літом. Коли селяни тримають у господарстві домашніх тварин та птицю, Слов'янка виручить кормами. А господині зможуть приготувати з неї смачні деруни.

Приваблює також голландський сорт **Санте**. Він високоврожайний, має гарні смакові якості, бульби овальні, блідо-рожеві. Що дуже важливо — у нього мілкі поверхневі вічка, тому відходів під час обробки набагато менше. Вміст крохмалю в бульбах підвищений, вони добре зберігаються. Сорт стійкий до різних захворювань. Занесений до Реєстру сортів рослин України у 2000 р. і вирощується в усіх ґрунтово-кліматичних зонах України.

А це нам дуже подобається голландський сорт **Пікассо**. Я придбав його насіння у господарстві "Росія" Макарівського району на Київщині. Пікассо дає напрочуд високі врожаї. Торік "видав" у нас понад 500 кг з сотки. Бульби великі, овальні, шкірка жовта, досить груба, вічка мілкі, м'якуш світло-жовтий, смакові якості хороші. Стійкий до раку та парші звичайної, але чутливий до ураження картоплиння фітофторозом.

Я вирощую у себе на городі під Вінницею багато сортів, бо це — моє захоплення. На практиці ж достатньо мати 3–4 сорти різних строків достигання залежно від уподобань господаря, адже у кожного свій смак. На зиму ми заготовляємо сорти Повінь, Санте, Світанок київський та Слов'янку. Інші ж використовуємо для "дегустації" смакових якостей.

Усім городникам хочу нагадати одну просту істину: одне й теж ж насіння слід вирощувати лише 4—5 років підряд, а потім його треба замінювати. Тоді завжди будете з гарним урожаєм.

В.Г. Кавка,
картопляр-любитель,
член асоціації "Картопля України",
м. Вінниця

ЩОБ РОБОТА НЕ ПІДІРВАЛА ЗДОРОВ'Я

ПОРАДИ ЛІТНІМ ЛЮДЯМ

Не таємниця, що зараз багатьом людям живеться скрутно. Щоб якось зводити кінці з кінцями, чимало з тих, хто вже досяг пенсійного віку і має слабке здоров'я, вимушені займатися садівництвом та городництвом. А роботи, звичайно ж, і в саду, й на городі вистачає з ранньої весни до пізньої осені. Причому важкої, а подекуди навіть виснажливої. Вона може остаточно підірвати здоров'я, якщо працювати, як кажуть, "на знос", не дотримуючись потрібної у похилому віці обережності.

Я особисто у цій справі набув певного досвіду і хочу дати кілька порад людям похилого віку щодо організації праці в саду чи на городі.

По-перше, протягом робочого дня обов'язково робіть кілька перерв для відпочинку, як кажуть, "не надривайтеся". У першій половині дня через кожні дві години праці відпочивайте по 30 хвилин. Найкраще, як я впевнився, — це полежати на чомусь твердому.

По-друге, потурбуйтеся, аби держаки лопати, сапи, розпушувача та інших інструментів були зручними в роботі, мали таку довжину, яка відповідала б вашому зросту від землі до висоти витягнутої вперед руки.

Копаючи грунт лопатою чи вилами, дуже важливо тримати кінець держака на себе, в такому разі він виконуватиме роль важеля і працювати буде набагато легше. Значно полегшує працю плоскоріз Фокіна: завдяки йому не потрібно докладати великих зусиль і нахилятися до землі. Літнім людям це шкідливо. Не слід соромитися й того, що деякі роботи доводиться виконувати, сидячи на низькому стільчику.

Працюючи в саду чи на городі, ніколи не ставте ноги вужче ширини плечей. Під час розпушування грунту граблями або розпушувачем ноги ставте по ширині, голову не нахиляйте, спину намагайтеся не згинати. У роботі повинні бути лише руки й трохи зігнуті ноги.

І остання порада. Наприкінці робочого дня не прискорюйте темпу, якщо не встигаєте впоратися з тим, що намітили. Краще відкладіть цю роботу на завтра.

Григорій Проценко,
любитель садівництва і городництва, 81 рік,
м. Запоріжжя

У ЧУФИ НЕМАЄ ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

Онука пані Марченко Даринка на городі серед чуфи

Декілька років вирощуємо на своєму городі чуфу (земляний мигдаль).

Це багаторічна трав'яниста рослина з родини осокових, але у нас її вирощують як однорічну. Утворює красиві пишні кущі з яскравим блискучим зеленим листям. Зовні нагадує дику осоку, але плодоносить смачними, цілющими та поживними горішками.

На кореневищах формуються невеликі, до 3 см завдовжки і до 1,5 см у діаметрі горішки. На одному кущику їх виростає, в залежності від кліматичних умов, погоди та агротехніки 200—700 шт.

З горішків добувають смачну золотисту олію, яка не поступається оливковій, крохмаль, цукор, спирт. Чуфа — це рідкісний харчовий концентрат, що містить до 60% корисних для організму людини речовин. У ній до 30% жиру, 28% цукру, 10% білка і 1,3% — крохмалю.

Горішки їдять сирими і смаженими. За смаком вони нагадують лісові горіхи. Підсмаженими і подрібненими горішками чуфи посипають печиво, торти, їх додають у креми. З горішків чуфи виготовляють халву, цукерки, солодку "ковбаску". Борошно з чуфи додають у кондитерські вироби, враховуючи його жирність і цукристість.

З сирих горішків чуфи готують "молоко", яке використовують при захворюваннях шлунково-кишкового тракту. Для цього подрібнені горішки чуфи заливають кип'яченою теплою водою (1 частина горішків чуфи + 4 частини води), дають настоятись одну добу, проціджують, додають за смаком цукор (корисніше — мед). Якщо горішки сухі, їх краще замочити у воді, а потім пропустити через м'ясорубку.

Дуже смачний напій з чуфи і молока, він нагадує рідкий шоколад. На склянку киплячого підсолодженого молока слід покласти чайну ложечку порошка підсмаженої чуфи.

Перед вживанням з плодів чуфи необхідно зняти шкірку: налити в посудину води і протерти руками горішки, поки вони не набудуть приємного жовтого кольору.

Чуфу можна згодовувати домашнім тваринам. Свині, поїдаючи її, швидко набирають вагу, їхнє м'ясо і сало набуває приємного присмаку. Чуфу можна давати кролям, домашній птиці, попередньо подрібнивши її.

У країнах Південної Америки і в деяких середземноморських країнах Європи чуфу вирощують як кормову культуру спеціально для випасу свиней.

Чуфа — надзвичайно декоративна рослина, розростаючись, вона утворює чудовий смарагдовий килим, тому її можна висаджувати на городі і в квітниках, на клумбах, вздовж доріжок. Походить чуфа з Єгипту, про що свідчать знахідки у гробницях фараонів. Її вирощують у багатьох країнах: Франції, Німеччині, Бразилії, Португалії, Північній Америці, Північній Африці, Іспанії (вона — єдиний постачальник чуфи на світовий ринок).

В Іспанії з чуфи виготовляють знаменитий освіжаючий напій "оршад", або "молоко чуфи", який користується великим попитом.

У колишньому СССР чуфу вирощували ще до війни як перспективну олійну культуру для використання у харчовій і кондитерській промисловості.

Головний недолік у вирощуванні чуфи — трудомісткий процес збирання її вручну. Саме це заважає широкому впровадженню цінної культури у сільськогосподарське виробництво. А от в Іспанії, Канаді, Болгарії створено спеціальні комбайни для збирання врожаю чуфи.

Нам сподобалося вирощувати чуфу, хоча збирання врожаю потребує багато зусиль і часу. Ця теплолюбна рослина добре росте на легких, родючих ґрунтах з близьким заляганням ґрунтових вод, майже не формує врожай на кислих і заболочених ґрунтах. Вона вологолюбна і витримує тимчасове затоплення.

На Україні чуфу можна вирощувати повсюдно, але на півдні республіки вона дає вищі врожаї, а в північних районах країни краще висаджувати пророщені горішки чуфи або розсаду. Ми на своєму городі садимо і пророщені горішки, і розсаду, яку вирощуємо у плівковій теплиці. Висаджуємо горішки і розсаду з настанням теплої погоди, після того, як мине загроза весняних заморозків. Розсада добре приживлюється, а горішки за теплої погоди дружно сходять.

Перед садінням горішки чуфи замочуємо на 2—3 доби у воді кімнатної температури, потім пророщуємо у вологій тканині, висаджуємо рядками, ширина міжрядь — 50 см, відстань між рослинами — 20 см. У кожну ямку кладемо 2—3 пророщені горішки, обов'язково поливаємо.

Догляд звичайний: два—три своєчасні прополювання, при необхідності — полив. Нам особливо подобається те, що у цієї рослини немає ніяких шкідників і хвороб, а це дає змогу зберегти здоров'я, гроші, та й ґрунт не забруднюється.

Збираємо чуфу в другій половині вересня, до настання осінньої негоди. На легких ґрунтах (як у нас) збирати врожай легше. Кущ підкопуємо лопатою, беремо за бадилля, витягуємо із землі, струшуємо, відокремлюємо кореневища і збираємо горішки. Сушимо їх на повітрі або в добре провітрюваних приміщеннях, на гориці.

Висушені горішки чуфи добре зберігаються в паперових або полотняних мішечках, невеликих ящиках при температурі $+1^{o}—+20^{o}$ (низькі температури для них згубні). Вороги чуфи — миші, тому горішки потрібно зберігати в недоступному для гризунів місці.

Радимо усім читачам журналу подбати про своє здоров'я і вирощувати на своїх городах екологічно чисті (без отрутохімікатів), цілющі, корисні, поживні рослини. Крім чуфи, це ще і соя, арахіс, квасоля тощо.

Н.О. Марченко,
м. Миргород

ЦИКОРІЙ

Цикорій з білими квітками

Цикорій з блакитними квітками

ПЕТРОВІ БАТОГИ, БАТІГ ДОВГИЙ, БАТІГ ІВАНІВ, БАТІЖНИК ГОЛУБИЙ - ТАК НАЗИВАЮТЬ У НАРОДІ ЦИКОРІЙ

Ця багаторічна рослина належить до родини айстрових. Цвіте з червня до осені, починаючи з другого року вегетації, блакитними квітками різних відтінків: від світлого до насиченого синього, інколи зустрічається біле та рожеве забарвлення. Те, що ми у цикорію називаємо квіткою, насправді — ціле суцвіття. Якщо придивитися пильніше, то можна помітити, що воно складається з окремих квіточок з маточкою, тичинкою і язичком. Прикореневі листки схожі на листя кульбаби. Корінь довгий, у молодому віці — білувато-сірого забарвлення, легко ламається. Старі корені коричневі, дерев'янисті, трухляві всередині. У сортового цикорію корінь часто формується у вигляді коренеплоду, він більший, ніж у дикого.

Як лікарську та харчову рослину цикорій використовували з давніхдавен, та й зараз його досить широко застосовують у лікуванні різних недуг. З лікувальною метою використовують листя, квіти, корінь. Настій квіток діє заспокійливо на нервову систему, відваром кореня або трави лікують хвороби системи травлення (печінка, шлунок, нирки), він поліпшує апетит. Завдяки вмісту в коренях полісахариду інуліну (до 40%) покращується загальний обмін речовин у хворих на цукровий діабет. Крім того, відвар трави має протимікробну і в'яжучу дію і тому його використовують для лікування хвороб шкіри.

У листках цикорію містяться гіркоти, цукри, вітаміни (С, B_1, B_2, PP), мінеральні речовини: калій, кальцій, натрій, марганець, залізо, фосфор. У насінні також знайдено інулін.

Салат із свіжих молодих листків цикорію — добра вітамінна добавка до харчового раціону. Салати готують тільки з молодого листя цикорію, додаючи яблука, солодкий перець, зелений горошок, свіжу чи квашену капусту. Листя також можна тушкувати з яйцем, із смаженою картоплею, тертим сиром або додавати в омлет. Його використовують для приготування супової заправки, пюре та інших овочевих страв. Молоді пагони смажать, тушкують, відварюють, запікають у тісті. З висушеного кореня готують кавовий напій, а з молодого кореня, зібраного до цвітіння рослини, також готують салати.

Дикорослий цикорій — доволі поширена трав'яниста рослина не лише в Україні, а й по всій Європі, в Західному Сибіру, Середній Азії, на Кавказі. Цикорій росте як бур'ян біля доріг, на пустирях та на межах городів. Трапляється на лісових галявинах.

Старий корінь цикорію

Для харчових потреб та для промислової переробки коренів звичайно використовують культурний цикорій: на 2005 рік в Україні районовано 5 сортів цикорію, створених в одному з філіалів Інституту цукрових буряків: Уманський 90, Уманський 95, Уманський 96, Уманський 97, Уманський 99. У коренях сортового цикорію міститься 60% і навіть більше інуліну (у перерахунку на суху речовину).

Подаємо рецепти страв з цикорію.

Салат з пагонів цикорію. Промиті молоді пагони (200 г) нарізують шматочками завдовжки 2—3 см, тушкують на олії або маслі протягом 15—20 хв., підсолюють. Охолоджені пагони подають з дрібно посіченою петрушкою.

Салат з коренів цикорію. Молодий корінь цикорію (100 г), зібраний до цвітіння, відварюють у підсоленій воді, нарізують, додають подрібнену варену картоплю (100 г), солять, заправляють олією.

Цикорний напій. Промиті корені цикорію сушать на повітрі, потім досушують у духовці до коричневого кольору, подрібнюють на кавомолці і використовують, як каву.

Н. М. Смілянець

СОНЦЕ НА ПІДВІКОННІ

Шановна редакціє!
Прошу на сторінках вашого журналу розповісти про вирощування лимона у власній квартирі.

Т.В. Горпиняк,
м. Барвінкове,
Харківська обл.

ДЕЩО ПРО ВИРОЩУВАННЯ ЛИМОНІВ У ДОМАШНІХ УМОВАХ

Від редакції.

Листів з подібним проханням до редакції "ДСГ" надходить дуже багато. Враховуючи ваші побажання, шановні читачі, редакція випустила брошуру "Лимон у квартирі", автор якої знаний селекціонер-аматор, киянин Анатолій Васильович Патій.

Нижче ми даємо скорочено окремі розділи з цієї брошури. Саму ж брошуру можна купити безпосередньо в редакції або ж замовити листом чи за телефоном 552-94-60.

Біологічні особливості лимонів

Лимон — один із видів великого роду цитрусових, які належать до ботанічної родини рутових і підродини помаранчевих. Це вічнозелені дерева, позаяк вони скидають листя не кожен рік одночасно, а поступово протягом одного—двох років, у міру їхнього старіння. Протягом року лимонні деревця ростуть хвилями — три або ж чотири (викидають нові пагони). Буває і так, що молодий приріст ще не визрів, а новий уже починає рости.

За зовнішнім виглядом листків не завжди можна розпізнати де лимон, а де інші види цитрусових. Є одна особливість, характерна для справжнього лимона, — він не має прилистків. Лимони, що мають прилистки, є гібридними. До них належать сорти: Мейєра, Ташкентський, Ювілейний, Пондероза.

Коренева система лимонів не має тоненьких ворсиноподібних корінців для всмоктування вологи і поживних речовин, але природа тут цю проблему вирішила іншим чином: на кінцівках гладеньких, порівняно товстих корінців оселився грибок, що зветься мікоризою, який виконує роль передавального елементу між ґрунтом і рослиною. Мікориза гине за тривалої відсутності вологи і слабкої повітропроникності земляної грудки, а також при температурі вищій +50°С і нижчій -7°С.

Квітки у більшості сортів лимона білі, але бувають і червонувато-бузкові, особливо за цвітіння восени або рано навесні. Ростуть вони цілими гронами у пазухах старих листків і на кінцівках старих та нових пагонів, але бувають і поодинокі квітки.

Формуються квіткові бруньки цілорічно, але найбільше у весняний період. Бутони після появи розвиваються майже місяць, затим розпускаються. Цвітіння триває кілька днів. Квітки мають ніжний аромат. Сприятлива температура для бутонізації і цвітіння +16—18°С, вологість повітря не менше 60%.

Якщо температура значно підвищується або знижується, то виникає багато пустоцвітів. При зниженні вологості відбувається сильне обпадання бутонів і квіток. При різкому зниженні температури нижче +10°С мікориза припиняє свою роботу і бутони, а також квітки часто обпадають або ж на розвиток квітки використовується дуже багато поживних речовин із старих листків, що призводить до їхнього осипання.

Плід лимона — багатогніздa ягода із світло-жовтим, червонуватим або зеленкуватим оплоднем. Шкірка буває оранжева, яскраво-жовта і містить ефірні олії, котрі надають лимону специфічного запаху. Лимони гібридного походження можуть не мати запаху, притаманного справжньому лимону, але смакові якості у них також відмінні. Ріст і достигання плоду лимона триває від шести до дев'яти, а сорт Люнарія може достигати і дев'ятнадцять місяців, залежно від місця і умов росту.

Плоди лимона мають ще одну особливість: вони можуть висіти на деревці до трьох років, при цьому змінюючи навесні жовте забарвлення на зелене і знову достигаючи восени. При цьому шкірка плоду потовщується, а м'якуш втрачає свої вітамінні і смакові якості.

Для нормального розвитку рослинам лимона потрібне інтенсивне, але розсіяне освітлення, відсутність різких перепадів температур, вологість не менше 60% повної вологоємності як ґрунту, так і повітря.

Біологічна особливість усіх цитрусових полягає ще й у тому, що вони накопичують поживні речовини в старих листках, а затим віддають їх новому приросту гілок, росту та достиганню плодів. Тоді як усі листопадні рослини не мають такої здатності. Листки лимона живуть від 1 до 3 років.

Виростають лимонні деревця не дуже великими, але досить могутніми рослинами з висотою крони до 5—7 м і з таким же діаметром. Їхні гілки не ростуть одночасно, а бувають одноростові, дво- і триростові протягом одного року. Цвітіння і плодоношення також не буває одночасним, а розтягнуте впродовж цілого року, що зветься ремонтантністю, яка може бути більше чи менше вираженою залежно від сорту.

Обов'язково слід формувати крону пінцируванням (прищипуванням над четвертим молодим листком), а іноді й обрізуванням. Позаяк часто старі гілки дають тільки пагони подовження, а не гілкуються, хоч власнекореневі лимони часто самі формують крону. Однак для досягнення високих урожаїв в умовах закритого ґрунту формування крони — невід'ємна частина правильної агротехніки.

Листки лимонів дуже сильно випаровують вологу завдяки великій кількості сочевичок, які при розгляданні листка на світлі помітні у вигляді світлих крапок.

У тканинах рослини і її плодах міститься понад п'ятдесят різних хімічних елементів. Про це слід пам'ятати, коли ми хочемо виростити красиве і плодоносне деревце — землю слід збагатити поживними речовинами. Слід також пам'ятати, що лимони — найтеплолюбніші із цитрусових, за температури нижчої - 7°С гинуть повністю, а за температури нижчої 0°С сильно пошкоджуються, що негативно позначається на їхньому рості і майбутньому плодоношенні. Разом з тим зниження температури повітря до +6—10°С у зимовий час протягом хоч би двох місяців дуже бажане, позаяк освітленість у цей час дуже слабка. За таких низьких позитивних температур ріст лимонів практично припиняється і їхня потреба у поживних речовинах і освітленні різко знижується. За температури +1—6°С усі цитрусові перебувають у стані спокою і можуть бути у повному затемненні до 4 місяців без шкоди для листкового апарату. Цю біологічну особливість ми з вами повинні добре пам'ятати, щоб успішно вирощувати лимони в умовах середньої смуги з найменшими втратами енергії на обігрів приміщень закритого ґрунту.

Кімнатна агротехніка

Розглянемо умови і можливості міської квартири. Постає питання: де знайти місце для лимона? У квартирі є тільки три підходящих місця для вирощування лимонів: 1 — підвіконня, 2 — еркер, 3 — балкон.

Про підвіконня можна сказати, що воно, як правило, вузьке, холодне, світло падає з одного боку, можливий перепад температур: біля самого вікна +10°С, а в кімнаті — +18—25°С. Погано й те, що гаряче повітря від радіаторів опалення поступає під листя лимона, висушуючи його, а холодне повітря від вікна охолоджує земляну грудку до температури нижчої за ту, при якій починає "працювати" мікориза. Такий дисбаланс температур між кроною і кореневою системою може призвести до сильного листопаду і можливої загибелі лимонного деревця. Влітку, навпаки, відбувається сильний перегрів кореневої системи від сонця. При цьому грудка землі швидко пересихає і гине мікориза. Але впадати у відчай не слід, позаяк і в цих важких умовах можна знайти вихід і одержати до 40-50 плодів з дерева за рік. Для цього слід трохи попрацювати, доклавши невеликих знань і зусиль.

Підвіконня можна легко розширити, вирізавши з фанери товщиною 6—10 мм полицю, ширина якої більша на 10—15 см, ніж саме підвіконня. Встановити її можна за допомогою пластикових або алюмінієвих кутників. Для збільшення освітлення обклейте фанеру алюмінієвою фольгою, взятою із старих конденсаторів або харчовою фольгою.

Утепліть сам горщик, у якому росте лимонне деревце, обгорнувши його кількома шарами вати, ватину, а поверх всього цього ще й фольгою або целофаном так, щоб утеплювач не намокав при поливах. Утеплювати слід як горщик, так і саме вікно. До того ж взимку це роблять для того, щоб грудка землі не охолоджувалася, а влітку — щоб не перегрівалася. Крім того, утепливши горщик влітку, ви позбавитесь частих поливів.

У зимовий час великої шкоди лимонам завдає гаряче, сухе повітря від радіаторів опалення, яке висушує листя і квітки. За низької вологості зав'язь не утворюється, а листя обпадає.

Щоб уникнути шкідливої дії радіаторів опалення, постеліть на ваше розширене підвіконня шматок поліетиленової плівки і опустіть донизу по радіатору, тоді гаряче повітря буде поширюватися по боках. При цьому температура повітря біля рослини також буде дещо нижчою, що дуже бажане в умовах низького освітлення взимку. До того ж і сам горщик знизу буде трохи нагріватися. Це підвищить температуру грудки землі на кілька градусів, що збалансує нагрів крони і кореневої системи.

Щоб холодне повітря від кватирки не завдавало шкоди лимону, не полінуйтеся зробити завіси знизу кватирки, тоді вона перетвориться у фрамугу, через яку холодні повітряні потоки спочатку піднімуться догори, а затим, уже трішки підігріті, опустяться на листя лимонного деревця.

Поставте на підвіконня або радіатор опалення блюдечко з водою, і у вашій квартирі дещо збільшиться вологість.

А якщо у квартирі є хоч би в одній з кімнат світлий еркер, тоді ви майже на коні, і вже тут на підставці можна ростити красень-лимон висотою до двох метрів, на якому буде красуватися не менше сотні плодів, за умови, що позаду дерева, на ширмі, яка відділяє кімнату від еркера, буде закріплений екран з фольги по висоті і ширині крони лимона. Екрани з фольги дозволяють відбивати світло, що надходить знадвору, на тильний бік деревця, причому відбите світло розсіюється під різними кутами і потрапляє навіть на зворотний бік листків, що сприяє прискоренню обмінних процесів всередині листка. У результаті швидше накопичуються поживні речовини в кроні дерева і, як наслідок, підвищується врожайність. Радіатор опалення біля вікна еркера буде не таким шкідливим для лимона, як-

що його також прикрити екраном з поліетиленової плівки.

Балкон або світла велика лоджія — це вирішення майже усіх проблем для цитрусовода-любителя. Тут лимон буде почувати себе, як риба у воді. Звичайно, з балконом слід попрацювати, адже одних лише засклених рам недостатньо. Слід ще добре його утеплити, по можливості зробити подвійне засклення, або, прибивши на стелі планку на відстані 10—15 см від рам, пустити штору із поліетиленової плівки до самої підлоги. У такому випадку повітряний проміжок збереже тепло на балконі у морозні зимові дні.

Протилежну і бокові стінки балкону не завадить обклеїти відбивальною плівкою з алюмінієвої фольги, що значно підвищить освітленість і буде утримувати тепло, що надходить з кімнати через прочинені двері. Таким чином одержимо майже термос, всередині якого до того ж збільшиться освітлення за рахунок відбивання світла з усіх стінок. Тіні на балконі практично не залишиться, і сприятливі потоки розсіяного світла полинуть на лимонне деревце з усіх боків. Але головна перевага балкону — це простір для росту і можливість підтримувати низьку температура (+6—10°С) у зимовий час, щоб загальмувати ріст лимона в умовах пониженого освітлення.

Посеред лютого двері із кімнати на балкон починають трохи відчиняти, поступово збільшуючи температуру. Не можна допускати різкого перепаду температур, відразу відчинивши широко двері. Взимку, виходячи на балкон до своїх улюбленців, не забувайте негайно причинити за собою двері, щоб температура протягом всієї зими була низькою. Якщо сильно знижується температура на вулиці, то, трохи ширше відчинивши балконні двері, регулюйте температурний режим на балконі. Якщо вам такі маніпуляції з балконними дверима завдають деяких незручностей, то можна обмежитися тим, що прямо з осені тримайте двері постійно широко відчинивши, щоб уникнути різкого перепаду температур. Правда, за сильного зниження температури на вулиці температура у самій квартирі може знизитися на кілька градусів. Звичайно, все залежатиме від того, як добросовісно ви утеплите балкон.

Зробіть це за моєю порадою таким чином: наклейте алюмінієву фольгу на підлогу балкона, постеліть підлогу з дощок, а затим поверх дощок знову наклейте клеєм ПВА фольгу і постеліть лінолеум. Бокову стінку, яка виходить на вулицю, зробіть так само, тільки без лінолеуму. Не забудьте про подвійне засклення. Так це ж вже майже теплиця!

З досвіду багатьох аматорів — все таки краще утримувати лимон з 1 листопада по 10 лютого в стадії спокою при температурі від +3°С до +10°С. Вихід із стану спокою має бути тривалим, тобто двері на балкон широко відчиняти не відразу, а поступово, підвищуючи щоденну температуру на 2—3°С. Бажано полити лимони підігрітою до +35°С водою, щоб "запрацювала" мікориза.

У зимовий час лимон, який розміщений на балконі, підживлювати не потрібно, поливати треба рідко, в міру підсихання грудки землі. Можна раз на місяць, у сонячний день, обприскати легким розчином карбаміду (6 г на 1 л води кімнатної температури, не підігріваючи її).

Не забувайте, що лимон, який розміщений на підвіконні в квартирі, потрібно і взимку підживлювати, поливати підігрітою водою. Правда, робити це потрібно рідше, ніж навесні і влітку. Не обприскуйте лимон водою у похмурі зимові дні — це може призвести до захворювання грибком всього листкового апарату і почнеться сильне обпадання листя.

Вирощуючи лимон у приватному будинку, де немає центрального опалення і завжди є прохолодна світла кімната, деревце почуває себе краще, ніж у міській квартирі. Воду для поливу беріть з криниці, але якщо вона дуже лужна (жорстка), то краще її прокип'ятити, чим понизити лужність, і для поливу остудити до кімнатної температури.

Прекрасним місцем може бути кімната на другому поверсі, під дахом, яка, як правило, нежила, але температура там не опускається нижче 0°С. Можна трішки пристосувати таку кімнату для вирощування лимонів. Для цього на даху слід зняти пару листків шиферу і зробити вікно із скла, щоб світло на лимонне деревце падало ще й зверху, а не лише з бокових вікон. Підлогу краще постелити з лінолеуму, не забуваючи про екрани з алюмінієвої фольги.

Правда, у сільській місцевості краще побудувати невеличку пристінну тепличку, де можна вирощувати товарні врожаї лимонів для реалізації плодів на ринку.

А.В. Патій,
м. Київ

(Далі буде)

Паркан з ожини: дешево і надійно

Власникам дачних ділянок, фермерських садів і виноградників добре знайома актуальна проблема нашого часу: часто врожаї простіше виростити, ніж захистити від усіляких посягань.

Будувати паркани з сітки дорого, до того ж вони ненадійні, зняти їх легко — частинами або ж увесь відразу. Із залізобетонних плит багато не набудуєш — дорого і подолати такий паркан неважко.

Тож, як відомо, кожний спеціаліст своєї справи, зазвичай, вирішує проблеми тими засобами, якими він добре володіє. У даному випадку пропонуємо рішення, знайдене агрономами.

Той, хто хоч раз побував у лісі в заростях ожини і мав необережність зробити незграбний рух, той знає, скільки чіпких колючок відразу ж впивається в одяг і тіло. А з кожним додатковим необдуманим рухом ожина ще міцніше захоплює в колючі обійми. Щоб звільнитися від них, слід витратити чимало часу та зусиль, до того ж, на вас очікують неприємні сюрпризи у вигляді розірваного одягу та подряпин на шкірі.

Здавалося б, висновок напрошується сам по собі — створювати паркани саме з такої ожини. Однак бачені нами поодинокі спроби цього були невдалими. Фактично це було в різних варіантах безформенне неприступне нагромадження колючих пагонів завширшки у декілька метрів. Тож, ми вирішили зробити це професійно.

Відібрали ожину умовно названу "Райською". Було за що так назвати. Неперевершений смак стиглих ягід, висока щорічна врожайність. Усі ці "райські" якості поєднуються з "пекельною" околюченістю — загнутими донизу шипами не лише на стеблах, а й на всіх черешках і навіть прожилках листків. Цей сорт щорічно дає пагони завдовжки до 4 м. Нові пагони ростуть лише з голови куща. Порослі ожина зовсім не дає, а розмножується укоріненням верхівок пагонів. Першу половину літа пагони ростуть похило догори, а на початок серпня всі вони повертаються верхівками вертикально донизу. В серпні-жовтні загострені зелені верхівки пагонів поточного року доторкуються до вологої і м'якої землі, що укорінюються і дають життя новим кущам.

Знаючи особливості росту цієї ожини, ми послідовно створили технологію її вирощування для зеленого паркану.

На бідних ґрунтах розпочинати слід з викопування траншеї (глибина не менше 0,5 м, ширина не менше 0,25 м). Чим ширша і глибша траншея, тим ліпше. Заповнюють її родючою ґрунтовою сумішшю або землею із траншеї, попередньо добре удобреною як для будь-якої ягідної культури, органічними і мінеральними добривами, попелом. У цій же траншеї, додатково заглибивши ямки, встановлюють стовпи (висота над рівнем землі 1,8— 2,4 м). із довговічного матеріалу. Вони мають стати опорою для ожини і основою паркану, протистояти напору вітру і витримувати масу пагонів. Відстань між ними 3— 4 м, не більше.

Щоб забезпечити крапельне зрошення рослин, у траншею на глибину 5—10 см укладають трубки крапельного зрошення з довговічного матеріалу. Або поверхню землі розплановують з розрахунком на зрошення по борознах. Це обов'язковий агрозахід для південних та південно-східних областей з посушливим кліматом. Після цього в траншеї уздовж майбутнього паркану висаджують саджанці ожини. Відстань між ними 1— 2 м (залежно від наявності саджанців). Адже такий паркан буде рости, загущуватися і міцніти з року в рік.

Між стовпами паркану до самого їхнього верху в перший же рік слід натягнути кілька рядів дроту (через кожних 25—30 см) і міцно його закріпити. Чим міцніший верхній ярус дроту тим краще. Якщо висадити ожину вздовж сітчастого паркану, то вже на кінець сезону вона стане надійним його захисником — зловмисники не зможуть зняти сітку. Садять ожину також біля воріт і хвіртки. Але з другого року пагони спрямовують у бік рухомої площини воріт, підв'язуючи до них так, аби ворота мали ошатний вигляд. Ворота і хвіртка будуть відкриватися дещо важче і це, можливо, створить деякі незручності для господарів, зате в зловмисників відпаде бажання "перемахнути" через них або зняти зовсім (в якості сувеніра або на металолом).

Пагони, що наростатимуть, слід рівномірно заправляти між дротами догори і похило, в окремих випадках, підв'язуючи до дроту. Пагони, котрі досягли верхнього дроту у другій половині літа поволі згинають, спрямовуючи їх похило донизу на вільні місця між кущами. Навесні на цьому місці формується новий кущ. Чим частіше заплітають і підв'язують до дротів пагони, тим густішим і ошатнішим буде паркан.

Укорінені верхівки (пульпи) — відмінний садивний матеріал. Якщо навесні відокремити їх від материнського куща (пагін з двома листочками і мичкою молодих коренів) і висадити, то вони добре приживуться.

Доглядаючи за живоплотом, господарі, як правило, набувають досвіду безпечного поводження з колючими пагонами, а допоможуть їм у цьому на період звикання робочі шкіряні або гумові рукавиці, які тепер є в продажу повсюдно. Робота з таким парканом спонукає до набуття продуманих і спокійних рухів і дій. Не скажу, що ми не поранювались колючками, особливо на початку, але тепер увесь урожай збираємо голими руками за допомогою тих же пристосувань. А головним інструментом з догляду за парканом, а пізніше і під час збирання врожаю, є прості пристрої у вигляді рогачів і гачків із відповідних гілок дерев.

На другий-третій сезон "паркан" зацвіте і порадує першим урожаєм. Ягоди, зазвичай, набирають маси разом з габаритами куща. Тож не варто робити передчасних висновків, краще забезпечте рослинам належний догляд. З кожним роком він стає простішим, але має бути продуманим. Пагони тепер достатньо притулити до їх основної маси, щоб вони були надійно зафіксованими численними колючками. Але це не виключає необхідності керувати напрямком росту щораз могутнішими пагонами. Всі дії мають бути спрямовані на створення щонайпласкішої, охайної і густої стіни паркану.

У перші три роки ожина не потребує ніякого обрізування, потрібні лише заплітання та підв'язування пагонів. Як правило, вже на другий рік наприкінці сезону живопліт повністю виконує свої функції. Крім того, він увесь рік захищає ділянку від вітру, тому що густе листя пошкоджується лише суттєвими морозами (нижче мінус 14—15°С). Але навіть після цього листя зберігається на кущах до весни. Спеку до 50°С ця ожина витримує без пошкодження, аби був забезпечений полив. За два десятиріччя лише одного разу ми спостерігали вимерзання надземних пагонів. Але це ніяк не зменшило захисних властивостей живоплоту, адже всі колючі пагони, навіть повністю засохлі, залишаються міцно сплетеними. А відрослі із землі від основи куща могутні зелені пагони через півтора місяця відновлюють зовнішній вигляд живоплоту. Звичайно, на врожай у такому випадку розраховувати не доводиться, позаяк квіткові бруньки закладаються на минулорічних пагонах. Але й це не проблема для тих регіонів, де минулорічні пагони з майбутніми квітковими бруньками в окремі суворі зими можуть підмерзати. Щоб бути щорічно з урожаєм у північних областях, пізно восени із живоплоту слід виділити кращі однорічні пагони, обрізати їх на довжину до 2,5 м і покласти на землю вздовж паркану. Тут вони частково будуть присипані листям, частково — снігом, що захистить їх від сильних морозів. А навесні ці пагони піднімають і закріплюють будь-яким способом на паркані. Кількість підготовлених у такий спосіб пагонів залежить від планів господаря на врожай.

У наступні роки обрізування буде необхідним. Але виконують його тільки навесні, враховуючи результати перезимівлі пагонів. Якщо пагін, що заважає, обрізати влітку, то проблема лише ускладниться, позаяк із одного зрізаного товстого пагона негайно виросте чотири тонких, котрі стирчатимуть у різні боки. Обрізавши такий пагін рано навесні, ви одержите з кожної бруньки недовгий квітконосний пагін з могутнім ґроном дуже солодких і ароматних ягід, котрі за повної стиглості досягають в діаметрі п'ятикопійчаної монети. Ось чому весняне обрізування краще чергувати по роках: то з одного, то з іншого боку живоплоту. Зручний для цієї роботи секатор з довгими ручками або ножиці для підстригання зелених чагарникових живоплотів. Обрізувати слід усе підряд, вистригаючи рівну стінку паркану завтовшки 30—40 см.

Якщо ваш живопліт розміщений на межі з сусідською ділянкою, то з поміркованими сусідами легко домовитися про догляд за живоплотом з їхнього боку. У найпростішому випадку вони перекидають через верх паркану на ваш бік усі пагони, що заважають. У такому випадку за труд сусіди з повним правом збирають урожай зі свого боку. На долю господарів залишається стільки врожаю, що все обмежується лише наявністю часу для його збирання. Що не встигнете зібрати, то через день-два "зберуть" оси, бджоли і шершні. Вони такі солодощі обожнюють. Заспокоює лише те, що ягоди в ґроні достигають не всі одночасно, а почергово, майже упродовж місяця.

Можливо, за такою технологією можна створити захисні живоплоти й з інших місцевих сортів ожини подібного типу розмноження. Для нашого регіону ми підібрали свій витривалий і продуктивний сорт, у якому поєднується стійкість до спеки і морозів.

Із шкідників квіткам нашого сорту ожини шкодять лише жуки-квіткоїди оленки мохнатої. Із хвороб майже щорічно восени спостерігається іржа. Але вона проявляється лише на ґрунтах з недостатнім вмістом калію. У нас на ділянці глибокий шар піску будівельної якості.

Сподіваємося, що така інформація стане для читачів корисною. Бажаємо успіхів!

Іван Іванович і Любов Іванівна Буракови,
агрономи плодоовочівники-виноградарі,
м. Нова Каховка, Херсонська обл.

УНІВЕРСАЛЬНЕ ПРИСТОСУВАННЯ ДЛЯ ОБРОБІТКУ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ

В.М. Антонов, м. Токмак Запорізької обл.

Одержавши свого часу на родину 20 соток землі, один сезон я обробляв її звичайним способом, після чого задумався, як об'єднати всі інструменти для обробітку землі в одне пристосування. І от що вийшло.

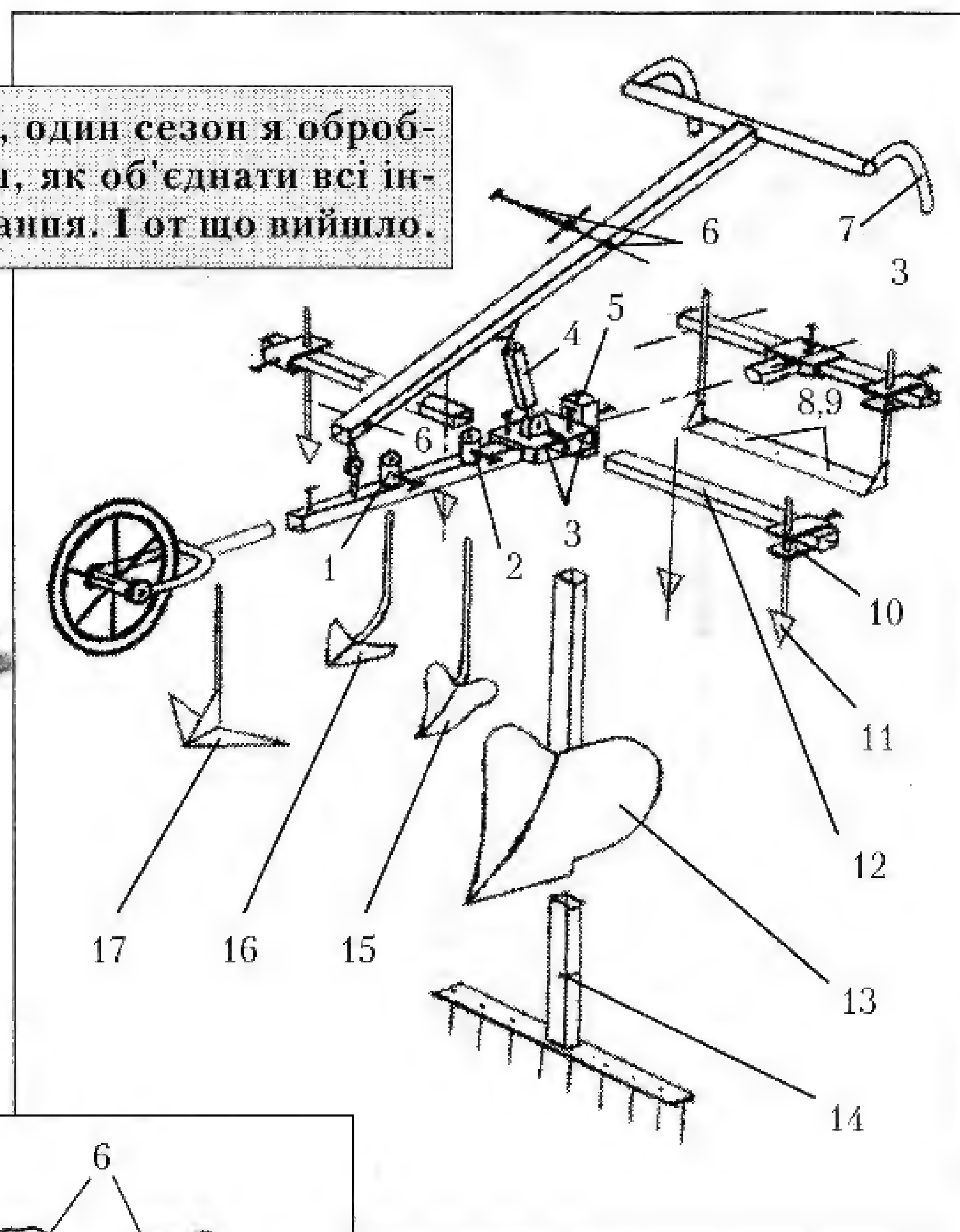

За допомогою пристосування можна виконати такі роботи:

1. Маркірувати ділянку на міжряддя різних розмірів.
2. Нарізати борозни будь-якої глибини для посіву як дрібного, так і великого насіння.
3. Культивувати міжряддя всіх культур.
4. Висаджувати картоплю "під плуг".
5. Підгортати рядки картоплі.
6. Прополювати бур'яни на ділянці як у передпосівний період, так і після збирання врожаю.
7. Згрібати траву в купи в післязбиральний період для підготовки ділянки до оранки.

Маю начіпну сівалку для висіву дрібного насіння і дискові ножі для обрізування вусів полуниці.

Будову пристосування видно на рисунку. Воно легке (важить 5 кг без начіпного обладнання), компактне, заміна і кріплення робочого інструменту — 1—2 хв. Продуктивність висока. Користуюся ним уже 10 років.

Пристосування для перевезення на велосипеді має оригінальне кріплення, для чого у верхній трубі рами треба просвердлити 2 отвори діаметром 6 мм (див. рис.).

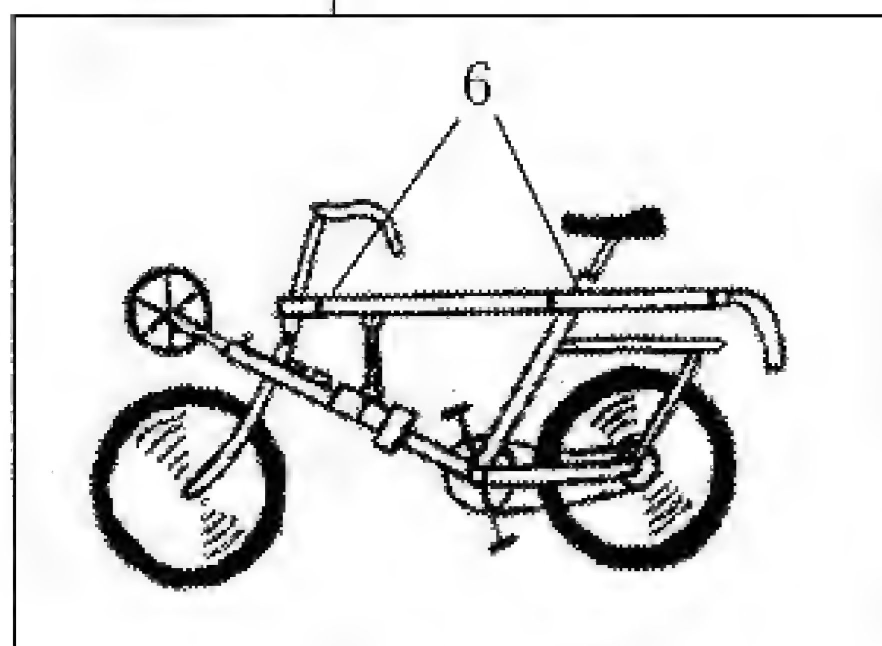

Узагалі, у кого є фантазія, конструкція пристосування дає змогу зробити цілий набір обробного інструменту (я описав далеко не всі) і навіть агрегатувати їхнє поєднання як уздовж осі пристосування, так і по ширині.

Базові елементи агрегату:

1 — отвір діаметром 12,2 мм для установки передпідгортальника і сівалки;

2 — отвір діаметром 12,2 мм для установки робочих інструментів (15,17) і центральної лапи маркера (11) для маркірування борозен 50—55—60 см;

3 — два гнізда (3) для кріплення штанг (12) з лапами маркера. Розмах двох штанг становить 134 см, вони мають насічки для установки лап на визначений розмір (40—50—55—60 см);

4 — регулювальна тяга (з лівою і правою різьбою) для установки кута атаки різального інструменту, а також для припасування ручок (7) по росту працюючих;

5 — гніздо для кріплення підгортальника (13), граблів, дисків для обрізування вусів полуниці й іншого начіпного інструменту;

6 — отвір діаметром 6 мм і болт М6 з баранцевою гайкою (по 2 штуки) для кріплення пристосування до велосипедної рами під час перевезення;

7 — ручки;

8 — ніж (32 см) для обробітку міжрядь картоплі, квасолі та інших культур;

9 — ніж (50 см) для обробітку міжрядь кабачків, огірків, баштанних та інших культур, а також для післязбирального обробітку ділянки від бур'янів;

10 — хомут (4 шт.) для кріплення лап маркера і ножів (8, 9);

11 — лапа маркера (4 шт.);

12 — штанга завдовжки 70 см (2 шт.);

13 — підгортальник;

14 — граблі;

15 — плужок для нарізування борозен;

16 — передпідгортальник (розпушує землю попереду підгортальника);

17 — плоскоріз (27 см) для прополювання і культивування міжрядь (40 см).

НОВЕ ЖИТТЯ СТАРИХ ПОКРИШОК

Для домашніх потреб старі автопокришки пристосовують часто. Про це ми вже писали. З покришок роблять, наприклад, основу для клумб (не тільки квіткових, а й суничних), годівниці для тварин, паркани, гойдалки, вишки для пірнання, ослінчики.

Пропонуємо вашій увазі інші варіанти використання цього дарового будівельного матеріалу.

З покришок виходить чудова стічна яма для дворового туалету. Відомо, що стінки навіть рівної і красивої ями часто обсипаються і завалюють яму — стінки ж треба якось зміцнювати! І для цієї мети дуже добре підходять покришки, покладені одна на одну. У такий спосіб за дві години можна вирішити проблему на довгі роки.

З покришок легко спорудити підземну ємність для стоків з кухонної раковини. Ємність (**див. рис. 1**) розташовують не ближче 3—5 м від фундаменту будинку, стоки виводять до неї через трубу, краще поліетиленову, укладену з ухилом (не менше 10 см на 1 м). На раковині перед трубою обов'язково встановлюють сифон, щоб гнильні запахи з ями не проникали в кухню. Зверху ємність закривають залізним листом і засипають ґрунтом шаром завтовшки 40—50 см, що, природно, дає змогу землю над ямою включити в нормальну сівозміну, а про зариту ємність просто забути. Імовірність засмічення системи незначна і справно слугувати вона вам буде, якщо не цілу вічність, то половину — це вже точно!

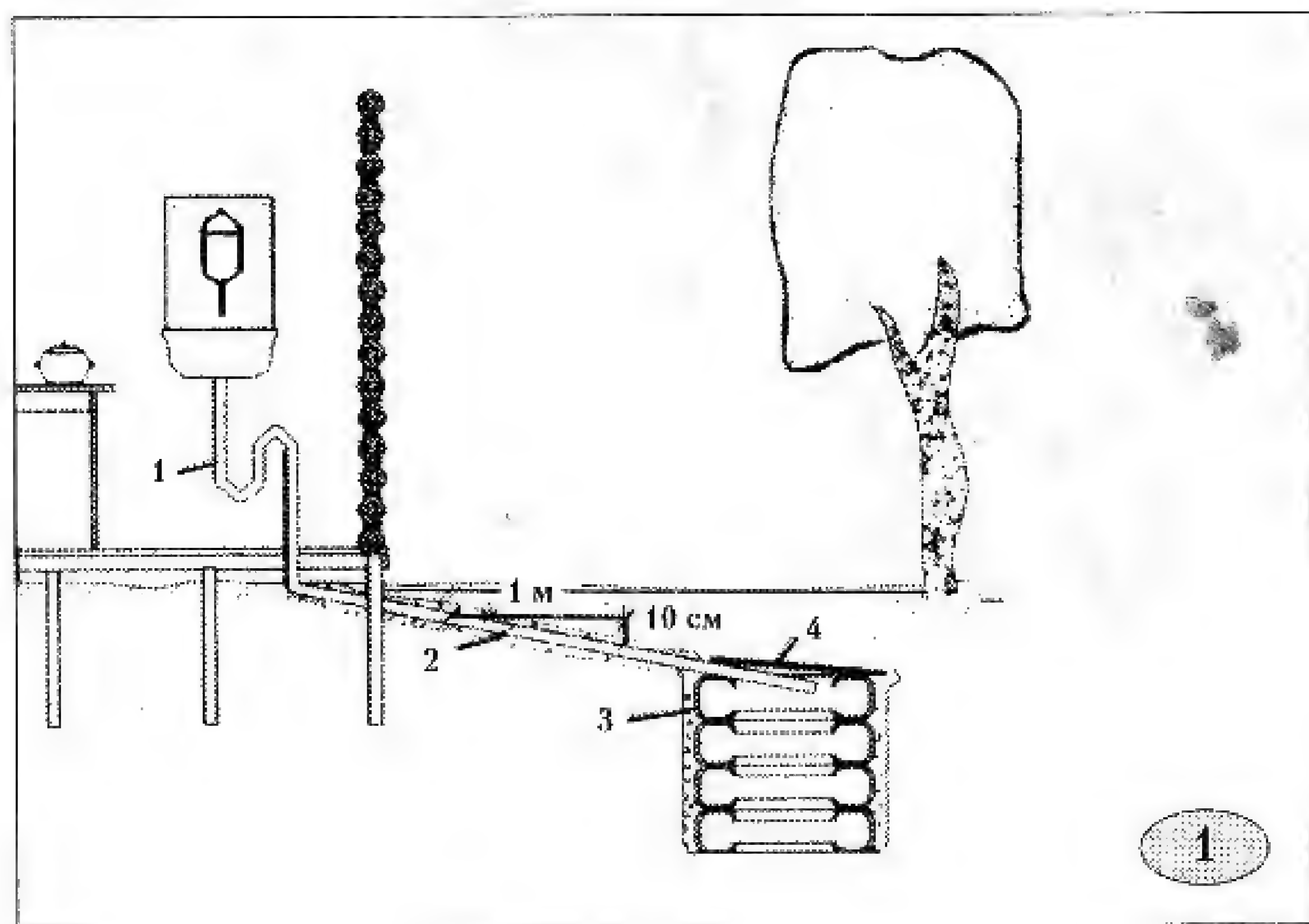

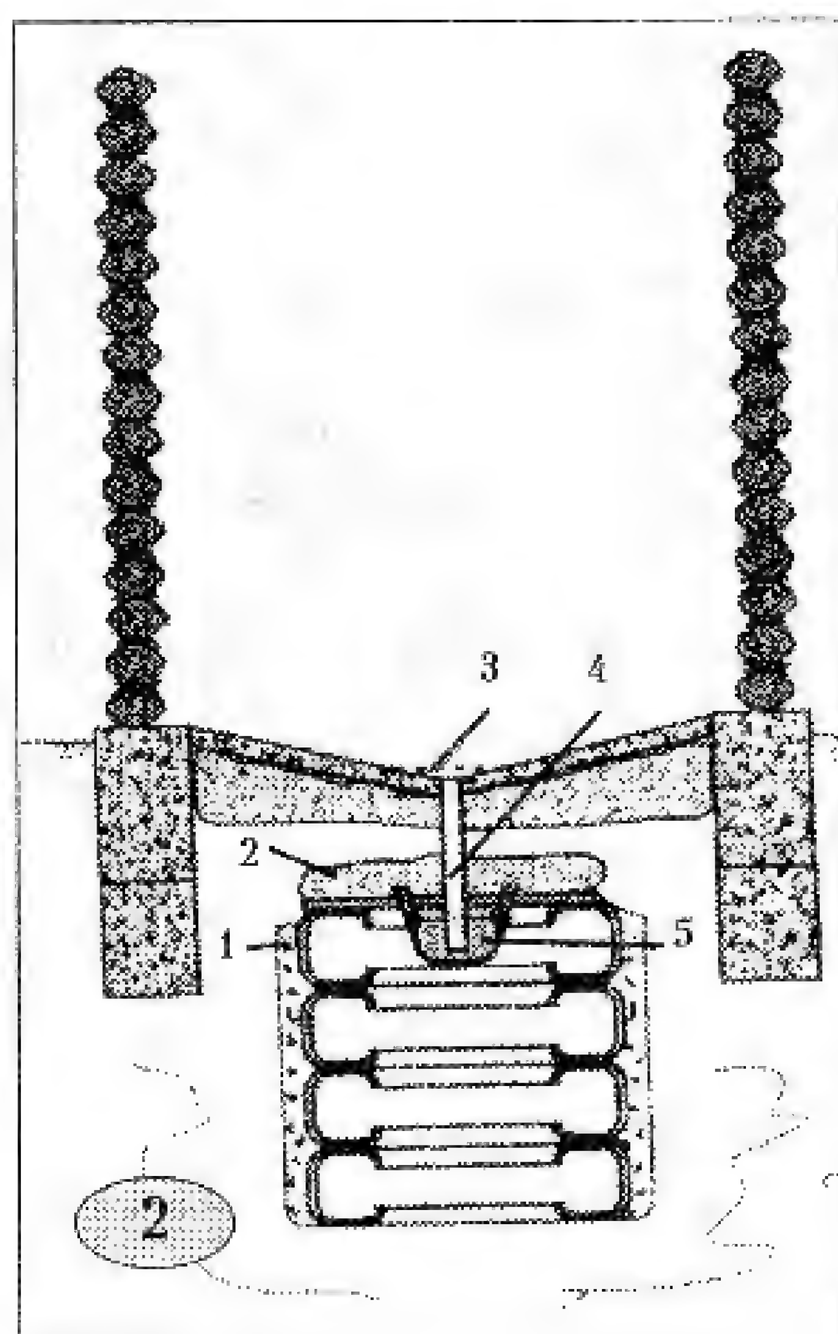

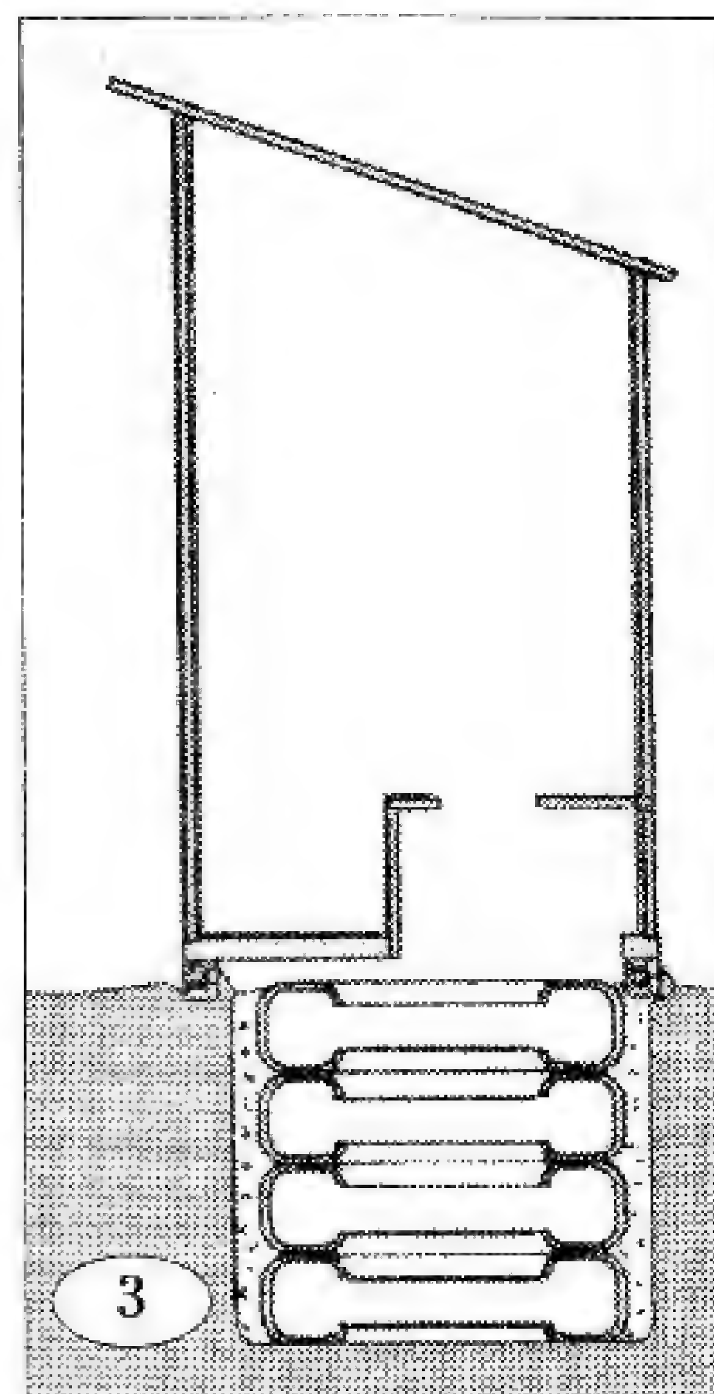

Якщо під рукою не виявиться підходящого листа металу, накрийте ємність фанерою (оргалітом) або ж щитом, збитим з тонких дощечок, і покладіть зверху 5—7-сантиметровий шар бетону, поклавши в нього для міцності обрізки залізного дроту або шматок залізної сітки.

Подібним чином з покришок споруджують ємність під стічні води з лазні. Для захисту від запахів під кришкою ємності встановлюють гідрозатвор, пристрій якого (**див. рис. 2**), не потребує пояснень. На зливній трубі в підлозі обов'язково передбачте сіточку, щоб не довелося оплакувати шматки мила, які впали, а то й загублені ювелірні вироби, які буквально миттєво виявляються в каналізації.

Якщо лазня стоїть на легких водопроникних ґрунтах, то ємність розташовують безпосередньо під підлогою, тобто всередині фундаменту. На щільних глинистих ґрунтах яму під ємність краще розташувати на деякому віддалені (3—4 м) від фундаменту, тому що подібний ґрунт, намокаючи, послабляє свої тримальні властивості.

Якщо не вдалося підібрати покришки одного розміру — нічого страшного. Ширші покришки укладіть внизу, вужчі — зверху. І результат буде той же. І ще. Канавки, у які укладають труби, обов'язково засипте піском. Глинисті ґрунти, замерзаючи, здатні деформувати труби. Піском корисно також заповнити проміжок між стінами ями і покришками — поглинальна здатність системи помітно підвищиться.

Великі автотракторні покришки — доволі підходящий матеріал для колодязя під дощову воду. Нижню покришку доведеться укласти на промащений гарячим бітумом руберойд, а кожну наступну покришку треба приклеювати до попередньої гарячим бітумом. Проміжок між стінками ями і покришками добре забити мокрою глиною, притрамбовуючи її. Такий колодязь не боятиметься морозів. Вода з нього, звичайно, придатна тільки для поливу і для технічних потреб.

Ось таке застосування можна знайти старим покришкам.

1. Підземна ємність з покришок для стоків кухонної раковини:
1 — сифон раковини;
2 — зливна труба;
3 — покришки;
4 — кришка ємності (металевий лист)

2. Підземна ємність з покришок для стояків з лазні:
1 — покришки;
2 — кришка ємності (бетон, покладений на лист фанери);
3 — сітка;
4 — зливна труба;
5 — гідрозатвор

3. Стічна яма для дворового туалету з покришок.

Підготував Г.Галкін

ХТО ПІДКАЖЕ?

Потрібен пристрій для зминання винограду

Пише вам постійний читач журналу Іван Петрович Дженжера.

Я уважно перечитую журнал, а особливо журнал у журналі "Господар". Бачу, що багато таких, як я пишуть листи з питаннями, які їх цікавлять. Ось і я хочу у вас запитати про те, ***як зробити пристрій для зминання винограду****, щоб не м'ялися кісточки? Робив барабанну тертку — забивається шкірочками. Пробував у дрель затискувати Т-подібну хрестовину, вигнуту пропелером, гарно подрібнює, але все підряд. Колись за Союзу у Молдові я купив книжку-каталог, в якій, крім багатьох пристроїв, була і м'ялка, але її фото було невиразним і темним.*

З фотознімка, я зрозумів, що там був кіш на 4-х ніжках. Кіш мав вигляд ящика під вазон (у верху широкий, унизу вужчий) і з правого боку виступала корба, а що там було у середині ящика і як воно працювало невідомо. Був тільки номер по каталогу і ціна. На жаль, книга та не збереглася. Можливо, хтось з читачів журналу "ДСГ" знає про такий пристрій і зможе описати його на сторінках нашого журналу. Буду безмежно вдячний, і не тільки я.

З повагою
Іван Петрович

Потрібна робоча інформація про біогаз

Вже кілька років я шукаю інформацію про біогаз. Інформації обмаль. Була одна стаття в "Порадниці". Книжок немає. І тут у вашому журналі натрапляю на низку статей про біогаз... Але хочу зазначити, що ця інформація узагальнююча. Але і за це слава Богу. Я хотів би, щоб у наступних номерах журналу була інформація для тих, хто хоче зробити цю установку власноруч. А саме робоча інформація. Мене зокрема цікавлять такі питання:

1. Які труби для біогазу треба, чи з нержавійки? Адже я чув, що цей газ простий метал за короткий час з'їдає.

2. Чи потрібно цей газ "очищати", наприклад, пропускаючи його через воду, щоб у воді залишався конденсат. До речі, що це за газ — природний? Чи ще якийсь, з запахом чи без. Відомо, що природний газ "очищають" якось.

3. Гній має бути тільки рідкий, чи можна вкидати простий гній, поливши його водою, або вкидати, наприклад, скошене на картоплі зілля в біореактор?

4. Коли можна взнати, що гній або зілля вже "згоріло", або перебродило і вже газу не виділяє? Через який час міняють гній?

5. Чи можна цей газ збирати у балони або в окрему бочку? Яким має бути тиск? Чи повинен в бочці стояти стравлювач? Чим цей газ перекачується в бочку або балони, чи він іде тільки самопливом? Це питання для того, що влітку, навесні і рано восени його можна (газ) "назбирати", щоб взимку топити. Адже відомо, що для бродіння треба тепло, а не мороз.

6. Чи можна труби пускати на поверхні? Відомо, що природний газ іде відкрито поверхнею (повітрям), але ж він очищений.

7. З якого матеріалу кришка до біореактора і як зробити, щоб не пропускала газу? Відомо, що кришку кладуть у воду (корито навкруги реактора). Чи може через воду проходити газ? Якщо не може, то чи можна взимку замінити воду тосолом?

8. Чим і як змішують масу? Нині шукають нові джерела біоенергії. Очевидно, майбутнє за біогазом.

Можливо в Україні є люди, які ним користуються. Прохання до них — відгукніться, поділіться своїм досвідом, надавши не загальну, а робочо-прикладну інформацію про біогаз.

Андрій Самчук,
с. Богданівка Рівненської області

ЩУР У ДОМІ НЕ ГОСПОДАР!

Конструкція надійної та безпечної щуроловки (пальці не відрубає), ловляться в неї і пацюки, і миші. Ваша киця буде задоволена.

Для початку готуємо каркас, тобто до дошки розміром 250х150х20 мм прибиваємо стоячі бруски 25х25 мм, а на них укладаємо і знову ж прибиваємо рамку розміром 250х150 мм із таких же брусків. Обов'язково має бути дно і всі бруски (і верхньої рамки теж) із внутрішнього боку оббиваємо металом — бляхою від консервних банок. Із зовнішнього боку кріпимо на цвяхах сталеву сітку, а з одного торця каркаса підвішуємо дерев'яні дверцята розміром 150х170х20 мм.

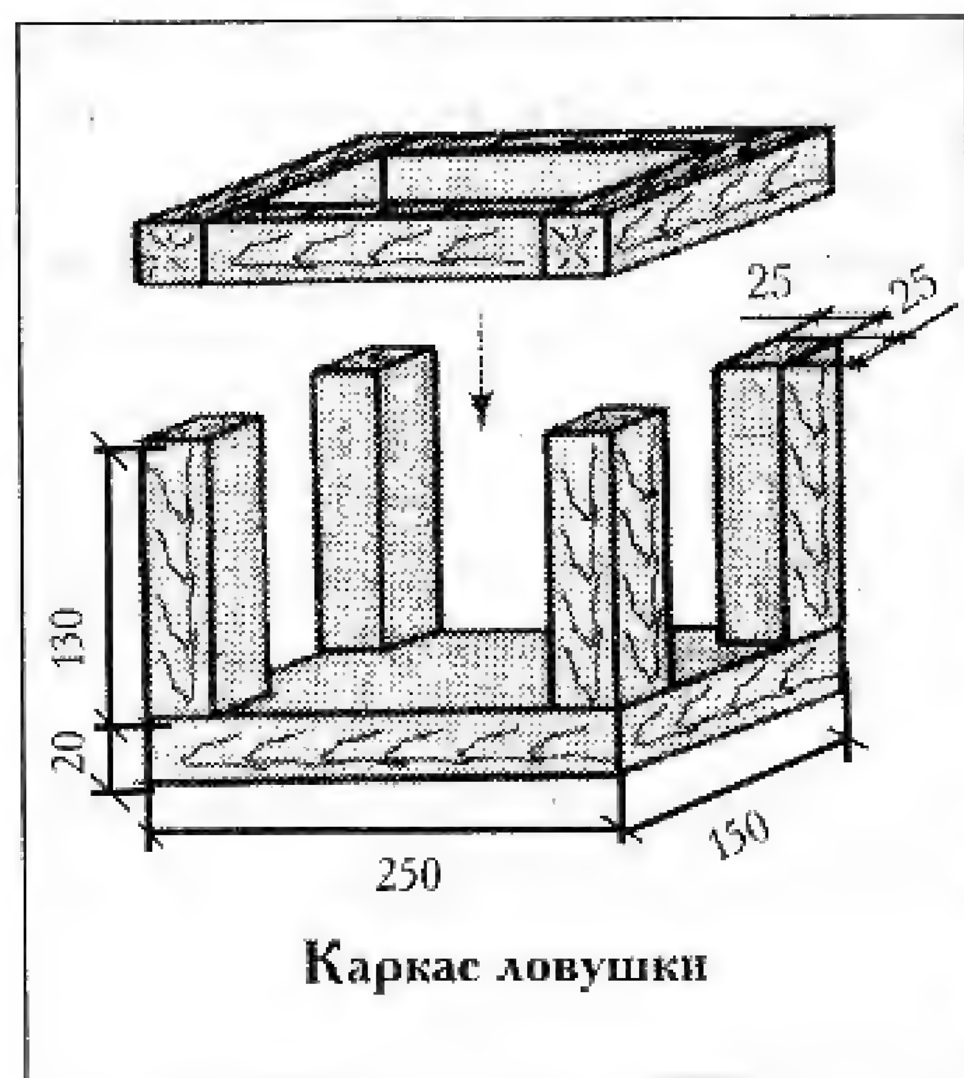

Каркас ловушки

Дверцята встановлюємо на 1—2 шарнірах, із зовнішнього боку дверцят прибиваємо дужку, яку згинаємо з цвяха діаметром 2 мм.

Тепер виготовляємо "сторожа" зі сталевого дроту діаметром 2 мм. Відкусивши (або відрубавши) від дроту шматок завдовжки приблизно 450—470 мм, вигинаємо з неї сторожок. Як показано на рисунку, сторожок має внутрішню частину, яка розміщена в щуроловці, і зовнішню. На стику обох частин сформована "сходинка", якою сторожок упирається в дріт сітки під час заряджання щуроловки. На кінці внутрішньої частини сторожка передбачений гак для принади, а на кінці зовнішньої частини — петелька, котра разом з дужкою на дверцятах утворить вузол зачеплення (спусковий механізм) пастки. Заряджаючи щуроловку, пропускаємо гак сторожка в одну з вічок верхньої частини сітки (на відстані приблизно 2 см від задньої стінки), "установлюємо" сходинку на край вічка, піднімаємо (відкриваємо) дверцята і просовуємо петельку сторожка в дужку на дверцятах. Не забудьте, звичайно, надягти на гачок сторожка принаду. Вузол зачеплення треба відрегулювати так, щоб при легкому погойдуванні сторожка петелька зісковзувала з дужки.

Що станеться з дверцятами, коли спрацює спусковий механізм, зрозуміло — дверцята зачиняться. Але тепер дверцята слід зафіксувати в зачиненому стані, щоб щур не міг їх відчинити. Отож, робимо для дверцят замок, котрий згинають з 4-міліметрового дроту, формуючи з нього букву "П". Кінці П-подібної заготівлі розплющують і свердлять там по отвору діаметром 3—4 мм. Готовий замок кріплять на цвяхах або шурупах на брусках верхньої рамки на відстані 100 мм від заднього торця щуроловки. А щоб замок надійніше притискав дверцята до корпуса щуроловки, вдаються по допомогу двох гумок.

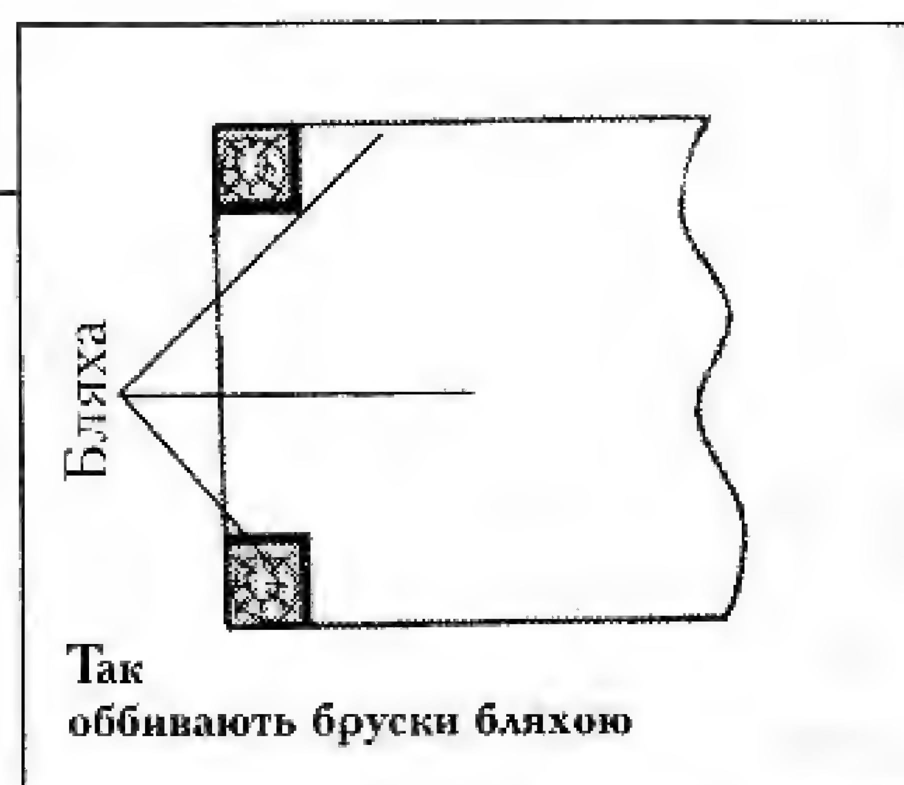

Так оббивають бруски бляхою

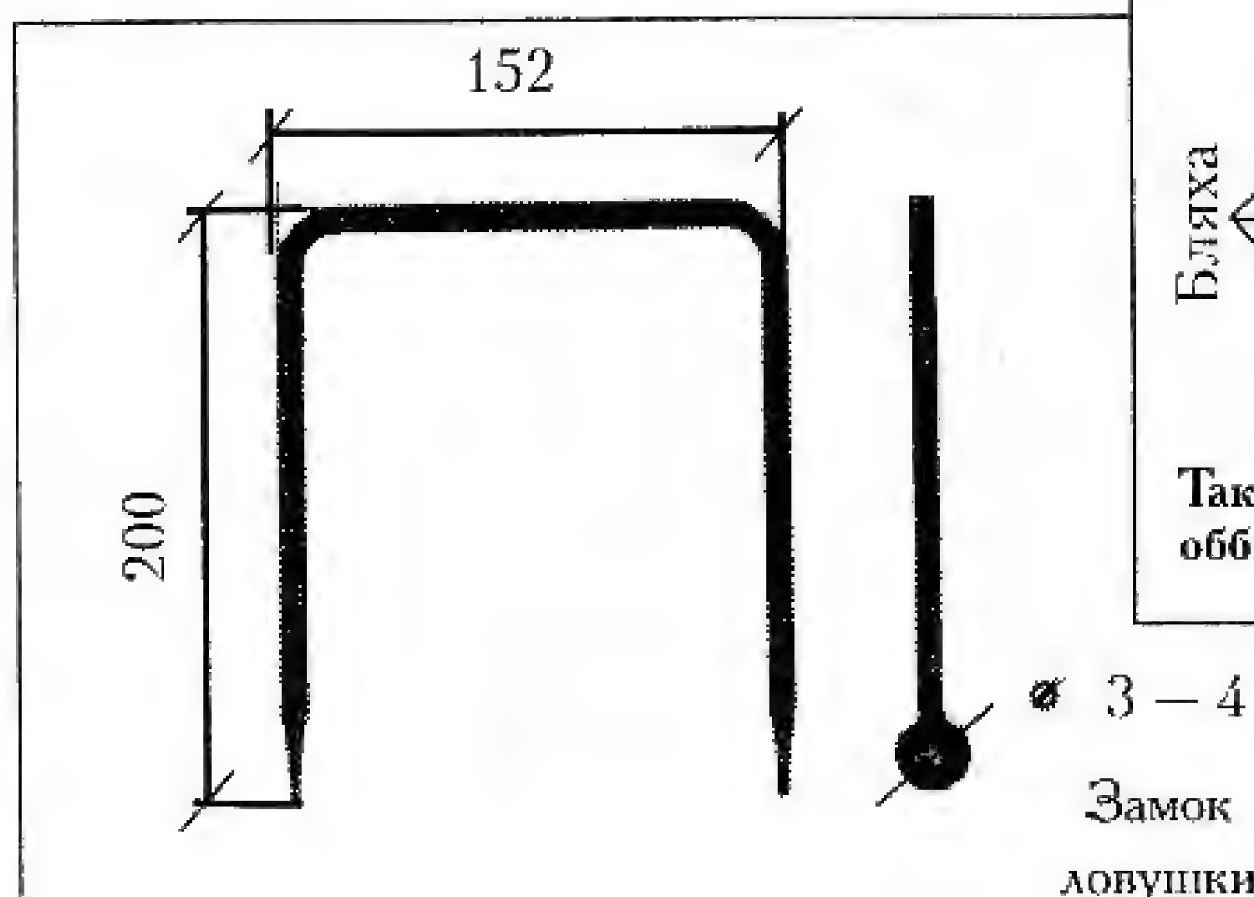

Замок ловушки

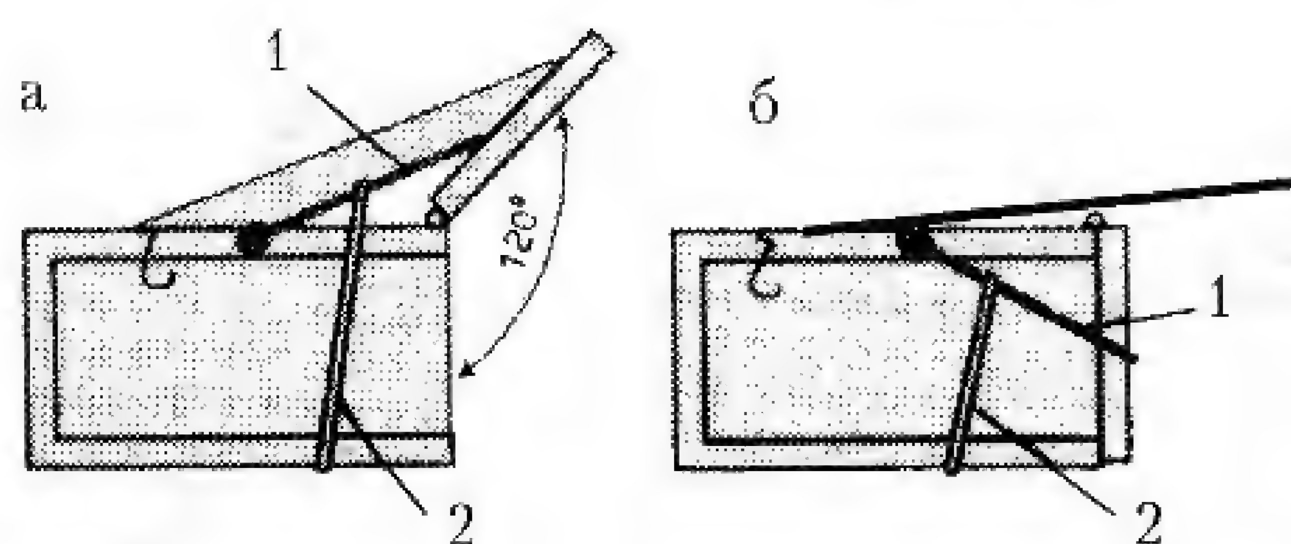

Еластичний біореактор:
а — заряджена;
б — поле спрацювання;
1 — замок;
2 — гума

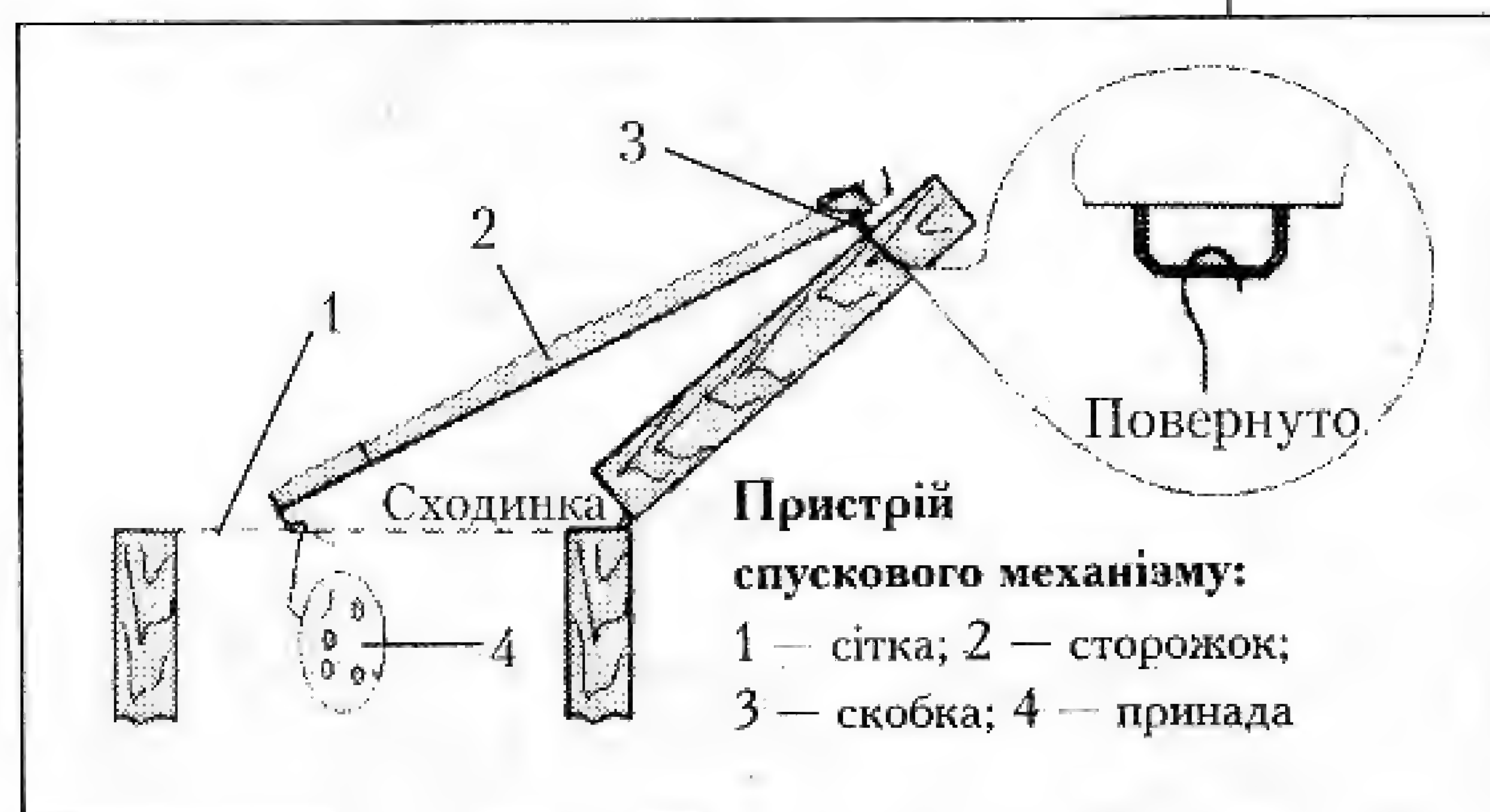

Пристрій спускового механізму:
1 — сітка; 2 — сторожок; 3 — скобка; 4 — принада

От ще один спосіб виловлювання щурів.

Потрібно взяти невеликий капкан, поставити в такому місці, де бігають щурі, і закріпити над ним принаду на висоті 30—40 см. Пацюк починає стрибати за принадою і потрапляє на тарілочку капкана.

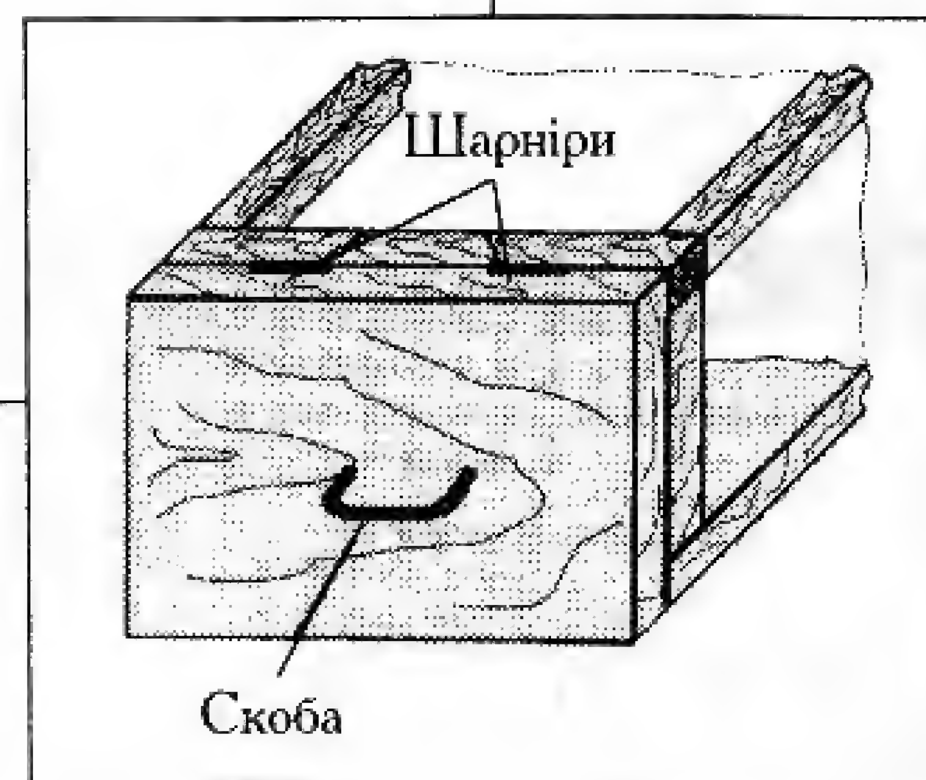

Г. Ткаченко

ЩОБ ХОЛОДИЛЬНИК СЛУЖИВ ДОВГО

Де розмістити холодильник

Холодильник не можна встановлювати у приміщеннях з підвищеною вологістю, а також у шафах чи коморах. Не можна ставити холодильник поруч з раковиною і сушити над ним білизну, щоб волога не потрапила на задню частину агрегата.

Як доглядати за холодильником

Не менше одного разу на рік очищайте холодильник від пилу, особливо ті частини, які розміщені на його задній стінці, а також ванночку на компресорі. Під час прибирання стежте, щоб вода не потрапила на компресор, пускозахисні реле, роз'ємні з'єднання проводів і панель управління. Не допускайте забруднення системи для відведення талої води відходами продуктів або залишками упаковок. Якщо від'їжджаєте з дому на тривалий період, обов'язково вимкніть холодильник з електромережі.

І все ж, якщо холодильник зіпсувався...

Якщо правила експлуатації не порушувалися, а перебої в електромережі не пошкодили дорогої техніки, однак холодильник зіпсувався, то необхідно негайно звернутися до магазину, де ви його придбали, і виставити претензії, як фірмі, яка реалізувала холодильник, так і заводу-виробнику. Можна вимагати гарантійного ремонту, тобто виробник або продавець повинні у межах гарантійного строку встановити всі недоліки в товарі. Тільки встановити гарантію — право продавця (виробника), а не обов'язок. Законодавчо визначений термін — не менше шести місяців.

Можна також відремонтувати холодильник, звернувшись у майстерню, яка не належить фірмі, що реалізувала його. Так би мовити, здійснити ремонт за свій рахунок, а потім добитися оплати ремонту або у відповідних розмірах повернути частину вартості холодильника.

Можна домогтися, щоб холодильник, який вийшов з ладу, вам замінили на новий аналогічної марки, або ж просто, щоб повернули за нього гроші.

Як придбати холодильник

Під час покупки обов'язково зверніть увагу на супровідні документи до нього: гарантійний талон, сертифікат, паспорт. Вони мають бути заповнені державною мовою.

Передусім поцікавтеся адресою організації, яка гарантує ремонт, і терміном гарантії. Зазвичай, гарантійний термін вітчизняних холодильників буває до шести місяців, імпортних — один рік. Не забудьте перевірити наявність печатки продавця. Зверніть увагу на правильність проставленої дати продажу холодильника. Найкраще купувати холодильник у фірмі, яка має власні гарантійні майстерні. Значно важче буде відстоювати права на гарантійний ремонт, якщо холодильник придбали у приватного підприємця.

Щоб не трапилося пожежі

Варто своєчасно виконувати технічне обслуговування холодильника, звертаючись до ремонтних майстерень. Щоб не трапилося лиха, варто також правильно підключити холодильник до електромережі.

Як підключити холодильник

Часто буває так, що штепсель не підходить до розетки, ось тут краще звернутися до електрика. Бо самостійно встановлені перехідники й подовжувачі можуть спричинити коротке замикання в електромережі. Отже, може трапитися біда. Перед увімкненням холодильника в мережу перевірте, чи не порушена ізоляція шнура.

Категорично забороняється встановлювати в холодильнику електролампу потужністю більше 15 Вт.

С.Демченко

ПАСТКА ДЛЯ ГРИЗУНІВ

На дачних і городніх ділянках і в льохах з настанням теплих днів активність гризунів різко зростає. У боротьбі з ними допоможе проста, але ефективна в роботі пастка.

Корпус у пастки такий же, як у шпаківні, але без даху і дна. Довжина його 260 мм, ширина і висота 150 мм. Один торець закриваємо ґратами, забиваючи ряд цвяхів завдовжки 150 мм (щоб жодна миша не пролізла!). З іншого торця у пазах встановлюємо дверцята. Догори і донизу дверцята рухаються по пазах вільно. До кришки пастки прибиваємо брусок, а до бруска - стійку. Верхній кінець стійки загострюємо під кутом 90°.

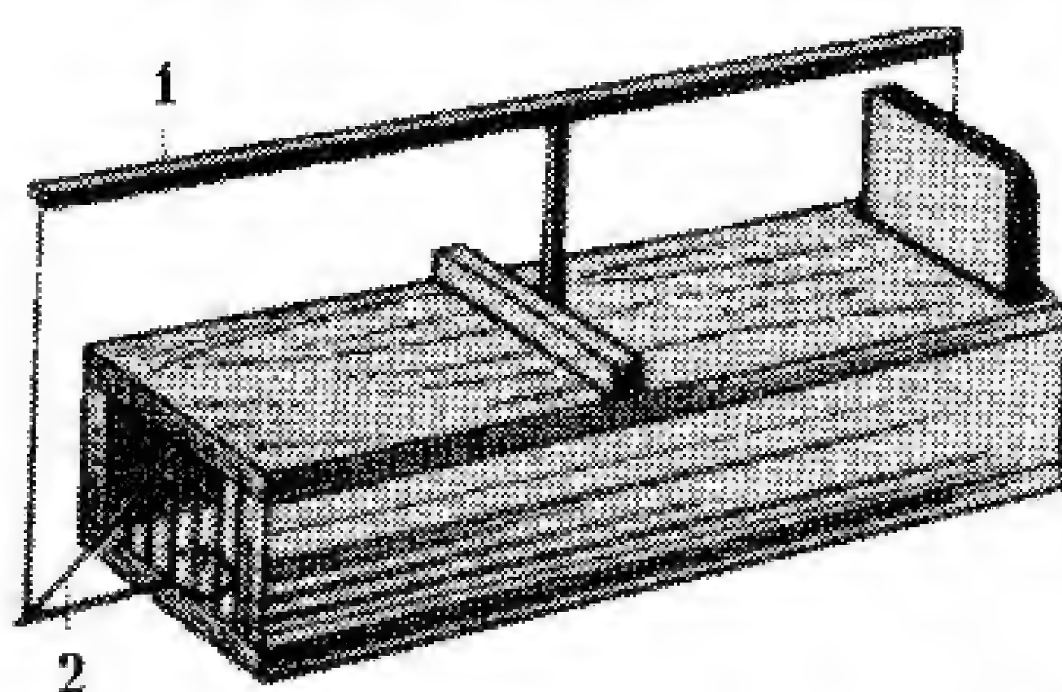

Пастка для гризунів:
1 — рейка;
2 — загострений дерев'яний стрижень

До кінців рейки довжиною 270 мм прибиваємо по цвяшку і прив'язуємо до цих цвяхів по міцній нитці довжиною 300 мм і 100 мм. Тепер робимо дерев'яну лопаточку, на кінці ручки якої вирізуємо поперечний паз, а в центрі лопаточки забиваємо тонкий цвях, на котрий будемо насаджувати принаду. Довгу нитку на рейці прив'язуємо до загостреного кінця стрижня. Потім короткою ниткою кріпимо дверцята до рейки. На цвях лопаточки нанизуємо принаду — сир, сало, ковбасу тощо. Лопаточку заводимо в пастку, стрижень гострим кінцем (з ниткою) упираємо в паз лопатки, а іншим — у верхній край пастки.

Установіть пастку поблизу нори або просто на підлозі. Здобич — через день.

Г. Коваленко

ЧИТАЙТЕ З КОРИСТЮ!

4 унікальні збірки видань тепер доступні кожному!

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

Фірма "Гарантійне агенство" пропонує до вашої уваги унікальний поштовий каталог.

Видання, названі у ньому, допоможуть вам вирішити величезну кількість повсякденних проблем і турбот, стати ще красивішими і сильнішими, поліпшити здоров'я та достаток, а це значить зробити своє життя та життя близьких вам людей максимально наповненим, цікавим і комфортним.

Практичними знаннями, почерпнутими з нашого каталога, вже користуються десятки тисяч читачів по всій країні. Його унікальний зміст опрацьовано на основі потреб більшості людей: всі технології, методики та рецепти неодноразово випробувані, прості, ефективні, не вимагають серйозних витрат і доступні всім бажаючим.

Завдяки розширеному асортиментові при максимально низьких цінах наші видання набули широкої популярності, а пільговий варіант замовлення зробив унікальну бібліотеку доступною кожному.

Наше головне правило – робити все для того, щоб будь-яка людина, навіть та, яка мешкає у найбільш віддаленому куточку нашої країни, могла швидко і легко отримати потрібну їй інформацію. Хочеться також підкреслити, що названі ціни включають усі поштові витрати, пов'язані з пересиланням замовлених вами видань накладним платежем на вашу адресу, як би далеко ви не знаходилися.

ОПЛАТА ПРИ ОТРИМАННІ ЗАМОВЛЕННЯ НА ПОШТІ.

ПОГЛЯНЬТЕ НА АСОРТИМЕНТ ВИДАНЬ І ПОСПІШАЙТЕ ЗРОБИТИ ЗАМОВЛЕННЯ!

I. КРАСА І ЗДОРОВ'Я ***(збірка видань)***

01. ***"Супертіло".*** Унікальний методичний посібник для всіх, хто прагне розвинути сильне, міцне та потужне тіло, – заняття без тренажерів і "хімії". Ваша сила – це впевненість у будь-якій ситуації! **Ціна – 2,50 грн.**

02. ***"Напої чемпіонів".*** Рецепти приготування протеїнових коктейлів для нарощування об'єму ваших м'язів. Чудове доповнення до посібника Супертіло"! **Ціна – 1,50 грн.**

03. ***"Високий зріст – це гарно!"*** Унікальний практичний посібник з прискореного збільшення росту на 6 – 8 см у будь-якому віці. Являє собою комплекс простих і зрозумілих кожному вправ, дієт і рекомендацій, у результаті яких ви можете здійснити свою мрію стати вищими! **Ціна – 2 грн.**

04. ***"Схуднути не проблема!"*** Дуже ефективна методика схуднення без голодної дієти і спеціальних вправ. Прощавайте зайві кілограми! **Ціна – 1,50 грн.**

05. ***Розпрощайтеся із животиком!*** Цей посібник допоможе вам "прибрати" живіт, що розтовстів. І просто, і без зусиль! **Ціна – 2 грн.**

06. ***"Хочете набрати вагу?"*** Унікальний посібник і збірник практичних рекомендацій для всіх, хто хоче позбутися худого, виснаженого вигляду і за короткий час набрати вагу. Ці ефективні рецепти і вправи допомогли вже сотням людей! **Ціна – 1, 50 грн.**

07. ***"Здорові зуби".*** Унікальна методика природного нарощування і лікування зубів без пломбування. Наведені рекомендації та рецепти простих засобів дозволять вам не думати про дантистів і завжди мати здорові зуби. Спробуйте й забудьте про зубний біль! **Ціна – 2 грн.**

08. ***"Чудове волосся!"*** Рецепти приготування простих і ефективних засобів, що допоможуть запобігти випаданню волосся, зміцнити його корені, вилікують лупу і свербіння. Нічим не гірше фірмових шампунів! ***Ціна – 1,50 грн.***

09. ***"Ідеальний бюст!"*** Цей унікальний збірник нескладних вправ став справжнім відкриттям для багатьох дівчат і жінок. Ви дізнаєтеся про те, як зберегти груди гарними, пружними, а найголовніше – як всього за пару місяців збільшити об'єм бюста на 4 – 6 см! **Ціна – 2,50 грн.**

10. ***"Осина талія".*** Комплекс неймовірно ефективних вправ для підвищення тонусу м'язів живота і стегон, для бокових і косих м'язів і, звичайно, для зменшення об'єму талії. Ваші стегна стануть пружними, талія – вузькою, а живіт зробиться зовсім пласким. **Ціна – 2 грн.**

11. ***"Ви надзвичайно чарівні!"*** Комплексна методика і рецепти мазей для безслідного і безболісного усунення волосся з тіла. Чудовий спосіб зробити свою шкіру ідеально гладенькою! **Ціна – 2 грн.**

12. ***"Струнка і гарна!"*** Довгі ноги та округлі сіднички – символ привабливості сучасної жінки! Ці вправи допоможуть вам досягти бажаного результату! **Ціна – 1,50 грн.**

13. ***"Як бути завжди коханою".*** Практичні поради, як подобатися всім, як зберегти свою молодість і красу у будь-якому віці. Вічні секрети спокуси! **Ціна – 2 грн.**

14. ***"Рецепти краси".*** Збірник простих рецептів виготовлення лаку, гелю, бальзаму, шампунів та фарб для волосся, кремів для обличчя, від веснянок та вугрів, висипів. Чудова заміна імпортної косметики! **Ціна – 1,50 грн.**

15. ***"Алкоголізм – лихо".*** Прості методи лікування алкоголізму засобами народної медицини. Рецепти зняття похмілля, виведення із запою, настої для приведення до нормального стану людини, п'яної як хлющ; як пити і не п'яніти. **Ціна – 2 грн.**

16. ***"Паління – це шкідливо".*** Рецепт простої та надійної методики для тих, хто вирішив покінчити з палінням раз і назавжди. Найоптимальніший варіант! **Ціна – 2 грн.**

II. ПІЗНАЙ СЕБЕ (збірка видань)

01. ***"Суперпам'ять".*** Це найефективніша методика розвитку пам'яті. Вона підвищить ваш інтелект, розвине природні здібності, поліпшить усі види пам'яті. Ви зможете швидко запам'ятовувати інформацію будь-яких обсягів, обходитися без записної книжки, легко вивчити іноземну мову. **Ціна – 2 ,50 грн.**

02. ***"Поліглот".*** Хочете володіти іноземною мовою так само легко, як і рідною? Найновіша методика вивчення допоможе вам у цьому. Вона розрахована на будь-яку мову, можна навіть вивчати кілька мов одночасно! **Ціна – 2,50 грн.**

03. ***"Швидке читання".*** За допомогою цієї методики ви у кілька разів збільшите швидкість читання газет і журналів, літератури зі спеціальності та ділової інформації, художньої літератури і при цьому будете запам'ятовувати до 90% швидко прочитаного тексту. **Ціна – 2,50 грн.**

04. ***"Для ваших очей".*** Оригінальна й ефективна методика виправлення дефектів зору, складена лікарями Бейтсом та Утехіним. Ви зможете протягом короткого часу самостійно назавжди позбутися окулярів! **Ціна – 2,50 грн.**

05. ***"Надзвичайні секрети".*** Кожна людина за своєю природою – екстрасенс. Треба тільки створити умови для виявлення цих можливостей і вони проявляться! Як розвинути в собі екстрасенсорні можливості, як отримувати енергію з космосу, діагностика захворювань і лікування по фотографії, безконтактний масаж – усе це і багато іншого ви знайдете у запропонованому виданні. **Ціна – 2 грн.**

06. ***"Гармонія розуму".*** Цей практичний посібник допоможе вам розвинути телепатичні здібності, розповість про вправи для їх тренування, що таке психічний та енергетичний напад і як від них захиститися, як навчитися ясновидінню. **Ціна – 1, 50 грн.**

07. ***"Сила духу".*** Як розвинути сміливість і впевненість у собі – такі необхідні риси характеру. **Ціна – 1,50 грн.**

08. ***"Народна мудрість".*** Як захистити себе та близьких від "лихого ока", як лікувати переляк та хвороби, що виникли внаслідок дії "лихого ока", зурочення. **Ціна – 1 грн.**

09. ***"Секс-магія".*** Мистецтво чарівності та спокуси – чудова можливість причарувати кого завгодно! Без жодних зусиль ви досягнете того, що недоступне іншим. **Ціна – 2 грн.**

10. ***"Надзвичайне – поруч".*** Розшифрований ключ і таблиці великого Нострадамуса для пізнання своєї долі. Перед вами відкриються сторінки сучасного й майбутнього, приховані бажання друзів та злі наміри ворогів. Таємниці кохання розкриються перед вами. Дізнавшись про свою долю, можна спробувати запобігти неприємностям, що вам загрожують, або порадіти приємним подіям, які вас очікують у майбутньому. Кінець сумнівам! **Ціна – 2,50 грн.**

11. ***"Фараон".*** Рецепт еліксиру для посилення статевої функції організму. Відчуйте його благотворний вплив на ваш організм. Напій справді чудодійний! **Ціна – 1,50 грн.**

12. ***"Чоловіча сила".*** Випробуваний метод відновлення потенції зі збільшенням тривалості статевого акту до бажаної межі. І ви знову у чудовій формі! **Ціна – 2 грн.**

13. ***"Спокійний сон".*** Вправи, що реально допомагають позбутися хропіння. Результат стане відчутним вже через два тижні! **Ціна – 1,50 грн.**

14. ***"Самолікування".*** Збірник рецептів лікування бронхіту, бронхіальної астми, остеохондрозу, енурезу, екземи, варикозного розширення вен, гастриту, геморою, діатезу, зубного болю та інших хвороб та захворювань. Укладений на основі досвіду народної медицини та тибетських довгожителів. **Ціна – 1,50 грн.**

15. ***"Це унікально".*** Рецептура приготування простого народного засобу, який вилікує багато ваших хвороб, зніме втому, нормалізує сон, посилить статеву функцію організму, дасть гарний настрій і бадьорість. Дуже корисно та ефективно! **Ціна – 2 грн.**

III. НОВІ МОЖЛИВОСТІ (збірка видань)

01. ***"Суперурожай".*** Унікальний методичний посібник для дачників і садівників, який допоможе отримувати 3 тонни помідорів із сотки, 1,5 тонни картоплі із сотки, високий урожай огірків (до 120 штук з 1 кв. метра), потрійний урожай малини. Укладений та перевірений на практиці досвідченими садівниками та городниками-селекціонерами. Абсолютно реально на будь-якому городі. **Ціна – 2,50 грн.**

02. ***"Все про картоплю".*** Збірник рекомендацій щодо підвищення врожаю картоплі та отримання його на 1,5 місяця раніше звичайного строку, як виростити мішок картоплі на 1 кв. м, як отримати врожай вже у травні, як виростити сорт картоплі, котрий не їсть колорадський жук, рецепт надзвичайно сильного екологічно чистого засобу – колорадський жук знищить сам себе! **Ціна – 2,50 грн.**

03. ***"Електроніка на рибалці".*** Опис та схема збирання дуже простої та ефективної звукової приманки для риби. Вона збирає багато риби у місці ловлі, не маючи нічого спільного з варварськими методами "забою" риби та водних організмів. Електронні комплектуючі для її збирання дешеві та доступні. Без улову не підете! **Ціна – 2 грн.**

04. ***"Удачливий риболов".*** Десятки рецептів ефективних прикормів і принад для будь-якого виду риби, хижої, "мирної", верховодної, глибоководної! Укладені відомими риболовами-спортсменами та перевірені багаторічною практикою риболовлі. Буде клювати постійно й захоплююча рибалка Вам забезпечена! **Ціна – 2,50 грн.**

05. ***"Сіті робіть самі!".*** Креслення та опис виготовлення ручної машини для плетіння сіток будь-якого розміру та способи їх плетіння. Без проблем сплетете рибник, підсаку, малявочницю та сітки великого розміру. **Ціна – 2,50 грн.**

06. ***"Тонування".*** Технологія тонування автомобільного скла, світлофільтрів та скла для окулярів. Будь-який тон; світло-коричневий, жовтий, молочно-білий, зелений, смарагдовий, рубіновий та ін. **Ціна – 1,50 грн.**

07. ***"Безкоштовний бензин робіть самі!"*** Детальний посібник для самостійного збирання простого міні-апарата для виготовлення у домашніх умовах 100% замінника бензину будь-якої марки (А-76, АИ-93 та ін.) з води та побутового газу. Матеріали для збирання доступні всім, а паливо, яке ви отримаєте, до того ж підвищить ресурс двигуна в 1,5 – 2 рази. Надаються рекомендації конструктора установки. Поради і досвід практиків-аматорів, їх варіанти. Надзвичайна економія коштів для кожного власника автомобіля! **Ціна – 2,50 грн.**

08. ***"Замість бензину кухонний газ!"*** Керівництво з виготовлення польового комплекту газобалонної апаратури для будь-якого автомобіля з доступних комплектуючих, поради щодо переведення машини з бензину на звичайний природний газ, а також креслення та описи збирання унікальної міні-установки для заправлення переобладнаного автомобіля природним газом від квартирної газової мережі. Матеріальні витрати невеликі, а користь від установки максимальна! **Ціна – 2 грн.**

09. ***"Економія".*** Народні способи економії автомобільного пального на 20 – 30 % при експлуатації автомобілів та мотоциклів. **Ціна – 1,50 грн.**

10. ***"Маленькі хитрощі, необхідні в дорозі".*** Як запустити двигун у сильний мороз, пристосування для швидкого розбортування коліс, як самостійно витягти автомобіль, що застряг, та інші поради. **Ціна – 1,50 грн.**

11. ***"Якщо ви випили за кермом".*** Поради досвідченого водія тим, хто трішки випив, але з якихось причин змушений сісти за кермо, як не потрапити в аварію, як приховати від інспектора свій стан, як з ним розмовляти та інші корисні поради. **Ціна – 1,50 грн.**

12. ***"Хутро, шкурки та шапки".*** Детальний посібник і рекомендації досвідчених сибірських кушнірів щодо вичинки та фарбування шкурок та інші корисні поради. **Ціна – 1,50 грн.**

13. ***"Колекціонер".*** Ви хочете продати монети СРСР, але не знаєте їхньої реальної вартості? Каталог, у якому приведені ціни на монети СРСР та Росії з 1700 по 1992 р. **Ціна – 1 грн.**

14. ***"Телеантена власними руками!"*** Практичний посібник зі збирання унікального антенного пристрою, за допомогою якого будь-який телевізор почне приймати багато нових цікавих комерційних та інших телеканалів не тільки України, Росії та СНД, а й далекого зарубіжжя! Конструкцію може зібрати навіть радіоаматор-початківець з широко поширених деталей. **Ціна – 2,50 грн.**

15. ***"Антенний підсилювач".*** Опис і схема збирання простого антенного підсилювача, який забезпечить відмінну якість зображення у зоні непевного приймання і дозволить нормально приймати навіть віддалені телесигнали. Незамінний пристрій для справжніх телеглядачів. **Ціна – 2,50 грн.**

IV. ЗНАДОБИТЬСЯ УСІМ (збірка видань)

01. ***"Цегла – майже безкоштовно!"*** Посібник з виготовлення червоної термостійкої цегли з практично безплатних, доступних усім матеріалів. За якістю та зовнішнім виглядом майже нічим не відрізняється від промислової! **Ціна – 1,50 грн.**

02. ***"Будівельні блоки".*** Проста технологія виготовлення будівельних блоків підвищеної міцності і без цементу! Можливі будь-які розміри, форми, кольори. **Ціна – 1,50 грн.**

03. ***"Міцно і практично".*** Посібник зі збирання власноручно простого механічного пристрою для плетіння сітки-рабиці – універсального матеріалу, з якого можна зробити і огорожу для захисту городу або пасіки, і клітку для кролів або курчат, а також арматуру для блочних конструкцій. **Ціна – 1,50 грн.**

04. ***"Електроди для зварювання".*** Прості рецепти виготовлення електродів із найбільш доступних матеріалів, а також рецепт відомого серед умільців "термітного олівця", котрий може замінити електрозварювання. **Ціна – 1,50 грн.**

05. ***"Помічник майстра".*** Детальна інструкція і схема збирання зварювального апарата, який можна зібрати лише за пару днів. Він зварює метал товщиною до 20 мм і при цьому працює від мережі 220 В. Напевно стане у пригоді в гаражі при ремонті автомобіля, на дачі, у побуті. **Ціна – 2 грн.**

06. ***"Ремонт сантехніки".*** Детальний опис технології відновлення емальованого покриття на ваннах, раковинах, посуді в домашніх умовах. **Ціна – 1,50 грн.**

07. ***"Чудодійна рідина!"*** Збірка рецептів простих засобів для видалення з паперу будь-якого типу різних печаток, штампів, записів і т. ін. Необхідні хімікати продаються у кожній аптеці! **Ціна – 1,50 грн.**

08. ***"Печатки і штампи".*** Способи виготовлення в домашніх умовах печаток, штампів, штемпелів та екслібрисів будь-якої складності. Найбільш доступна технологія. **Ціна – 1 грн.**

09. ***"Міні-ксерокс зі збільшувача".*** Посібник з переробки звичайного фотозбільшувача на домашній міні-ксерокс, здатний щоденно виготовляти потрібну кількість копій. **Ціна – 1 грн.**

10. ***"Вічна лампочка".*** Простий секрет перетворення звичайної лампочки, після якого вона стане "вічною" і ніколи не перегорить. **Ціна – 1 грн.**

11. ***"Ворог іржі".*** Рецептура спеціальної мазі для 100%-го видалення іржі та захисту від неї кузова, днища, інших частин автомобіля та будь-яких металевих виробів (замки, петлі і т.п.). Тепер вам забезпечено надійний захист від корозії! **Ціна – 1,50 грн.**

12. ***"Кінескоп".*** Простий спосіб відновлення телевізійного кінескопа, який "сів". **Ціна – 1 грн.**

13. ***"Захисник".*** Опис і схема виготовлення потужного кишенькового електрошокера – максимально ефективного приладу для самозахисту. "Захисник" паралізує нападника струмом та засліплює його яскравим спалахом. Вечірні прогулянки стануть спокійнішими! **Ціна – 1,50 грн.**

14. ***"Шпигун".*** Проста схема "жучка" для прослуховування приміщень і автомобілів у радіусі 100 м по побутовому ультракороткохвильовому приймачу. **Ціна – 2 грн.**

15. ***"Сторож".*** Посібник з виготовлення універсального радіоохоронного пристрою для автомобіля, гаража, квартири і т. п. Простий у збиранні, але нічим не поступається дорогим імпортним конструкціям! **Ціна – 1,50 грн.**

16. ***"Кулінарні рецепти".*** Як приготувати в домашніх умовах маргарин вищого ґатунку, оцет, штучний мед, мармелад, цукерки, дріжджі, кетчуп, шампанське, "чорну ікру", морозиво, хрустку картоплю та інші продукти. **Ціна – 1,50 грн.**

17. ***"Спирт і пиво!"*** Збірка рецептів простого виготовлення у домашніх умовах питного спирту без цукру з доступних компонентів і продуктів, а також секрети виготовлення надзвичайно смачного домашнього пива 10 сортів на будь-який смак. Завжди буде що поставити на стіл і чим приємно здивувати гостей! **Ціна – 2,50 грн.**

18. ***"Позбавтеся шкідників!"*** Збірка рецептів виготовлення надзвичайно ефективних сумішей для боротьби з набридливими комахами: тарганами, мухами, клопами, блохами, вошами, а також рецепти засобів проти мишей та пацюків. **Ціна – 1,50 грн.**

19. ***"Візьміться за справу!"*** У цьому посібнику пропонується понад 30 способів, як чесно і легально заробити гроші вдома. Всі способи не вимагають вкладення значних коштів, високої кваліфікації, а прибутковість залежить від вашого бажання працювати та заробляти. **Ціна – 2,50 грн.**

СПЕЦІАЛЬНА ПРОПОЗИЦІЯ

Віднедавна ми маємо можливість запропонувати вам пільговий варіант замовлення, який істотно зекономить ваші кошти. Тепер ви можете придбати у фірми "Гарантійне агентство" повний комплект із чотирьох збірок, який включає 65 видань, у чотири рази дешевше їх загальної вартості – за 30 грн. Погодьтеся, на сьогодні це не дуже велика сума за універсальні видання, які будуть корисними у кожному домі і не раз нададуть вам і вашим близьким таку потрібну й жадану допомогу у різних життєвих ситуаціях. Вирішуйте!

ЯК ОФОРМИТИ ЗАМОВЛЕННЯ

- Акуратно й розбірливо заповніть БЛАНК ЗАМОВЛЕННЯ. Відмітьте вибрану збірку видань "галочкою". Якщо одного БЛАНКА ЗАМОВЛЕННЯ не вистачає, замовлення можна оформити на простому листку паперу. Мінімальне замовлення 1 збірка видань удвічі дешевше їх загальної вартості. (Усі чотири збірки видаються російською новою)
- Покладіть заповнений БЛАНК ЗАМОВЛЕННЯ у конверт і відправте на адресу:

м. Дніпропетровськ, 49000, а/с 107
"Гарантійне агентство".

- Після отримання від Вас заявки Ваше замовлення буде сформоване, запаковане і виправлене на вашу адресу накладним платежем. Своє замовлення ви оплатите при отриманні на пошті.

Дякуємо за увагу і чекаємо на Ваше замовлення!

Д.С.О.

Я ЗАМОВЛЯЮ:
ЗБІРКУ ВИДАНЬ

I. Краса і здоров'я – комплект із 16 видань всього за 15 грн.

II. Пізнай себе – комплект із 15 видань всього за 15 грн.

III. Нові можливості – комплект із 15 видань всього за 15 грн.

IV. Знадобиться усім – комплект із 19 видань всього за 15 грн.

БЛАНК

СПЕЦІАЛЬНА ПРОПОЗИЦІЯ!

Повний комплект із чотирьох збірок, який включає 65 видань у чотири рази дешевше їх загальної вартості – за 30 гривень

ЗАМОВЛЕННЯ

Моя адреса: ____________________
(поштовий індекс, адреса)

____
(прізвище, ініціали)

м. Дніпропетровськ, 49000, а/с 107
"Гарантійне агентство"

Оплата замовлення при отриманні

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

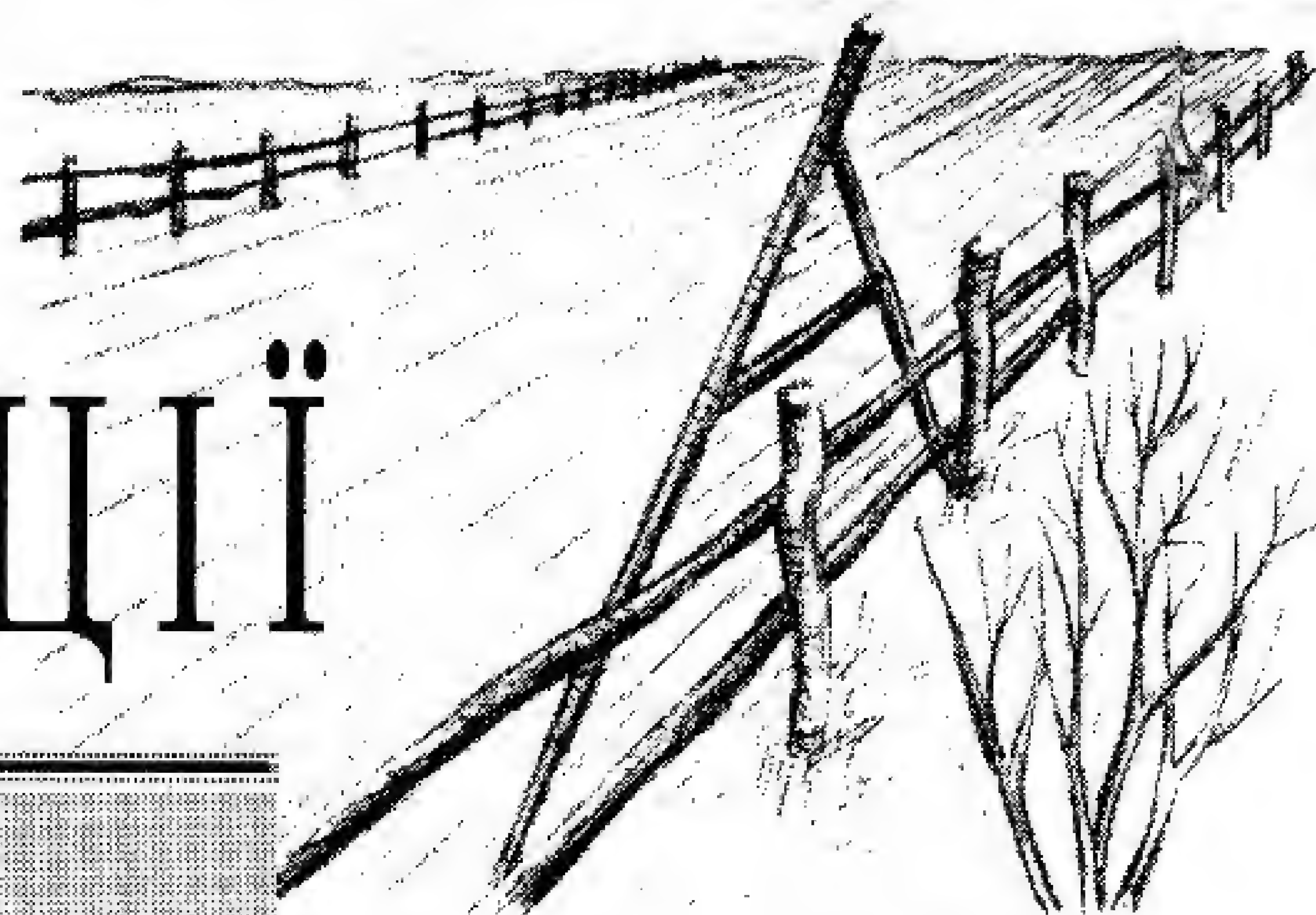

Рубрику веде
І.Миронець, ***кандидат юридичних наук***

ПРАВО НА СПАДОК

КОМУ НАЛЕЖИТЬ СПАДЩИНА?

Шановна редакціє!

У серпні 2001 р. помер власник майна, заповіт склав на спадщину на сина і племінника сестри — окремо.

Ніхто дану спадщину до цього часу не оформив. Син живе у Донецькій області, а племінник — сусідньому селі.

Помешкання пустує, присадибна ділянка з року в рік заростає бур'янами.

Чи є в даному випадку спадкоємцями ті, на кого було оформлено заповіт на спадщину і хто може продати дану спадщину?

З повагою ваш передплатник і читач
В.Д. Недокус
а/с 6996,
м. Львів-59, 79059, вул. Плугова,7, кв.29

Спадкоємець за заповітом чи за законом має право прийняти або не прийняти спадщину.

Спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, повинен подати до нотаріальної контори заяву про прийняття спадщини.

Спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем, вважається таким, що прийняв спадщину, якщо протягом строку, встановленого для прийняття спадщини, він не заявив про відмову від спадщини.

Для прийняття спадщини Цивільним кодексом України встановлено термін у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини.

Якщо протягом вказаного строку спадкоємець не подав заяву про прийняття спадщини, він вважається таким, що не прийняв її.

Спадкоємець, який з поважної причини пропустив строк прийняття спадщини у судовому порядку може визначити додатковий строк, достатній йому для подання заяви про прийняття спадщини.

У разі відсутності спадкоємців і за законом, і за заповітом або відмови спадкоємців від прийняття спадщини, орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини звертається до суду з заявою про визнання спадщини від померлого.

Така заява подається після того, як мине рік з часу відкриття спадщини.

Спадщина визнана судом від умерлого переходить у власність територіальної громади за місцем відкриття спадщини. (ст. 1277 Цивільного кодексу України).

ПРАВО НА ОДЕРЖАННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ПАЮ

ЧИ МАЄ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ОДЕРЖАННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ТА ОБСТАВИНА, ЩО МЕНІ РАНІШЕ БУЛО ОФОРМЛЕНО ПЕНСІЮ НЕ ЗА КОЛГОСПНИМ СТАЖЕМ?

ЧИ МАЄ ЗНАЧЕННЯ ТЕРМІН, ТОБТО ЧАС РОБОТИ В КОЛГОСПІ, НА ПРИЗНАЧЕННЯ ПАЮ?

У зв'язку з тим, що в архівних документах, які надано мені, записано, що особисто моєї заяви про те, що я вийшов із колгоспу, немає, так само, як і немає ухвали правління колгоспу про моє звільнення, тому моє запитання до юриста редакції таке: чи маю я право на одержання паю у даний час за цих обставин?

З повагою
Ф.Т. Кузьменков,
Херсонська обл.

Згідно з земельним законодавством право на земельну частку мають члени сільськогосподарських підприємств, кооперативу, товариства, у тому числі пенсіонери, які раніше працювали в ньому і залишаються членами відповідного підприємства.

Отже, основним питанням щодо виникнення у громадянина права на земельну частку (пай) є його членство в сільськогосподарському підприємстві на час паювання земель колективної власності.

Час перебування членом підприємства значення не має.

З листа важко встановити, дописувач працював у сільськогосподарському підприємстві на умовах членства в ньому чи на основі трудового договору.

Якщо він працював за трудовою угодою і не був членом господарства, права на земельну часту (пай) він не набув і тому до списку, що прикладається до державного акта на право колективної власності на землю підприємства, не був внесений правомірно.

Пенсіонер, якщо він працює у якості члена господарства або є непрацюючим пенсіонером, але є членом господарства, повинен набути право на земельну частку (пай) не залежно від того, де працював і до пенсійного віку; важливо, щоб він на час паювання перебував членом господарства, в якому бажає одержати земельну частку (пай).

Отже, наголошуємо: документом про членство в господарстві можуть бути тільки матеріали, які підтверджують членство в господарстві.

~ ВИВЕДЕННЯ ПЛЯМ З ТКАНИНИ ~

Свіжі плями від олійної фарби й оліфи змочіть скипидаром (для розм'якшення), а потім видаліть бензином. Якщо така обробка може зашкодити забарвленню, протріть пляму гарячим розчином гліцерину.

Плями від масляного лаку добре видаляти пастою з бензину і білої глини. Тістоподібну суміш наносять на пляму і залишають до повного випаровування бензину, потім зчищають глину щіткою.

Плями від молока видаляють пранням у прохолодній мильній воді чи у воді з додаванням нашатирного спирту.

Плями від сечі можна вивести, зануривши забруднену ділянку тканини на 1 годину в розчин оцту (1 ст. ложка на півсклянки води).

Плями від пива видаляють теплим нашатирним спиртом, потім перуть тканину теплою водою з милом.

Плями від цвілі з бавовняної і лляної тканини видаляють кашкою з цибулі. Пляму кілька разів натирають кашкою, а потім перуть тканину в гарячій воді з пральним порошком.

Підпалини від праски протріть перекисом водню, розбавленого навпіл з водою, і прасуйте теплою праскою, поки не висохне. Пляму можна вивести в інший спосіб: намочіть її розчином борної кислоти, а потім виперіть річ у воді кімнатної температури.

Невеликі підпалини на тканині від дуже розігрітої праски протріть половинкою сирої цибулини, замочіть тканину в холодній воді, через годину—дві повністю відітріть пляму.

Свіжі підпалини відразу ж змочіть холодною водою, посипте сіллю і через деякий час виперіть.

Підпалини з лляних речей зникнуть, якщо їх на ніч замочити у воді навпіл з кислим молоком. Для видалення підпалин із бавовняних речей їх замочують на годину в холодній воді, протирають розчином з 1 чайної ложечки хлорного вапна на 1 склянку води, потім ретельно прополіскують.

Плями від поту протирають сумішшю нашатирного і винного спирту (1:1), потім перуть у мильній воді.

С. Демченко

Пропоную ...

...в'єтнамські свині (ферма).

Вінницька обл., с. Гармаки,
тел. 8 (04341) 33-2-44, 8 (097) 235-35-84

...в'єтнамські міні-свині.

Тел. 8 (066) 707-94-09, 8 (066) 439-82-76

...щорічно оновлювана колекція найновіших, найкращих великоплідних сортів малини (29), смородини (51), агрусу (23), суниць (понад 100). Серед останніх Королева Єлизавета-2, Принцеса Діана, Елізабет, Кларк, Симфонія та інші. Попередній запис на сорти малини Бриліантова, Ісполін.

Володимир Федорович Нікіпєлов,
вул. Шевченка, 76, с. Тубільці,
Черкаський р-н, Черкаська обл., 19611,
тел. 8 (050) 962-04-18, 8 (050) 183-03-47

...висилаю каталог корисних порад для життя і здоров'я. Прочитаєте — переконаєтесь.

Я.А. Конет,
с. Поділля, Заліщицький р-н,
Тернопільська обл., 48613

...насіння овочевих культур (Італія), квітів: 250 назв (Італія, Англія) в оригінальних пакетах і поштучно. Книги з овочівництва, тваринництва. Конверт—каталог.

Олена Борисівна Солом'яна,
вул. Франка, 8/10, кв. 1, м. Київ, 01030,
Italsem@ukr.net; italsem.narod.ru

...поросята корейської породи і гібрид корейський (хряк), біла велика (самка).

Олена,
Вінницька обл., тел. 8 (097) 386-94-70

...молодняк в'єтнамських свиней.

Тел. 8 (0472) 30-34-75

...недорого насіння помідорів (150), перцю (30), баклажанів (10), сої (4), квасолі (20), нут, чина, горох спаржевий та інше. Конверт — каталог.

Елеонора Михайлівна Ковальчук,
вул. Володимирська, 35, с. Забороль,
Луцький р-н, Волинська обл., 45623

...племінних в'єтнамських поросят.

м. Донецьк,
тел. 8 (050) 161-72-61

...молодняк в'єтнамських поросят.

Олена,
тел. 8-097-693-00-37; 04461-36-4-68

...садивну картоплю 60 сортів світової селекції, вирощених на півночі України. Посилки від 6 кг. Безкоштовний каталог у вашому конверті.

Костянтин Юрійович Давидовський,
пр-т Корольова, 2-в, кв. 64, м. Київ, 03134,
тел. 8 (044) 402-58-00; 8 (066) 212-99-70

...в'єтнамських поросят.

Марина
обл., м. Тараща,
тел. (097) 349-27-83; (097) 481-63-88

Найпростішими зовнішніми джерелами автономного водопостачання садибних будинків є ключі, джерела, колодязі, свердловини.

АВТОНОМНЕ ВОДОПОСТАЧАННЯ САДИБНОГО БУДИНКУ

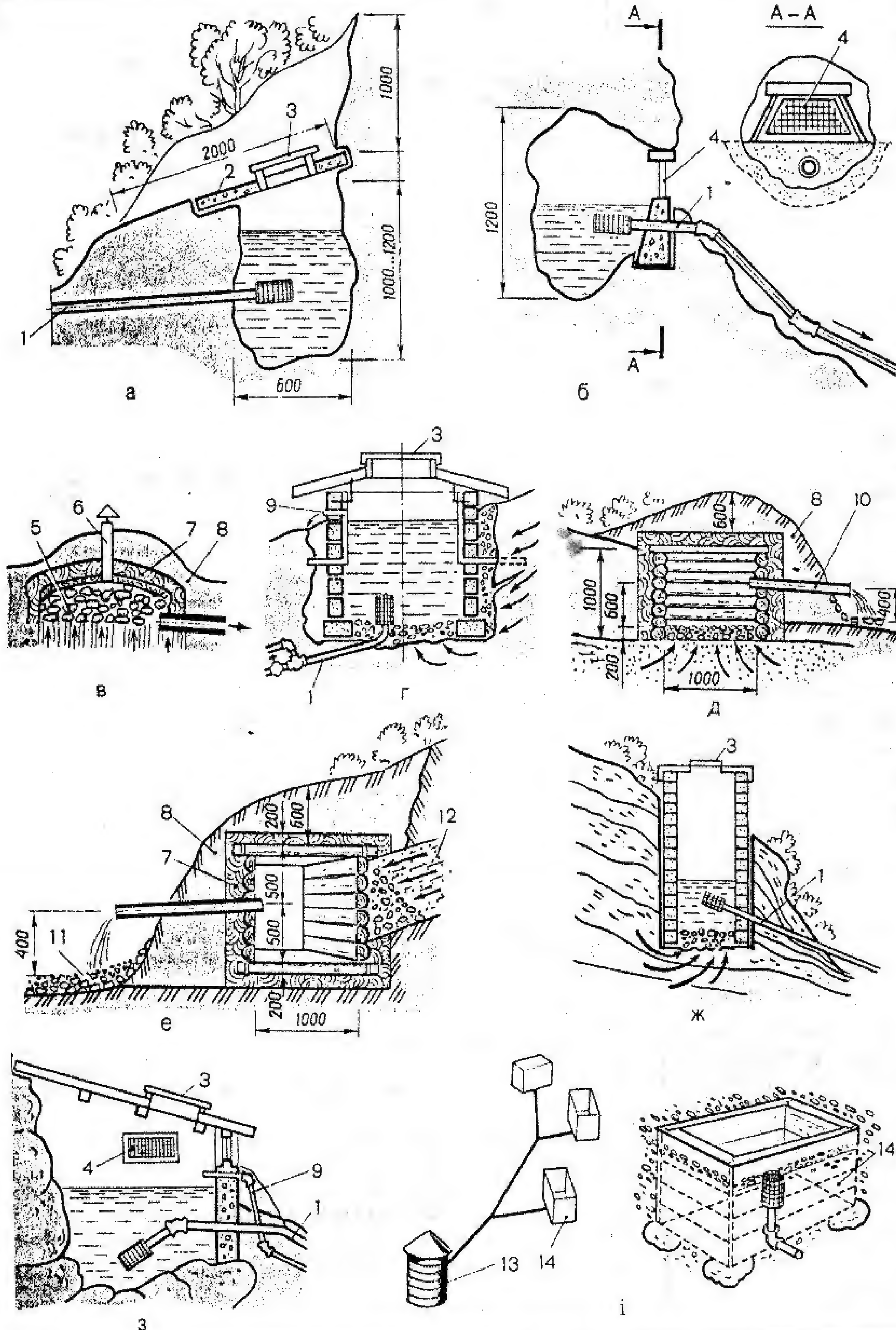

Рис. 1. Джерела в горах і ярах:

а, б — на схилі гори; *в* — висхідний; *г* — спадний; *д* — конструкція стін з колод на висхідному джерелі; *е* — те ж, із пластин на спадному джерелі; *ж, з* — з бетонних блоків; *і* — пристрій для збирання води з кількох ключів; *1* — поліетиленова труба з фільтром; *2* — бетонна плита; *3* — люк; *4* — рама з металевою сіткою; *5* — гравій завбільшки 10—60 мм; *6* — вентиляційна труба; *7* — м'ята глина; *8* — ґрунтове обсипання; *9* — переливний отвір; *10* — водозливна труба; *11* — камінь; *12* — пісок; *13* — збірний резервуар; *14* — дерев'яний ящик-водоприймач.

Каптаж джерел.

У природному вигляді джерела майже завжди дають мало води, оскільки найчастіше виходи водоносних горизонтів завалені відкладеннями. Якщо їх розчистити, видалити наноси, які їх покривають, і зібрати кілька джерел разом, то вони дадуть значну кількість води. Розчищення джерел, об'єднання і захист їх від нових завалів —це каптаж. Облаштування для збирання джерельних вод можуть бути найпростішими: вирубана в скелі ніша, закрита бетонною плитою з отвором і сіткою від мух і пилу; дубові ящики без дна, що збирають воду з кількох джерел у збірний резервуар **(рис. 1)**.

Якщо на схилі яру помічено вихід ґрунтових вод, то можна поставити підземну бетонну кантажну камеру з внутрішньою перегородкою для сповзання піску чи мулу. Камеру зовні обкладають дренажним шаром щебеню і піску, а в стінках улаштовують водоприймальні отвори й зворотний фільтр. Для спадних джерел вода надходить через отвори в бокових стінах камери, а для висхідних — через отвори в днищі. Із камери виводять вентиляційну віддушину нагору, а з боку — одну трубу, переливну, для відведення надлишків води в канаву, яр, другу трубу прокладають у траншеї з ухилом до споживача. При цьому треба стежити, щоб водозбірна камера і водопровід не промерзали.

Якщо джерело на рівному місці вибивається знизу догори, то, насамперед, знімають рослинний і розпушений шар, на яких відбувається просочування, а потім у цьому місці знижують рівень води, вичерпуючи воду разом із землею.

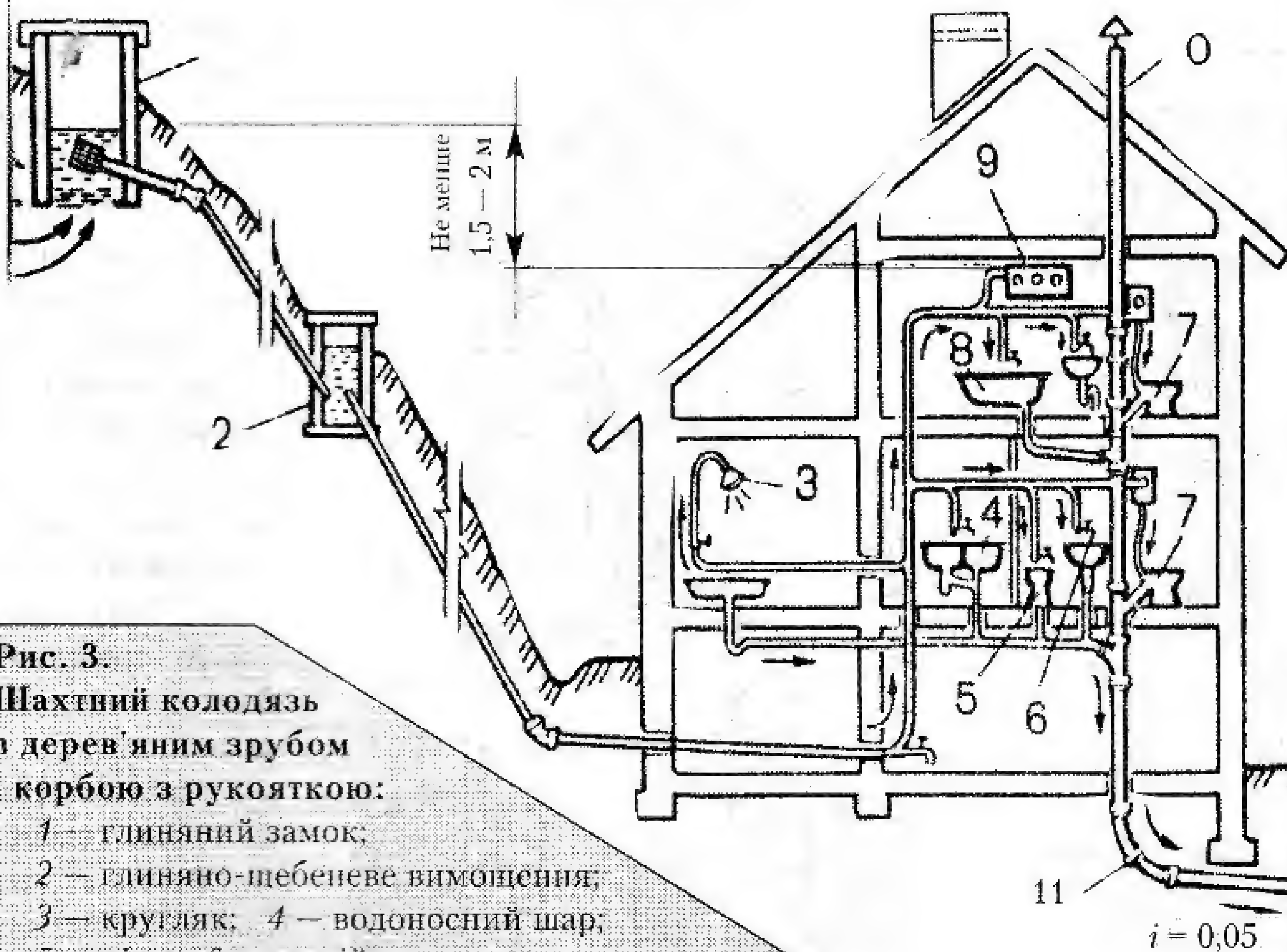

Рис 2.
Схема водопостачання житлового будинку від гірського джерела:
1 — каптаж на схилі гори;
2 — регулювальний резервуар;
3 — душ; *4* — кухонна мийка;
5 — біде; *6* — умивальник;
7 — унітаз; *8* — ванна;
9 —бойлер;
10 — вентиляційна труба;
11 — каналізаційна труба;
12 — двокамерний септик;
13 — збірний резервуар.

Рис. 3.
Шахтний колодязь з дерев'яним зрубом і корбою з рукояткою:
1 — глиняний замок;
2 — глиняно-щебеневе вимощення;
3 — кругляк; *4* — водоносний шар;
5 — ніж; *6* — гравій;
7 — великозернистий пісок;
8 — трикутний брусок 80х80мм;
9 — пластина 220х2 мм;
10 — диск діаметром 220 мм зі смугової сталі 100х5 мм;
11 — стійка діаметром 220 мм.

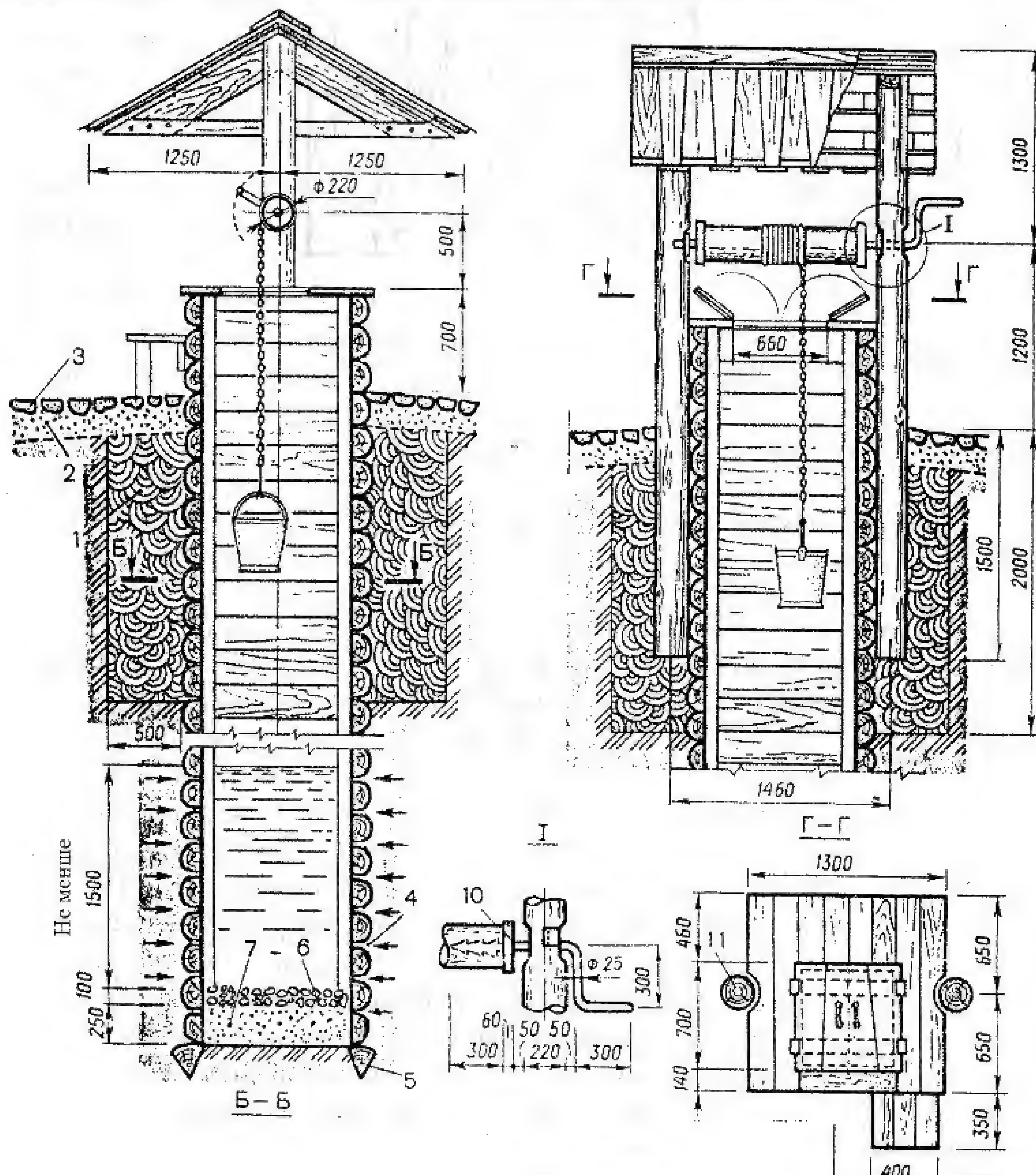

Потім дають воді відстоятися, кидають у неї тирсу, помічають витік і над ним роблять бездонну конічну бочку, легкими ударами осаджують її, вичерпуючи ґрунт. Робити це потрібно обережно, щоб не перекрити джерело, інакше воно "піде" в інше місце.

У наш час з появою вініпластових труб, що не бояться морозу і корозії, воду з гірських джерел іноді підводять прямо до будинків **(рис.2)**. Використовуючи закон сполучених судин, на схилах підшукують джерела, розташовані вище точки водорозбору в житловому будинку не менш як 1—2 м на відстані до 500 м від будинку. Вода під напором надходить безпосередньо до ванни, кухонної мийки, змивного бачка унітазу. На трасі водопроводу влаштовують регулювальний резервуар для відведення зайвої води в струмок або вуличний водостік.

Дерев'яні колодязі. Найдавніший спосіб добування води —пристрій шахтних колодязів. Цей спосіб не застарів, і в наші дні переживає відновлення, успішно поєднуючись з технічними засобами водопідйому. У колодязях встановлюють електронасоси.

Техніка зрубу дерев'яного колодязя з корбою і рукояткою наступна **(рис. 3)**.

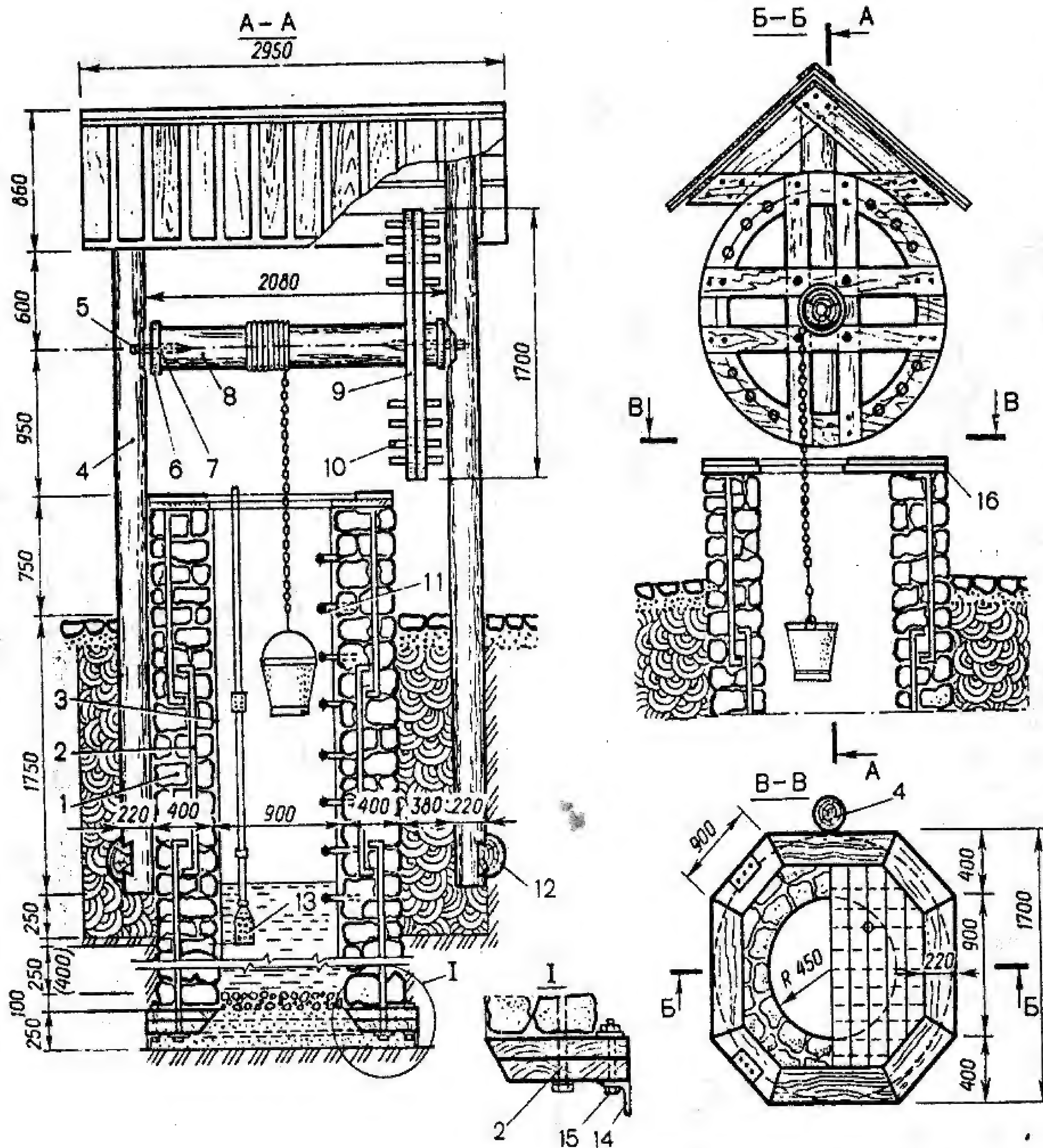

Рис.4. Шахтний колодязь з буту і корбою з колесом:

1 — бутове мурування; *2* — анкер;
3 — штукатурка цементно-піщаним розчином 1:2, товщиною 20 мм.
4 — стойка діаметром 220 мм;
5 — арматурний стержень діаметром 30 мм і довжиною 310 мм;
6 — диск діаметром 300 мм зі смугової сталі завтовшки 4 мм;
7 — бугель зі смугової сталі 70x5 мм;
8 — комір-колода діаметром 270 мм, довжиною 2000 мм;
9 — колесо; *10* — рукоятка діаметром 30 мм, довжиною 460 мм;
11 — скоба; *12* — поперечка /пластина 220/2мм /; *13* — насос;
14 — ніж/куточок 100x100x10 мм/; *15* — болт діаметром 25 мм;
16 — кришка.

Вінці рубають із пластини з кутами типу "ластівчин хвіст" або в "лапу". Перетин зрубу 1x1 м. Матеріал для зрубу в наземній частині — дуб, сосна, ялина, у підводній — в'яз, вільха, осика. Внутрішню поверхню пластини ретельно обстругують, роблять гладенькою, щоб відро не чіплялося за виступи. Спочатку риють вручну шахту на глибину приблизно 1-1,5 м. Потім опускають перший вінець з ножем (загострені ребра колод). Землю вибирають із середини рівномірно по периметру, а вінець з ножем під власною вагою опускається, занурюючись у ґрунт. Для підйому бадді з землею зверху міцно встановлюють "вороток", а ще краще вертикальний барабан — "кабестан", що можуть обертати чотири робітники. Канат для піднімання бадді, спуску людей і зрубу має бути дуже міцним, товщиною 25 мм, на кінці мати залізний гак.

У глибоких шахтах під час копання виділяється газ. Його потрібно видаляти ("вимахнути", "прокачати"). На дні колодязя влаштовують фільтрувальні шари з гравію і великозернистого піску. Якщо під час проходження шахти трапляються шари сипкого водоносного піску (пливуна), то обладнують запобіжний ящик зі шпунтованих дошок, які забивають у міру виймання піску і поглиблення шахти.

Колодязі кам'яні, цегельні і бетонні довговічніші, але і коштують вони дорожче. У колодязі з каменю круглої форми діаметром 900 мм **(рис. 4)** підводну частину викладають з особливо постелистих каменів "насухо", без цементного розчину. Проходку шахти ведуть за допомогою опірного кільця з ножем по колу. На платформі викладають кам'яну стінку, усередині вибирають ґрунт — і кільце опускається в ґрунт. У міру опускання кільця кладку буту нарощують. Починаючи з опірного кільця, стінки колодязя по вертикалі і горизонталі обхоплюють сталевими тяжами (анкерами діаметром 20—30 мм). У кладку під час роботи закладають з нержавіючої сталі ходові скоби. З того ж або іншого декоративного каменю

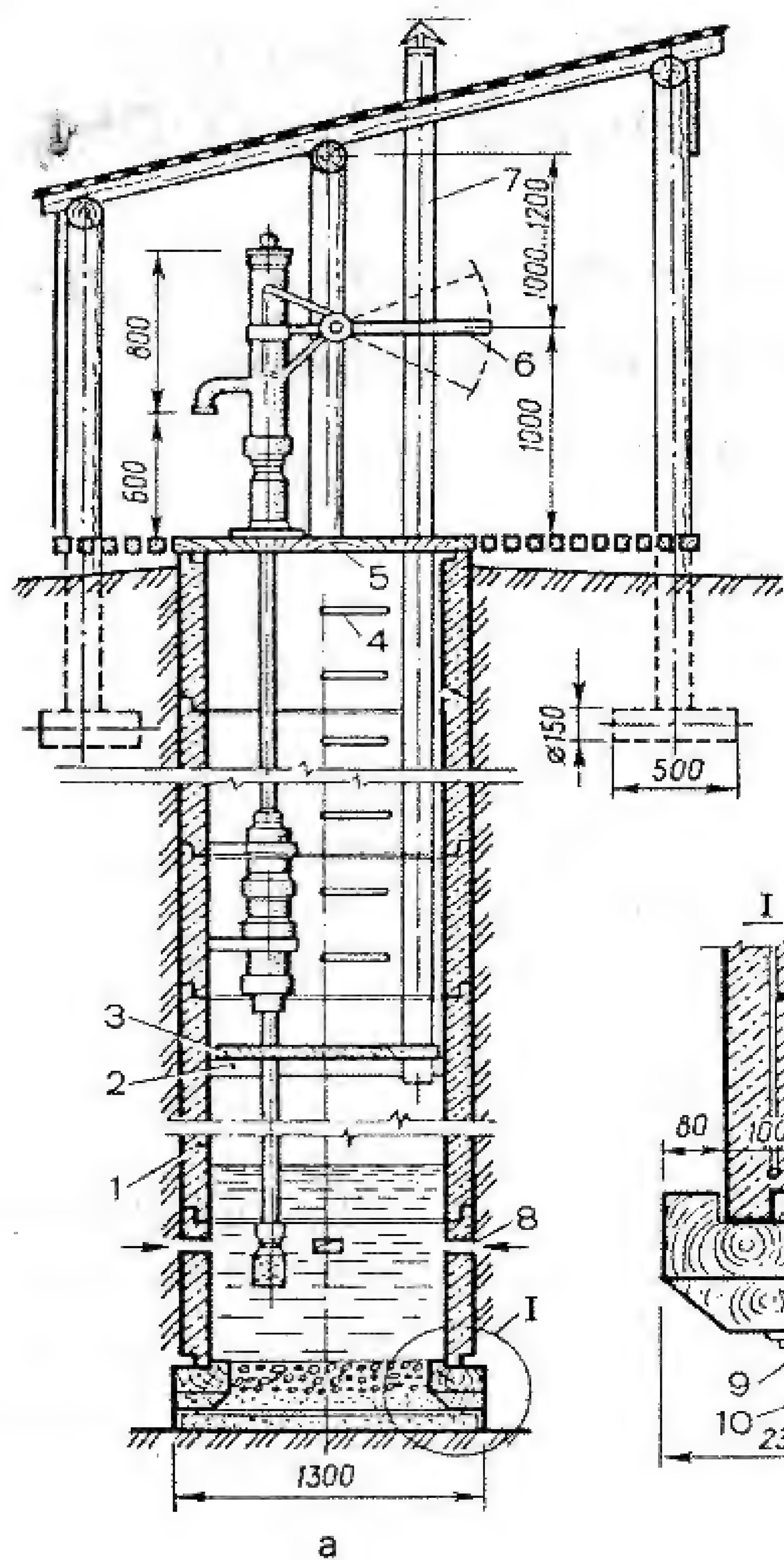

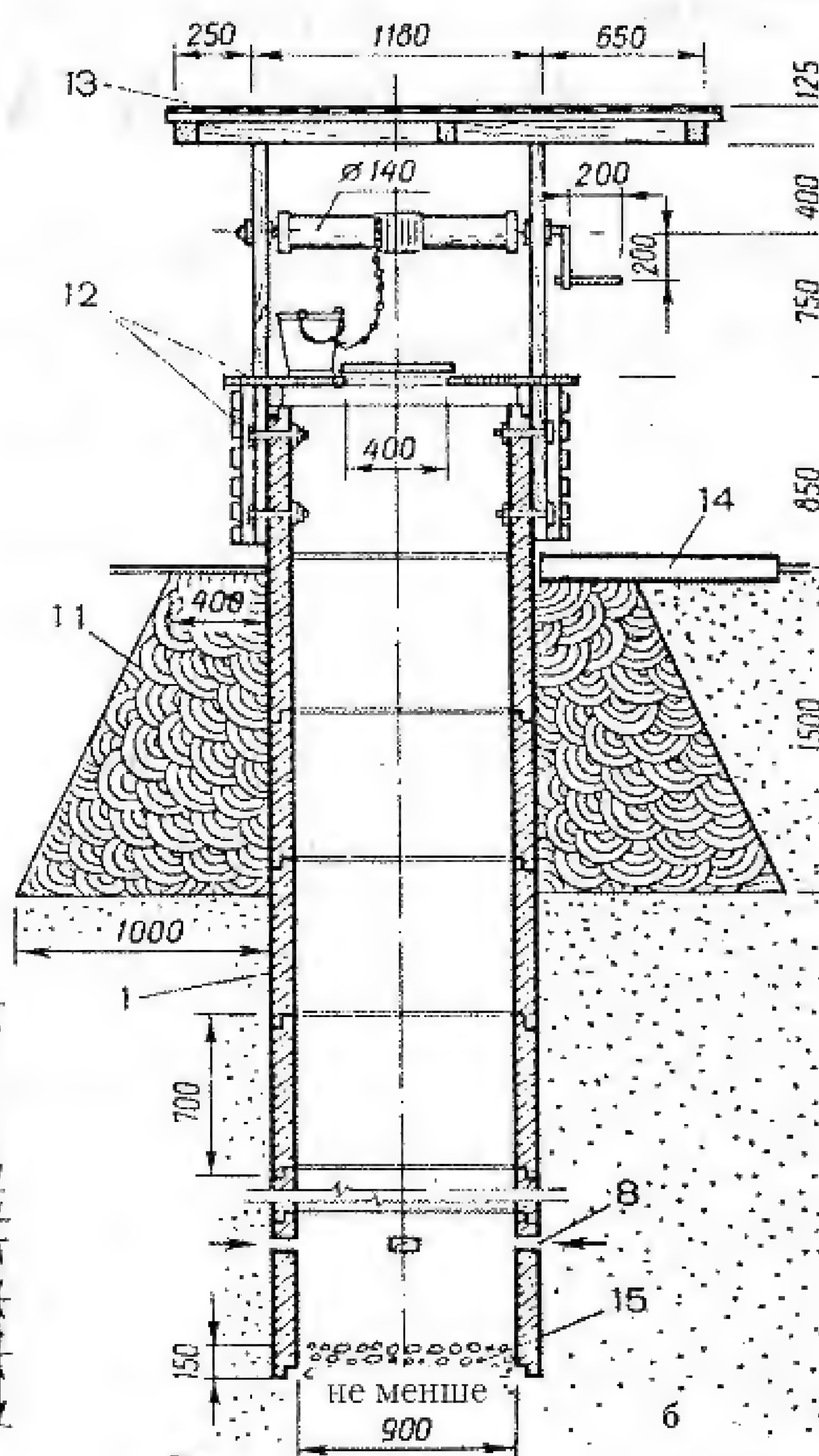

виводять надземну частину. З боків ставлять два стовпи з корбою, зверху кріплять навіс. Замість рукоятки, іноді виготовляють колесо-маховик з ручками. Шахту штукатурять, загладжують цементно-піщаним розчином.

Найсучаснішим є колодязь зі збірних залізобетонних кілець **(рис. 5)**. Його споруджують аналогічно — методом опускання на ножах з виїмкою ґрунту зсередини. Для влаштування такого колодязя спочатку виконують шахту. Потім на опорній рамі з ножем у шахту опускають перше кільце, а на нього поступово ставлять наступні, стики зашпаровують цементним розчином. Не можна забувати, що в самому нижньому кільці бажано влаштовувати бічні отвори, а в стінки колодязя забивають ходові скоби.

Рис. 5.
Шахтні колодязі із залізобетонних кілець:

а — з ручним поршневим насосом;
б — з корбою і рукояткою;
1 — залізобетонне кільце; *2* — опорне кільце; *3* — кришка;
4 — скоба; *5* — настил; *6* — ручний поршневий насос;
7 — вентиляційна труба 100x100 мм;
8 — отвір для пропускання води 60x80 мм;
9 — болт діаметром 25 мм, довжиною 200 мм;
10 — ніж /куточок 100x100x10 мм/;
11 — утрамбована глина;
12 — обшивання дошками перетином 100x25 мм;
13 — руберойд; *14* — мостіння з плит; *15* — гравій.

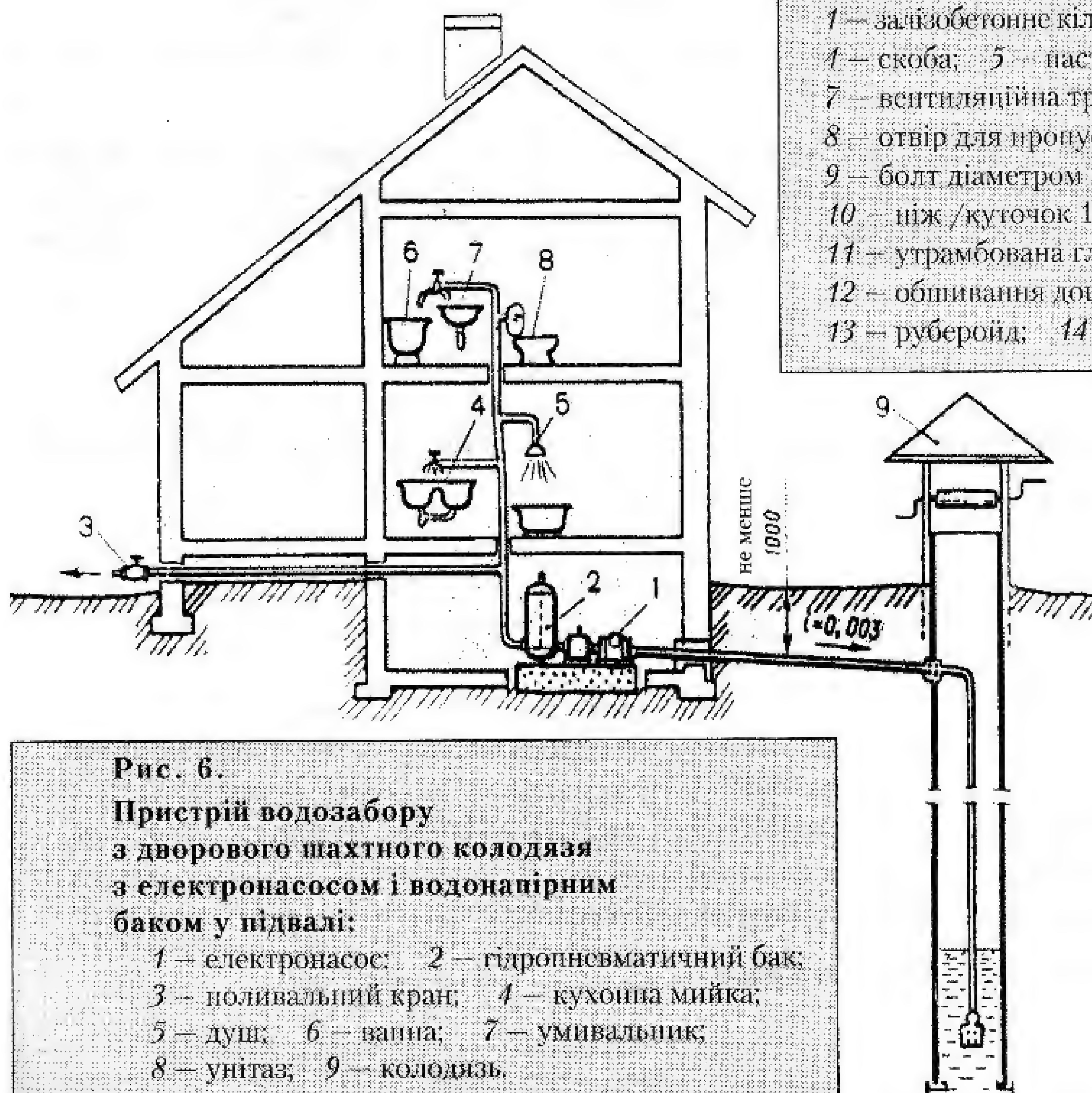

Рис. 6.
Пристрій водозабору з дворового шахтного колодязя з електронасосом і водонапірним баком у підвалі:
1 — електронасос; *2* — гідропневматичний бак;
3 — поливальний кран; *4* — кухонна мийка;
5 — душ; *6* — ванна; *7* — умивальник;
8 — унітаз; *9* — колодязь.

Залізобетонний колодязь, як і дерев'яний, обкопують навколо на глибину 1,5 м. Виїмку щільно забивають глиною. Зверху засипки влаштовують глинощебеневе вимощення або укладають плити. Потім виконують декоративне оформлення наземного кільця, барабану з рукояткою і навісу.

Підготував
Борис Сеник

УВАГА! З ініціативи читачів журналу "ДІМ, САД, ГОРОД" буде проведено
ПЕРШИЙ З'ЇЗД ГОРОДНИКІВ ТА САДІВНИКІВ-АМАТОРІВ

26 січня 2006 року — Перший з`їзд городників та садівників-аматорів
26-29 січня 2006 року — XV Всеукраїнська спеціалізована виставка-ярмарок "Дім, сад, город"

м.Київ, вул.Січневого Повстання, 13
Київський міський Палац дітей та юнацтва

Організатори:

* *Колективне підприємство "Дім, сад, город"*
* *Українська державна насіннєва інспекція*
* *Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України*
* *Спілка пасічників України*

вул. Краківська, 20, Київ, 02094,
тел./факс (044) 552-95-15, 552-94-63, 552-94-60
e-mail: reclama@dimsadgorod.com, vgt@i.com.ua

Запрошуємо городників та садівників-аматорів взяти активну участь у роботі Першого всеукраїнського з'їзду городників та садівників-аматорів та XV всеукраїнської спеціалізованої виставки-ярмарку "Дім, сад, город".

Мета:

з`їзду *- координація зусиль владних структур, аматорів, садівників та городників, професійних сільськогосподарських асоціацій та друкованих видань у формуванні ефективного механізму співпраці влади і приватного сектору задля забезпечення державної політики у сфері городництва і садівництва.*

виставки-ярмарку *- практична демонстрація набутого досвіду та отриманої продукції дачників, садівників, городників та квітникарів.*

Серед запрошених: *представники Міністерства аграрної політики України, депутати Верховної Ради України, представники Кабінету Міністрів України, місцевих органів влади та самоврядування, всеукраїнських громадських організацій аграрного сектору, власники особистих селянських та фермерських господарств, міжнародних організацій, журналісти.*

Програма
26 січня 2006 року

10.00—19.00 Відкриття та робота XV всеукраїнської спеціалізованої виставки-ярмарку "Дім, сад, город".

11.00—14.00 робота Першого з`їзду городників та садівників-аматорів

Програма:

державна політика підтримки розвитку городництва та садівництва;
шляхи формування мережі фермерських та селянських господарств з метою поширення досвіду та нових технологій;
механізми взаємостосунків споживачів та садівників і городників;
головний компонент сучасного садівництва та городництва - земельна реформа;
несільськогосподарські види діяльності (в т.ч.сільський зелений туризм)
роль спеціалізованих сільськогосподарських видань зокрема журналу "Дім, сад, город", у розвитку городництва та садівництва;
обмін досвідом та встановлення корисних контактів.

14.00—18.00 консультації фахівців, поради та рекомендації

27-29 січня 2006 року

10.00-19.00 робота XV всеукраїнської спеціалізованої виставки-ярмарку "Дім, сад, город".

Пропоную ...

...насіння суперурожайних іспанських і кращих колекційних сортів помідорів, перцю, стевії медової, лікарських рослин з рецептами та ін. Конверт — каталог.

П.М. Олексюк,
вул. Київська, 12/188, м. Тернопіль, 46023

...сенполії 550 сортів. Живці, розетки, вазони.
8 (044) 406-11-66, 8 (050) 558-84-72

...найбільша колекція найдешевшого насіння овочів в Україні: помідори (400), перець (115), баклажани (32), фізаліс (7), тютюн (8), соя (5), огірки (20); а також кімнатні: помідори (20), перець (25), огірки (7) та багато іншого. Реалізація цілий рік, кожного сезону новинки. Каталог та пакет насіння безкоштовно — у вашому конверті з марками на 85 коп.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н, Чернігівська обл., 17461

...бульбоцибулини гофрованих і супергофрованих сортів гладіолусів на зріз. Конверт — каталог.

Л.В.Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл., 45070

...агроном-виноградар пропонує саджанці, чубуки комплексностійких сортів. Конверт-каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. 8 (0612) 67-49-53, моб. 8 (066) 772-58-89

...саджанці красивоквітуючих, вічнозелених, декоративнолистяних, хвойних, ґрунтопокривних, плодових (хурма, гранат, актинідія та ін.), екзотичні, оранжерейні.
Троянди, канни, іриси, лілійники, гладіолуси. Для басейнів: німфеї, рогіз, аїр та ін.

С.В. Тимофєєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018

...найкращі сорти картоплі. Бульби найвищих репродукцій. Консультації.

О.П. Юренко,
вул. Артема, 1, с. Диканька, Полтавська обл., 38500,
тел. (05351) 9-16-97

...шиншили дорослі і молодняк.
А/с 3, смт Голованівськ, Кіровоградська обл., 26500,
тел. 8 (050) 98-205-90

...300 найменувань овочевих, малопоширених, пряносмакових, лікарських рослин та квітів, в т.ч.: помідори (100), батат, чуфа, тладіанта, циклантера, галбрі, сараха, довгоплідні китайські огірки, гарбуз Титан, розторопша та ін.

В.Делех,
вул. Перемоги, 33-а, м. Кузнецовськ,
Рівненська обл., 34400

...насіння наперстянки, скорцонери, чуфи, арахісу, жминди, ківі, гумі, гранату, чорниці, безвусої суниці, чорноплідної малини, надурожайних огірків.

О.В. Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин,
Вінницька обл., 22100

...опалення будинку нетрадиційними, а відновлюваними джерелами енергії (5 грн.) і каталог.
А/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...насіння овочів та квітів: аматорське вітчизняне та зарубіжне — від 15 коп. у міні-пакетах, від 25 коп. — у кольорових. Знижки, опт, вагові. Захист рослин. Конверт—каталог.

Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка,
Мар'їнський р-н, Донецька обл., 85630,
тел. 8 (06278) 2-35-20

...перець Бел Гой і К°, Колокол, Богатир та ін., чуфу, люфу, момордику, лагенарію (7 сортів), кавбуз, кавбудек, диньбуз, гарбуздиню, канталупу, Титан, скорцонеру, сою, сориз, вігну, чину, маш, цибулю широколисту, багатоярусну, багаторічну; жминду, гумі, йошту, барбарис, айву А, В, R, вишнечеремху; помідори ранні, суперранні, ліаноподібні, гігантські — стійкі до фітофтори. Каталог — 500 найменувань.

В.П. Ярмольчук,
вул. Франка, 3, смт Рафалівка, Рівненська обл., 34371

...паровані страуси ему.

Юрій Олександрович,
тел. 8 (050) 645-01-91

...системи крапельного зрошення (комплект — сотка і більше).
Тел. 8 (050) 923-32-97

...насіння лікарських рослин.

Володимир Михайлович Комарніцький,
смт Стара Ушиця, Кам'янець-Подільський р-н,
Хмельницька обл., 32385

...нові перлини селекції, а також відібрані за 20 років випробувань лише найурожайніші, стійкі до хвороб, надранні сорти помідорів, огірків, кавунів, капусти та багатьох інших традиційних і рідкісних овочів і квітів.
А/с 78, м. Кив, 02154

...недорого гладіолуси, тюльпани, горіх Ідеал. Конверт—каталог.

Є.І. Вакулін,
с. Голубівка, Новомосковський р-н,
Дніпропетровська обл., 51230

...насіння помідорів (100), солодкого перцю (21), огірків (6), баклажанів, амаранту; насіннєву картоплю (45); саджанці смородини, порічок, аґрусу, малини; коренебруньки канни. Каталог, пакет насіння — у вашому конверті.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, 17502

...насіння сухоцвітів, злаків, інше. Конверт — каталог.

Валентина Турчина,
вул. Великотирнівська, 8 кв.23, м. Полтава, 36028

...свині в'єтнамські, вислочеревні, великі (100—120 кг).
Тел. 8 (0623) 528-3-49, 8 (050) 525-13-34

...продаються кабанчики в'єтнамської породи 1,5—3 місячного віку.
Тел. 8 (050) 251-00-91

...квіти (128): однорічники, тіневитривалі багаторічники, весняноквітуючі. Дешево. Конверт — каталог.

Н.А. Манжуєва,
с. Нижній Березів, Косівський р-н,
Івано-Франківська обл., 78615, тел. 8 (097)486-39-18

...насіння 1000 сортів і гібридів овочів, квітів, пряносмакових та лікарських рослин. Конверт з маркою - кольоровий каталог.

Р.І. Боренкова,
вул. Калинова, 53, м. Дніпропетровськ, 49087

Пропоную ...

...насіння різнокольорових помідорів 50 сортів, огірки: Вчительські, Малиш, Китайські, Португальський, Фенікс, дині, змієголовник. Недорого. Конверт — каталог.

Микола Сапронюк,
с. Новоселиця, Старокостянтинівський р-н,
Хмельницька обл., 31162

Висилаю накладеною платою розсаду кущів каперсів. Ціна одного куща - 2 $. А також посадковий матеріал ятришника (диких орхідей). Ціна одного клубня - 1$.

О.В.Кузьменко
вул. Гагаріна, д.4, кв. 2,
с. Приморське, м.Феодосія, АР Крим, Україна, 98177

...накладною платою гофровані гладіолуси. Конверт — каталог.

В.В. Трепачка,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка, Чернігівська обл., 17200

...молодняк в'єтнамських свиней.

Тел. 8 (066) 354-36-64

...насіння кращих сортів томатів, перцю, баклажанів, дині, квітів. Конверт — каталог.

В.В. Паранчук,
пл. Меліораторів, 4/36, смт Брилівка,
Херсонська обл., 75143

...недорого насіння помідорів, солодкого перцю, огірків, квасолі, картоплі. Конверт — каталог.

Романія Бойчук,
с. Локітка, Тлумацький р-н,
Івано-Франківська обл., 78000

...елітне насіння перевірених високоврожайних сортів томатів, солодкого та гіркого перцю; насіння багаторічних медоносів та пилконосів, лікарських трав; електрообігрівні заставні дошки до вуликів. Конверт — каталог.

Людмила Миколаївна Чеховська,
вул. Чапаєва, 1, с. В. Снітинка, Фастівський р-н,
Київська обл., 08540, тел. 8 (044) 65-44-724

...кольоровий каталог жоржин 140 сортів — 32 грн. Висилаю після оплати.

Микола Володимирович Колісниченко,
с. Великі Сорочинці, Миргородський р-н,
Полтавська обл., 37645

...поросята: петрени, окорочково-беконний крос, в'єтнамські, мангалиці.

Тел. 8 (04849) 3-65-25, 42-6-90, 8 (097) 499-05-46,
8 (097) 271-91-12

...посилками по 6 кг високоврожайний ранній німецький сорт інтенсивного типу — картоплю Агаве 45 грн. з пересилкою після попередньої оплати.

Т.В. Медведєва,
пров. Заводський, 13, м. Новгород-Сіверський,
Чернігівська обл., 16000, тел. 8 (04658) 2-26-38

...боровик, шампіньйони, глива (вешенка), шиї-таке, кільцьовик — міцелій. Картопля садивна, плоскоріз Фокіна, вічнозелені, золотий вус, кімнатні: банан, вишня, троянди мініатюрні та ін.; книги; лимонник.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...в'єтнамські свині.

Київська обл.
тел. 8 (050) 381-85-72

...саджанці та насіння звичайних, нових, рідкісних культур і квітів з власної колекції, понад 800 найменувань. Конверт з марками на 1 грн. — об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. М.Крушлинці, Вінницький р-н,
Вінницька обл., 23242

...висилаємо живці смородини, порічок, саджанці малини. Конверт — каталог.

Микола Іванович Шиш,
вул. 30 років Перемоги, 56/2, кв. 66, м. Черкаси, 18029,
тел. 8 (0472) 65-54-63

АФ "Примула+" пропонує насіння овочів та квітів.
02125, а/с 111, 02100, м. Київ, вул. Краківська, 11

... унабі, солодка, актинідія, п'ятипал, вітекс, стевія, аралія, малина, обліпиха безколючкової, вістерія, каприфоль, вейгела, будлея, жимолость, гранат, троянди і хризантеми кімнатні, мирт, пряні рослини, плодово-овочеві, лікарські, декоративні культури та багато іншого. Конверт — каталог.

Лідія Іванівна Єлагіна,
вул. Шевченка, 239/29, м. Нікополь,
Дніпропетровська обл., 53219, тел. 8 (05662) 33-754

...кращі, високоврожайні сорти помідорів. Конверт — каталог.

Ю. Скарбовійчук,
вул. Чалово, 23, с. Старостинці, Погребищенський р-н,
Вінницька обл., 22212

...бульби диких орхідей (зозулинця).

Катерина Кузьменко,
вул. Київська, 100, кв. 26, м. Сімферополь,
тел. 8 (050) 238-42-56

...ділова пропозиція від техногрупи "Раббакс текнолоджі"! Високоприбутковий домашній бізнес для міста і села. Напрямок діяльності — впровадження нестандартної технології — винаходу в новій сільськогосподарській галузі. Вихід продукції — кожних 50 днів. Мінімум потрібної площі — 10 кв. м. Реальний прибуток — від 28500 грн. за 15-місячний виробничий цикл. Співпраця: організаційна підтримка, збут. "Бізнес-пакет" по темі — поштою. Для відповіді вкладіть конверт із з/а.

П/с "Техноком-ДГ",
вул. Незалежності, смт Стара Вижівка,
Волинська обл., 44400

...найновіші та найкращі сорти картоплі української та зарубіжної селекції: Левада, Билина, Мальва, Бернадетте, Беллароса (50). Саджанці ягідних культур (50). Насіння овочів.

О.А. Іллющенко,
а/с 61, м. Прилуки, 17500, тел. 8 (066) 712-06-907

Про садівництво Китаю

Враження від закордонного відрядження

Китай і таємничий, і відкритий для співпраці, який більше від інших країн зберіг свої традиції, культуру та своєрідність, і в той же час сміливо крокує у XXI століття з новітніми технологіями в науці і техніці. Це країна, в якій живе третина всього людства і яка тільки починає розкривати свій могутній потенціал. Величезна територія, різноманітні природні умови, виходи до Світового океану, працелюбне населення — це незаперечні переваги, які Китай тепер використовує уміло та з кожним роком дедалі з більшою віддачею.

Країна з історією та традиціями, що поринають у віки. Може, не зовсім нам зрозумілими, а, може, де в чому зовсім не зрозумілими. Відгородившись Великою стіною не тільки від набігів ворогів, але й інших культур, Піднебесна створювала виключно свою цивілізацію, яка, однак, вплинула і на всесвітню історію людства.

І ось за запрошенням керівництва Міністерства сільського господарства Китаю, за проханням спеціалістів Інституту економіки лісу нам довелось побувати у цій великій та надзвичайно цікавій країні. Зустрічали нас у Пекіні спеціалісти з вирощування плодових рослин. Тому не важко було знайти спільну мову. Звичайно, з допомогою перекладача.

Мені пощастило побувати у північно-східному Китаї, а саме — в провінції Ляонін. Чому саме Ляонін? Серед північно-східних провінцій тут найбільші сади та багаті традиції плодового садівництва.

Провінція Ляонін розташована на Ляодунському півострові. Якщо подивитися на карту, то побачимо, що Східно-Маньчжурські та Ляодунські гори займають більшу частину Ляоніна, який на північному заході межує з Внутрішньою Монголією, на північному сході — з провінцією Гирин, а на південному сході — з Кореєю.

Півострів Ляодунь оточений Жовтим морем. Клімат тут мусонний, при значній континентальності у північній частині провінції.

Весна там пізня, холодна та суха. Літо вологе й спекотне, а коротка осінь тепла, але швидко переходить до зимових температур.

Зима злюча: хоча й сонячна, але дуже морозна, безсніжна та з сильними вітрами. Як на перший погляд, не дуже сприятливі погодні умови для вирощування садів. Коли нас везли з Пекіна потягом 8 годин, то протягом цього часу за вікном був доволі одноманітний пейзаж — степ, що зрідка перемежовувався сопками. Дерев не було видно. Здавалось, що сади тут вирощувати неможливо.

Потяг, до речі, дуже охайний, незвичайний для нас двоповерховий експрес, мчав на схід і за вікном простягався цей одноманітний, навіть, можна сказати, сумний пейзаж. Здавалось, що кількість населення, яке згадується у підручниках, значно перебільшена, бо за вісім годин переїзду потягом ми бачили дуже мало поселень. Уздовж колії подекуди, біля поселень, простягались поля китайського проса — гаоляня, з якого і готують китайську, дуже міцну горілку, понад 60^{0} з якимось специфічним присмаком.

Інколи біля станцій проглядали одноповерхові, витягнуті у довжину будівлі, якісь дуже скромні. Дивувало те, що біля них не було жодного дерева або квітника. Це було таким контрастом з нашою мальовничою Україною, що навіювало душевний смуток. Мене це дуже здивувало і я навіть запитала у наших колег, чому китайці не намагаються прикрашати свої оселі деревами або квітами.

На що отримала відповідь, буцімто для них естетичне оформлення менш важливе, аніж для європейців. Проте наділ землі, який доглядає кожна родина, був доглянутий ідеально, жодної бур'янини не побачиш.

Згодом, побувавши у містах, я впевнилася, що естетичне таки має значення — треба відзначити, що озеленення міст на дуже високому рівні, а може і краще, ніж в інших столицях світу.

Ми віддалялись у східному напрямку від провінції Хебей до Жовтого моря і поступово за вікном відмічалися зміни.

Але повернімось до провінції Ляонін. Тим паче, що саме до цієї провінції мчить отой дуже охайний потяг. Якщо на півночі провінції Ляонін дуже холодно і клімат несприятливий для вирощування садів, то поступово до Жовтого моря, з потеплінням, починають з'являтися насадження плодових культур. Однак навіть на узбережжі затоки Бохай Жовтого моря взимку бувають морози до мінус 30—35°C. Тому садівництво та виноградництво найбільш розвинуті на півострові Ляодунь. Особливо навколо приморських південних міст. У районі приморського Даляня під садами зайнято понад 20% земель.

Основними плодовими культурами тут є яблуня, груша, персик та виноград. Менш поширені абрикос, слива. Ще рідше трапляються вишня японська, черешня, хурма східна, в основному в районі приморського міста Даляня. Тут почали створювати доволі пристойні сади.

Та уряд поставив інше, дуже складне завдання. У тій частині провінції, яка не була придатна для вирощування плодових садів, закласти насадження горіха волоського, якого дуже не вистачало на внутрішньому ринку країни, а експорт його надто дорого коштує.

Та не вірте тому, що кліматичні умови не сприяють вирощуванню цієї культури. Немає межі працелюбності наших китайських друзів. Ще якихось двадцять років тому в провінції Ляонін горіх волоський вирощувався тільки в деяких кооперативах. А тепер представники Інституту економіки лісу з гордістю продемонстрували промислові насадження горіха волоського. Завдання поставлено, тож і виконано.

Щоб виключити імпорт, нині значні площі відведені під насадження швидкоплідної форми горіха волоського (Juglans regia forma fertillis Petz. Et Kirch.). До речі, в наших умовах ця форма вважається менш зимостійкою і більше пошкоджується шкідниками та уражується хворобами, ніж звичайна форма горіха. І взагалі вона рідко трапляється у садах аматорів. Однак у Китаї якраз навпаки, така звичайна для нас високоросла форма горіха відсутня, а вирощують вони низькорослу швидкоплідну форму. Ця форма має свої недоліки, тому привезена нами високоросла форма горіха волоського (Juglans regia L.), викликала зацікавленість. Вона не лише зимостійкіша, а й урожайніша, високоросла, довговічна. Інститут економіки лісу, який ми відвідали, також зацікавлений у створенні горіхових лісів саме високорослих, довговічних та високоврожайних, яких досі на території Китаю не було. Китайські спеціалісти надали можливість на дослідних базах Управління сільського господарства, Інституту економіки

лісу побачити технології з розмноження швидкоплідної форми горіха волоського (Juglans regia forma fertillis Petz. Et Kirch.). Для розмноження вони використовують зимове щеплення способом поліпшеного копулювання, причому вихід саджанців дуже високий: 80—90%. До речі, у той же спосіб, що й горіх, вони розмножують і унабі.

Такому високому виходу саджанців сприяє гарне обладнання теплиць, в яких здійснюється зимове щеплення, а також наявність дуже досвідчених кваліфікованих кадрів. На запитання — чому вони не розмножують горіх літнім окулірованням, вони відповідали, що саме у серпні у них ідуть дощі і приживлення бруньок дуже погане.

Восени, після обпадання листя, сіянці викопують і зберігають до зими, коли й починають проводити щеплення. Навесні готові саджанці за планом використання земель забирають господарства державної та фермерської форм власності, які існують нарівні. Ми відвідували і фермерські, і державні сади горіха волоського. Приємно бачити, як економно використовують господарі землю. Всі міжряддя були використані або під городні культури, або меншими за розмірами рослинами.

Зокрема, в якості ущільнювача широко використовується китайський фінік, відоміший нам як зізіфус (Ziziphus Mill. — назва роду) чи унабі (Z. jujuba Mill. — видова назва), який налічує близько сорока видів з родини крушинових, що виростають у тропічних і субтропічних зонах. Ця субтропічна рослина відома також як ююба чи жужуба, грудна ягода, анаб, чайлон, планджиба, янап. Трапляється унабі у штамбовій і в кущовій формі, де утворює кореневу поросль.

Для України велику цікавість становить вид зізіфус ююба, відомий як плодова рослина, що зростає в Середній Азії (Узбекистані, Таджикистані, Туркменістані), а акож у Закавказзі (Грузії, Вірменії, Азербайджані). Останнім часом він широко рекламується і вже починають вирощувати його в Україні.

Як дикоросла рослина, крім перелічених районів, унабі поширена в Китаї, Кореї, Індії, Афганістані, Ірані, Іраку, Туреччині, Середземномор'ї.

Країною найдавнішої культури унабі, за даними Ф.Х.Бахтєєва (1970), є Китай, де вона відома понад дві тисячі років. За стародавністю культивування унабі друге місце у світі належить Індії та Пакистану. Плоди за формою нагадують маслини чи фініки й залежно від сорту бувають кулястими, грушоподібними, циліндричними, бочкоподібними, масою від 6 до 45 г, за кольором від коричнево-червоних, світло-коричневих до шоколадних. Вони бувають з невеликою кісточкою, іноді безнасінні, із щільним і борошнистим м'якушем, за смаком — від кисло-солодких до солодких.

Оскільки це світлолюбна і невибаглива до ґрунтів рослина, вона там гарно зростає. Культура жаро- і зимостійка, витримує зниження температури до -30°С. Тобто це ідеальний ущільнювач в умовах континентального клімату Китаю. Однак в умовах Києва унабі не завжди достигає, оскільки сума активних (понад 10°С) температур повинна бути не менше 3000°С.

Найбільш великоплідний сорт Та-ян-цзяо має масу плодів 42 г.

Національний ботанічний сад НАН України також поставив перед собою ще одне завдання: провести селекційну роботу такої цікавої рослини, як унабі, для виведення сортів, придатних для Лісостепу України.

В останні роки в КНР форма власності садів різна. Ми, відвідуючи інститутські експериментальні бази, звичайно, були у захваті. Тож виникло дуже багато запитань до наших китайських друзів. Треба віддати їм належне — вони щиро відповідали на всі наші запитання, ні з чого не роблячи таємниці.

Але ж кортіло побувати і на фермерських господарствах. І недарма.

Тут не лише вирощують різноманітні сорти, а й тримають зв'язок з провідними установами з садівництва. Таким чином, науковці мають найрізноманітніший матеріал для дослідів, а фермери перебувають на вістрі цих досліджень, що дає їм можливість впроваджувати сучасні технології. Також слід відзначити, що в міжряддях плодових культур, особливо молодих, вирощування городини дуже ретельне і рослини гарно доглянуті.

Але закінчувався мій термін відрядження. Такий короткий для цієї доволі таки невідомої для нас країни — тільки почали знайомитись, як уже треба від'їжджати. А в результаті цієї поїздки колекція нашого ботанічного саду збагатилась унікальними сортами швидкоплідної форми горіха волоського. Наші високорослі сорти горіха зацікавили китайських спеціалістів.

Були налагоджені добрі особисті стосунки, а це, погодьтесь, у будь-якій справі чи не найвагоміша частина.

І.К. Кудренко,
кандидат біологічних наук,
Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України

ТОВСТОЛОБИК БІЛИЙ

РИБА В ПРИСАДИБНІЙ ВОДОЙМІ

Ознаки. Тіло товстолобика помірно високе, витягнуте, злегка випукле зверху і стиснуте з боків, із широкою розвинутою головою, що підтверджує його назву. Рот верхній, великий, розріз майже вертикальний. Черевні й анальні плавці з нальотом жовтизни. Зрослі зяброві тичинки утворюють фільтруючі стрічки, що нагадують звичайне "сито", через яке проціджується вода, а водорості, які затримуються, стають поживою для товстолоба.

Порівняно невеликі очі розташовані нижче середньої лінії голови. Луска дрібна, іноді трапляється з чорним відтінком. Горлові однорядні зуби сильні та пласкі, пристосовані для сплющування водоростей.

Забарвлення: спина темно-сріблясті, інколи оливково-сіра, боки та черевце в молодих риб (1—3 роки) сріблясті, пізніше — свинцево-сірі.

Товстолобик належить до великих риб. Його довжина може сягати 1 м, а маса — 16 кг, а то й більше.

Місця поширення: теплі проточні ріки й озера Китаю та басейну Амура. Вже понад 2 тисячі років його розводять у водоймах Китаю. До появи заводського способу отримання личинок мальків товстолоба виловлювали в річках, а потім вирощували в ставках до товарної маси. Найпоширеніше це практикувалося на Тайвані та Сіамі. Товстолоб, як і білий амур, акліматизований в Україні у 50-ті роки XX століття.

Спосіб життя. У себе на батьківщині влітку товстолобики мешкають у паводкових озерах, які мають достатньо корму для них, а восени ці риби повертаються до річок. У більшості річок Китаю статевої зрілості вони досягають на 5—6-му році життя, а подекуди й на 3—4-му. Самці дозрівають на рік раніше від самок. У природних умовах нерестяться у ранкові години, з квітня по липень (частіше з 20 травня по 15 червня) за температури 25—30°С на плині у верхніх шарах води. Нерест порційний. Зазвичай, за однією самкою, що нереститься, плавають два самці.

Плодючість білого товстолобика в залежності від маси риб від 100 тисяч до 1,5—2 млн. ікринок за середньої плодючості близько 500 тис. ікринок. Діаметр ікринок після набухання 3,5—4,5 міліметра.

Після нересту плідники повертаються до озер з мілкими протоками та достатньою кількістю дрібних водоростей.

Ікринки вільно пересуваються у воді. За температури 25°С через дві доби з ікринок виходять ембріони довжиною 6 міліметрів. Спочатку вони спокійно лежать на дні, інколи спливають у товщу води. Після використання жовчного міхура мальки пливуть до спокійних річок, де живляться зоопланктоном. На 8—10-й день у їхньому раціоні з'являється дрібний фітопланктон.

Досягнувши 5—10 см, молодь переходить на фітопланктон, до того ж їхній кишківник збільшується у 6—7 разів порівняно з довжиною тіла. З розвитком риби фітопланктон стає їхнім основним кормом. За добу мальок поїдає 25—40% планктону від своєї маси. Щонайкраща температура споживання їжі — 20—30°С.

На півночі та центральній частині України статевої зрілості товстолобик досягає у віці 6—9 років, у південних регіонах — у 4—5 років, а у водоймахохолоджувачах, як і в деяких річках Китаю, у 3—4-річному віці.

На жаль, кліматичні умови України і характер наших річок не дають можливості товстолобику, як і білому амуру, нереститися природним способом. Тому ікру і молоки у плідників відціджують штучним способом з наступною її інкубацією у спеціальних апаратах типу "Амур", "Вейса" їм подібним. Оптимальна температура для отримання ікри і молок 20—24°С.

Прикро, що дуже багато господарів присадибних та промислових водойм, враховуючи низьку товарну ціну, не дооцінюють товстолобика.

Те, що товстолобик живиться в основному фітопланктоном, робить його дуже економічно вигідним з іншими видами риб, тому що він не становить їм конкуренції у добуванні поживи.

Більше того, відфільтрувавши значну частину планктону, детриту, різної органіки, долучаючи і здрібнені частки комбікормів, товстолобики стабілізують гідрохімічний стан водойми, поліпшуючи його санітарний стан, що в свою чергу значною мірою відбивається на загальній рибопродуктивності водойми.

На сьогоднішній день білий товстолобик є найсвоєріднішим біологічним засобом боротьби із синьо-зеленими водоростями, що становлять велику небезпеку як для невеликих присадибних водойм, так і для великих водоймищ.

Синьо-зелені водорості належать до групи нижчих, найпримітивніших рослин. У більшості випадків — це одноклітинні організми, які з'єднуються в колонії. У деяких із цих клітин за допомогою слизу і виростів з'єднані в ценобії у вигляді ниток, становлячи зовнішню картину багатоклітинності. Розмножуються вони здебільшого діленням клітин. Синьо-зелені водорості живуть не лише у воді, їх можна зустріти на берегах водойм, у ґрунті і на поверхні. Це найпоширеніші рослини земної кулі. Вони першими заселяють безструктурні ґрунти і разом з бактеріями готують їх для освоєння іншими рослинами.

У сезони масового розмноження вода у водоймах видається забарвленою у зелений, синій, жовтий, червонуватий та інші кольори, це явище в народі називають "цвітінням води". "Синя рідина" утворюється за розпаду синьо-зелених водоростей. У результаті виходу із клітин водорозчинних пігментів — білохром-протеїдів. За надлишку розвитку водоростей, що супроводжується цвітінням води, якість її різко погіршується. Внаслідок активних процесів бродіння та гниття, вода насичується токсичними продуктами (фенолами, ціанідами, вищими спиртами), збіднюється киснем, набуває неприємних запахів. Це спричинює захворювання і загибель риб. Біологічне забруднення води водоростями, що відмирають, можна порівняти з забрудненням промислово-стічними водами.

Зауважимо, якщо в початковий період прогрівання води на мілководді призводить до ряду процесів (евтрофірування), які сприяють розвитку фітопланктону і риби, то потім цей процес стає причиною погіршення якості води і збіднення видового складу зообентосу і риб, сприяє розвитку синьо-зелених водоростей, які менш вибагливі до умов проживання.

Разом з тим синьо-зелені водорості за малої та середньої інтенсивності їхнього розвитку (до 10–20 г/см^{3}сухої речовини) відіграють, як і інші фотосинтезуючі організми, позитивну роль, збагачуючи воду вільним киснем.

Одначе, в присадибних водоймах, ставках та водосховищах вони нерідко виростають до великої інтенсивності розвитку (300–500 г/м^3 і більше), за якого продукти їхнього розпаду стають джерелом забруднення води. В деяких водоймах біомаса синьо-зелених водоростей вимірюється у 1 кг/м^3. Так, у р. Кам'янка в районі с. Фурси, що на Київщині, біомаса синьо-зелених водоростей у 2002–2005 роках сягала 3–10 кг/м^3, що стало причиною загибелі багатьох риб. І це ж не дивно. Адже в цих місцях наявність амонійного азоту та мінерального фосфору збільшилася у 3–10 разів, органічного азоту – 20–150 раз.

Не тільки вода, а й риба з таких водойм, має неприємний запах і може спричинити небезпеку для здоров'я людини, якщо її споживати. Про це слід знати не лише рибівникам, а й рибакам.

Отже, на подібних водоймах рибу краще, взагалі, не ловити.

Незважаючи на те, що біохімічні дослідження складу синьо-зелених водоростей у багатьох наукових інститутах засвідчили наявність у них значної кількості білка, ліпідів, вуглеводів, вітамінів і мікроелементів, які можуть бути цінною додатковою поживою у рибництві, але через велику кількість токсичності цих водоростей — це небажане явище.

У зв'язку з тим, що в багатьох наукових джерелах йдеться про токсичність синьо-зелених водоростей та їхню згубну дію на риб, в Українському науково-дослідному інституті рибного господарства під керівництвом О. Тарасова і в Київському науково-дослідному інституті гігієни харчування під керівництвом К. Воробйова проведені дослідження ролі синьо-зелених водоростей у живленні білих товстолобиків і токсична оцінка цих риб.

У результаті досліджень було встановлено, що поїдання піддослідними тваринками білих товстолобиків, які тривалий час живилися синьо-зеленими водоростями, не має фізіолого-біохімічної дії на організм.

Це пов'язано з тим, що синьо-зелені водорості повністю перетравлюються у кишківнику товстолобика і токсичні речовини, які містяться у ядрі, ними не засвоюються.

Наступні дослідження різних науково-дослідних інститутів країн СНД та Європи підтвердили правильність первинних висновків.

Таким чином, на сьогодні, враховуючи істотне зниження водопритоків до ставків і водосховищ з ряду об'єктивних і суб'єктивних причин, що в свою чергу суттєво зменшує їхню можливість до самоочищення, наявність білого товстолобика залишає нам шанс боротися з синьо-зеленою "чумою" водойм. І, не зважаючи на низьку ринкову вартість товстолобика, його присутність у водоймі дає змогу зробити рибництво рентабельнішим.

До всього мовленого тут ще додамо, що товстолобик — теплолюбна риба. Оптимальна температура води для його росту 22–30°С. Тому в південних регіонах України він росте набагато швидше, ніж у північних. За багатьма показниками він дуже вигідний як для рибних, так і для присадибних господарств, оскільки не вимагає додаткового годування, очищає воду, підвищує її якість і без додаткових затрат може дати 5–6 центнерів продукції з 1 га. Особливий інтерес білий товстолобик становить для неглибоких присадибних ставків з малим водопритоком, у яких ймовірність розвитку синьо-зелених водоростей у спекотні літні дні набагато вища, ніж у середніх і великих ставках.

Білий товстолобик належить до швидкорослих риб. На першому році життя у водоймах центральної та північної частини України він досягає 15–50 г, на другому – 350–1200 г, на третьому – 1400–2500 г. На півдні України та у водоймах-охолоджувачах на першому році життя він досягає 25–100 г, на другому – 500–1800 г, а на третьому – 3,5–5 кг. Завдяки швидкому росту та великим розмірам у товстолобика, який досягає дво-, трирічного віку у водоймі, не виявляється ні ворогів, ні конкурентів, що значною мірою сприяє збереженню його з мінімальними витратами.

Товстолоб живе в річках з тихим плином, у водосховищах і ставках, віддаючи перевагу добре прогрітим місцям, багатим на водорості і рослинність. Тому на світанку і перед заходом сонця стаї товстолобиків найчастіше можна зустріти на розливах біля берега поміж зелених низькорослих острівців водоростей, де вони знаходять собі достатньо необхідної їм поживи. Недаремно на його Батьківщині, в Китаї, він прозваний "водяною козою", тому що подібно до кози "пасеться", поїдаючи велику кількість дрібних водоростей.

Живе товстолобик стаями. За появи побічних звуків, облову, раптової появи несподіваних тіней може вистрибувати з води на висоту понад 1 м. Це потрібно враховувати під час лову. Верхню частину невода слід піднімати якомога вище над водою, інакше риба спроможна вистрибнути із невода.

За умови гарного кисневого режиму водойми, підживлення свіжою водою та статку кормової бази на 1 м^3 присадибної водойми можна посадити 10–15 однорічок білого товстолобика. У південних регіонах України за тих же умов можлива щільніша посадка — 15–20 шт. на 1 м^3.

Підгодовувати товстолобика потрібно дуже дрібними фракціями комбікормів та висівками, з огляду на специфіку поїдання корму рибою.

Смакові якості: м'ясо товстолобика має високі смакові якості і належить до групи середньожирних.

За калорійністю воно поступається перед коропом і білим амуром, але його цінність підвищується з віком, тому що із збільшенням його лінійних розмірів м'ясо стає жирнішим, завдяки чому з нього можна готувати не лише оселедці, а й відмінний балик. Головною вадою м'яса товстолобика є те, що воно дуже швидко жується. Тому, до його збереження слід ставитися ретельніше.

В. Тарасюк

РОЗВЕДЕННЯ Й УТРИМАННЯ ГУСЕЙ У ДОМАШНЬОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Українці гусей розводять з давніх давен. То що ж їх приваблює до цієї справи? Насамперед — простота догляду за птицею, можливість з ранньої весни й до пізньої осені утримувати цих білих птахів на пасовищах. Справа в тому, що гуси на таких природних випасах знаходять для себе достатньо поживи.

А за день без будь-якої шкоди для себе можуть пройти до 2—3 км. Це найвитриваліша і здорова домашня птиця, до того ж гуси довгожителі. Зауважено, що у деяких селянських господарствах ця птиця живе до 20—25 років і весь цей час дає потомство. І для господаря гуси економічно дуже вигідна справа — адже від однієї особини на подвір'ї одержують, зазвичай, один, а нерідко два виводки за весняний сезон, а потім її разом з молодняком переводять на пасовище аж до самої пізньої осені, де птиця рідко потрапляє у стресові ситуації. А такий спосіб утримування цієї живності дає змогу господарю мати добрі умови для тривалого продуктивного життя гусей.

Приміщення для гусей

У присадибному господарстві необхідно мати невелике приміщення — пташник, де найкраще утримувати птицю на глибокій підстилці. Таке приміщення взимку не опалюють. Для підтримання необхідної температури вистачає тепла, яке виділяють самі гуси, а приміщення необхідно лише постійно провітрювати. Температура взимку має становити на рівні +5 — 10°С (іноді допускається її зниження до 0, а то й −1°С). На площі 10 м^2 слід утримувати не більше 15 дорослих гусей. Для виходу гусей із пташника обладнують лази (ширина — 40—50, довжина — 50 см), а можна цілком обійтись і дверима. Не варто тільки примусово виганяти їх на вулицю.

Годівниці для домашнього пташника господар може виготовити самотужки із струганих дощок товщиною 2—2,5 см. Їхні розміри такі: довжина близько 100 см, ширина — 20, глибина — 17—20 см. Для напувалок, зазвичай, пристосовують дерев'яні корита або різні металеві ємкості. Узимку птицю годують помірно, в основному зерном та харчовими відходами.

Глибоку підстилку здебільшого заготовлять із соломи, дерев'яних стружок і тирси, сухої осоки. Щоб запобігти намоканню підстилки біля напувалок, під них кладуть металеві листи та обладнують підставки. Шар підстилки на підлозі має бути 40—50 см.

Яким має бути вигул для білих-крилатих?

Поряд з пташником, якщо немає пасовищ, треба обов'язково обладнати вигул, у середині якого зробити легкий навіс. Непогано також посадити дерева й кущі, у тіні яких у спекотні дні перебуватиме птиця. Улітку на вигулі гуси пасуться більшу частину часу, тому господар має сюди перенести годівниці та напувалки. Висота огорожі — не нижче 130 см. Хоча домашні гуси і втратили здатність літати, у деяких з них, й особливо тих, що постійно вільно випасаються, проявляється схильність до невеликих перельотів.

Звичайно, утримувати гусей на подвір'ї найскладніше навесні. Безумовно, краще купити кілька добових гусенят, і тоді залишиться тільки одна турбота — виростити їх. Проте значна частина господарів віддає перевагу утриманню й дорослих гусей. Отже, необхідно завчасно потурбуватися про гнізда для гусок, відібрати з-поміж них майбутніх квочок або приготувати домашній інкубатор. Як відомо, після посиленої яйцекладки лише у деяких самок з'являється інстинкт насиджування, до того ж наприкінці весняного сезону. А під час догляду в цей час має бути особливо уважний до гусок, аби з них вибрати майбутню дбайливу квочку. А тому в домашньому стаді необхідно мати й декілька квочок.

До гнізда стандартної величини під квочку можна покласти стільки яєць, скільки вона зможе прикрити своїм тілом — 10—15 штук. Для насиджування придатні майже всі гусячі яйця, за винятком явного браку. Встановити придатність яйця до насиджування можна за звичайними ознаками і за результатами перегляду на яскравому світлі — просвічування. До браку відносять занадто великі яйця, які, зазвичай, містять два жовтки, дрібні яйця (масою менше 100 г), яйця з деформованою шкаралупою. Під час перегляду господар обов'язково має звернути увагу на те, щоб жовток займав центральне положення і був малорухомий, а після погойдування яйця повільно повертався до його центру.

Тулузькі гуси

Гніздо для гуски господар може обладнати з різних підсобних матеріалів. Найчастіше їх роблять дерев'яними або плетеними з лози, можна також пристосувати для цієї мети картонні ящики. Але в середині гнізда обов'язково має бути чашоподібне "гніздечко", яке вимощують м'якою соломою і гусячим пухом. Самі квочки чого недоробив господар дооблаштовують гніздо, часто вискубують власний пух.

Досвід гусівників показує, що квочку на гніздо найкраще саджати увечері, а приміщення удень потрібно затемнювати. Тож поряд з гніздом виставляють годівниці та напувалки. Самки можуть довго сидіти на гнізді, тому їх необхідно знімати з нього кілька разів на добу для годування. У цей час оглядають і видаляють непридатні яйця для подальшого насиджування. У будь-якому разі яйця за період насиджування оглядають не менше двох разів на 7—8-й день і перед виведенням — на 27—28-й день. Характерна відмінність загиблих зародків — суцільна темна маса. Залишаючи гніздо для годівлі, гуска дає можливість яйцям дещо охолонути, а під час насиджування доволі часто перевертає їх. Саме ці два "прийоми" сприяють належному виведенню гусенят.

Виведення. З-під двох—трьох квочок гусенят можна об'єднувати в одну сім'ю. Самок, які залишилися без гусенят, можна почати "розгулювати" для наступної яйцекладки або підкласти під них яйця для нового виведення. Багато господарів, котрі утримують гусей, знають, а для тих, котрі не знають, скажу, що гуска може вирощувати не тільки власних пташенят, а й одновікових інкубаторських або від інших квочок. Щоб її "обманути", чужих гусенят підсаджують увечері. І якщо вона їх прийме, то жодне гусеня не залишиться уночі не зігрітим. Доросла, досвідчена й велика гуска з успіхом "водить" 20—25, а молода — 10—15 гусенят. Кращі квочки й матері, звичайно, старі гуски із

спокійним характером. Вони не тільки добре насиджують, а й ретельно доглядають за гусенятами, обігрівають і захищають їх у негоду, добре використовують пасовище.

Що залишаємо на плем'я?

Після завершення пасовищного або літнього вигульного утримання перед забоєм молодняку на м'ясо необхідно переглянути усе стадо і відібрати для розведення і подальшого зимового утримання кращу птицю. Основні принципи відбору птиці до племінного стада ґрунтуються на оцінці екстер'єру та продуктивності (вони були викладені вище). Слід зауважити лише на кілька істотних особливостей для розведення гусей у домашньому господарстві. Насамперед — треба визначити кількість гусей, яких залишають на зиму. Потім усю птицю уважно переглядають і зважують. На плем'я залишають кращу птицю, з більшою живою масою, без вад екстер'єру, з добре розвиненим опереням. Звичайно, спостережливий господар знає усіх своїх дорослих гусей, як кажуть "в обличчя". Особливо це стосується добрих гусаків, які повинні мати відмінний фізичний розвиток, бойовитість, здатність до захисту великої сім'ї. Не менш важливо залишати на плем'я високопродуктивних самок.

Кубанські гуси

Для поповнення стада, крім дорослих гусей, необхідно залишити і гусенят весняного виводку. До лютого—березня наступного року за належних умов утримання вони мають досягти повного розвитку і статевої зрілості та можуть стати відмінними квочками й турботливими батьками своєї сім'ї. Звичайно, не треба кожний рік замінювати усе поголів'я.

Найкраще залишати на зиму дві—три старі і одну—дві молоді сім'ї, у яких кожний гусак "водить" двох—трьох гусок. Необхідно передбачити і залишити на зиму також два—три резервні гусаки. Потомство цих сімей і дорослі гуси об'єднуються улітку в одну велику сім'ю кожного подвір'я, що значно полегшує догляд за ними.

Однією з особливостей догляду за гусьми у присадибному господарстві часткове обскубування пір'я з живої птиці. Така операція, якщо її виконувати своєчасно і правильно, дає можливість збільшити вихід дрібного пір'я і пуху майже у два рази. Нині у багатьох країнах застосовують 2—3-разове обскубування пір'я протягом року. Його роблять з урахуванням часу природного линяння, їхнього віку та фізіологічного стану. За вмілого обскубування гуси не відчувають болю. У живої птиці обскубують лише пухове та дрібне покривне пір'я тулуба. Крім додаткового збирання цінної перопухової продукції, обскубування у період природного линяння сприяє швидшій заміні старого пір'я. Проте перед тим як починати обскубування необхідно здійснити його першу спробу. Якщо пір'я висмикується легко, має білий і сухий заструг, то можна виконувати цю операцію.

Вирощуємо молодняк

У весняно—літній період гусенят утримують у приміщеннях тільки у перших два—три тижні. Потім їх переводять на вигул, до загонів або на пасовище. Під час пасовищного утримання строк вирощування молодняку на м'ясо розтягується до осені. До цього часу майже без додаткових витрат кормів можна одержати великі тушки масою 5—6 і більше кілограмів. У кінці пасовищного сезону корисно провести дво—тритижневе відгодовування на обмеженій площі (у загоні, під навісом або у пташнику), що помітно підвищує їхню живу масу і вгодованість. Для такого відгодовування потрібно приблизно 10 кг зерна разом з харчовими відходами і коренеплодами у розрахунку на одну голову. Молоду птицю, що залишили на плем'я, належно годують до переведення на зимове утримання.

Гусенята з перших днів життя менш вимогливі до тепла, ніж молодняк інших видів птиці. Стійкіші вони і до хвороб. Для їхнього утримання не потрібні дорогі, добре обігрівальні приміщення. Проте й для них у перші дні життя необхідно дотримувати температурний режим, за переохолодження вони скупчуються, відмовляються від корму, їхній ріст затримується, збільшується відхід пташенят. А від тривалого перегрівання гусенята стають зніженими і схильнішими до простудних захворювань.

Приміщення для молодняку

Таке приміщення готують заздалегідь. Його потрібно ретельно вичистити, інвентар, підлогу й вікна вимити гарячою водою з милом, за необхідності продезінфікувати. Підстилку тут накладають глибиною до 15 см. Дуже важливо, щоб у приміщенні температура була не менше +28...+30°. У перші два—три дні гуску разом з гусенятами, поки вони не зміцніють, тримають у теплому приміщенні. З тижневого віку за теплої погоди їх уже можна випускати на вигул. Проте на ніч усю першу декаду гусенят заганяють разом з гускою до теплого пташника. Потім, залежно від погоди, їх уже можна утримувати уночі на вигулах, у приміщенні, під навісом, а вдень — на пасовищі. Якщо випас поживний, то, звичайно, обмежуються одним вечірнім підгодовуванням птиці, яке для гусей обов'язкове, інакше вони не будуть повертатися на ночівлю. На воду молодняк можна випускати разом з гускою з тижневого віку, але за температури її не нижче 18—20°С.

Вимоги до годування гусенят

Не можна затримуватися з початком годування гусенят після виведення. Як тільки вивід пташенят закінчиться, вони обсохнуть і дещо звикнуть у новому приміщенні, їх треба нагодувати. У перші декілька днів гусенят годують часто — 6—8 разів на добу в основному круто звареними яйцями. Потім до раціону додають і вологі мішанки з варених яєць, подрібненого вівса, ячменю, пшеницю з доданням пшеничних висівок. З тижневого віку до мішанки додають картоплю, терту моркву, свіжу подрібнену зелену масу. Питною водою гусенят забезпечують постійно.

Гусенята "сироти"

Вирощування. Молодняк без квочки вирощують також на підлозі, на глибокій підстилці. Тут успіх справи насамперед залежить від температурного режиму і годування. Необхідно постійно стежити за температурою повітря у приміщенні та за необхідності облаштувати додаткове обігрівання. На кожний квадратний метр підлоги у перші два—три тижні у пташнику можна розмістити для вирощування не більше 10 добових гусенят.

Обладнуючи обігрів, слід враховувати, що особливо теплою має бути підлога. У приміщенні не можна допускати протягів та вологості. Природно, що в міру росту потреба молодняку у площі збільшується особливо, якщо їх переводять на вигул — до загонів або на пасовища.

Багато залежить від того, які гусенята будуть прийняті на вирощування. Звичайно, вони повинні бути добре розвинені, міцні. Слабкі добові гусенята малорухомі, погано

стоять на лапках, у них великий живіт. У здорового, міцного гусеняти м'який підібраний живіт, воно дуже рухоме і добре тримається на лапках. Постійне та уважне спостереження за поведінкою молодняку допоможе визначити, чи достатньо йому тепла, корму та води.

Як годувати гусенят?

Практикують інтенсивне відгодовування гусенят до 10—11-тижневого віку. У цьому випадку за теплого періоду року можна виростити дватри виводки молодняку. До їхнього раціону, крім комбікорму, додають зернову суміш. Не менше 50% від загальної кількості кормів повинна становити зелена маса з подрібненої трави, вітамінного трав'яного борошна та інших соковитих кормів. А в розрахунку на одне гусеня за весь час утримання витрачається 10—12 кг зерна (цілого і подрібненого), 3—4 — макухи і 25—30 кг зеленої маси. У домашньому господарстві годування молодняку, як і дорослої птиці, основується на використанні власних кормів (харчові відходи, зелені та соковиті корми) у поєднанні з купованими комбікормами, зерном та зерновими відходами.

Бійцівські гуси

Коли і що їдять дорослі гуси?

Дорослі гуси, як відомо, набагато охочіше споживають ціле зерно, ніж дерть або висівки. Тому, якщо є подрібнене зерно, то його краще замочити і давати у вигляді вологої мішанки, у якій основну частину становлять харчові відходи. Зелені і соковиті корми (картопля, морква, буряки, бруква, інші овочі) дають птиці з розрахунку 300—500 г на голову за добу. Більшу частину зазначених овочів краще варити і також давати у вигляді вологих мішанок. Корисно своєчасно заготовити у достатній кількості трав'яне борошно з люцерни, конюшини, кропиви і різнотрав'я. Проте цих кормів у раціоні має бути не більше 150 г, оскільки трав'яне борошно гуси перетравлюють погано. Мінеральні корми (ракушняк, крейда, кісткове борошно, сіль кухонна) необхідно постійно тримати в окремих годівницях.

Узимку гусей годують два рази — уранці зерном, а ввечері — вологою мішанкою. Мішанка складається із запареного трав'яного борошна, подрібненого сіна, конюшинової полови, сухої кропиви. Такі коренеплоди, як моркву, брукву, буряки можна давати й сирими, але картоплю треба згодовувати вареною (до 400 г на одну голову за добу). Під час підготовки гусей до продуктивного періоду їх переводять на триразове годування, до того ж зерно дають ранком і ввечері, а вологу мішанку вгодовують тільки вдень.

У продуктивний період дорослої птиці до раціону вводять усі перелічені корми і годують три—чотири рази на добу, з них не менше двох раз зволоженими мішанками. У цей час господареві потрібно не забувати давати птиці щоденнопророщений овес або поживні зернові відходи (100—125 г), ячмінне або вівсяне борошно (по 60—80 г на голову), а також пшеничні висівки і трав'яне борошно у таких же кількостях. Гусаків необхідно окремо підгодовувати пророщеним зерном (до 100 г) або мішанкою з 60—80 г молотого зерна і кормами тваринного походження (15—20 г). Після закінчення яйцекладки дорослу птицю пасуть разом з молодняком у загальному стаді, зберігаючи для усіх тільки одне вечірнє годування.

О.І. СОКОЛ,
Харківська державна зооветакадемія

ШИНШИЛИ В ПРИСАДИБНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Для людини шиншили найбільше цінні своїм хутром. У природному для них середовищі шиншил можна зустріти в гірських районах Північної Америки, а саме, в тих скелястих місцях, які для людини є надто важкодоступними. Шиншила – невеличка 20–35 см тваринка, довжина її хвоста – 10–16 см, а маса – 400–700 г. Цікава особливість шиншил та, що їх самки завжди більші за самців.

Активний спосіб життя шиншили ведуть уночі — у них чудовий зір, нюх та слух. Хутро шиншили рівне, шовковисте, щільне, з довжиною ворсу 2,5—3 см. По довжині у волосинок зональне забарвлення, що надає йому особливої привабливості.

Отже, в Луганській області, в селі Рибанцевому Новопсковського району живе і працює великий ентузіаст та спеціаліст із розведення й утримання цих тваринок Сергій Миколайович Сергієнко. До речі, Сергій Миколайович має вищу зоотехнічну освіту і найголовніше у його роботі те, що він набув великого власного досвіду з розведення шиншил — його ферма затверджена племінною.

А тепер, які ж основні вимоги з утримання цих, за природним походженням, південноамериканських дивовижних тваринок?

Найперше, шиншилу найкраще тримати в металевих клітках, які мають стояти в окремих приміщеннях, де тримається плюсова температура. А для цього можуть надаватися повітки, веранди і навіть горища.

Перші роки Сергій Миколайович тримав шиншил у кімнаті, а після збудував повітку 2,8х3,5х1,9 м з підігрівом, де можна було поселити разом з молодняком понад 70 тваринок. За спостереженням було встановлено, що найкраще шиншили почуваються за температури +13—25 °С. Проте вони можуть переносити й відхилення температури від 0°С до 35°С, але за високої температури приміщення необхідно частіше провітрювати.

Друге. Господар, який вирішив утримувати шиншил, має знати, що хутро цих тваринок завжди має бути чистим. У природі вони досягають цього завдяки частому "купаню" у пилі, піску, вулканічному попелі. Тому до клітки час від часу потрібно ставити ящики з піском 25х30х25 см (обшиті по краях жерстю) або бляшані банки діаметром 24 см, заввишки 25 см з дном або кришкою з дерева. До цих ємностей слід покласти дрібного ретельно висушеного та просіяного з домішками глини кар'єрного піску. Якщо дрібні часточки втрачаються, пісок замінюють новим. Річковий пісок для

шиншил не годиться, оскільки він занадто зернистий.

Слід пам'ятати: чим менша температура в приміщенні, тим частіше шиншила купається. Відтак зменшується вологість хутра і відновлюється його теплоізоляційна властивість. І взагалі, тваринка з великим задоволенням та бажанням купається.

Третє. Оскільки шиншила більше пристосована до нічного способу життя, то надмірне світло їй не потрібне, а стрімке сонячне світло може призвести до перегрівання.

Вибір величини та форми клітки залежить від того, яку мету ви ставите перед собою. Було вивчено дві величини кліток: а — окрема (70x80x50 см) і б — поділена за довжиною на секції із загальною величиною 80x35x315 см. В обох варіантах тваринки належно розмножувалися і розвивалися.

Для цієї мети використовували оцинковану, пресовану сітку з чарунками 20x20 см і 16x25 мм. Передні дверці із арматурного дроту обв'язували панцеровою сіткою (бік ромба 10 мм), повз яку тваринок добре видно. Дно виготовляли із решіткового матеріалу (відстань між рейками від 3,5 до 5 мм). Таке дно належно промивається. До бокової стінки на відстані 17—20 см від стелі клітки прикріплюється поличка 15x30 см із пласкої дрібної сітки, на якій тваринки перебувають більшу частину часу.

У клітці встановлюється годівниця — кругла бляшана баночка діаметром 6 см, висотою — 7 см. Її прикріплюють до середини передньої стінки на висоті від підлоги 6—8 см, так, що пожива для тваринок не затоптується. Для молока та води ставиться баночка величиною 5x10x2,5 см з тонкої сталі, яка не ржавіє. На зовнішньому боці клітки навішується трафаретка із фанери, на якій записуються відомості про сім'ю, час народження і, коли забирається молодняк.

Для окремих кліток внизу на полозках установлюються піддони, їх у потрібний час висувають і чистять. Кожний ряд кліток ставиться ярусами, дещо з нахилом до передньої частини, вгорі криється залізом або руберойдом. Між ярусами відстань 10—15 см, тому в будь-який час їх можна прибирати.

Чим і як годують шиншил?

Влітку годують тваринок самою травою, а взимку дають сіно з різнотрав'я, яке заготовляють у час бутонізації: люцерну, конюшину, бобове, кульбабу. Тут необхідно знати, що шиншили, взагалі, із задоволенням їдять будь-яке різнотрав'я. Одначе, навесні до їхнього раціону це різнотрав'я потрібно вводити досить обережно, починаючи з невеличких пучків і так упродовж 10 днів, а надалі траву дають без обмежень. Для поліпшення травлення влітку бажано класти до годівниць й небагато сіна.

Окрім сіна і трави шиншилам ще згодовують і концентрати, молоко, овочі. Треба мати на увазі й те, що шиншили схильні й до ожиріння. Тому підгодовувати концентратами потрібно за нормами. Взагалі ж краще годувати сіном, травою та овочами.

Приблизна добова даванка годівлі (на 1 голову):

Сіно — 20—30 г; ячмінь — 2 г; пшениця — 1 г; трава влітку до 40 г; овес — 1 г; насіння — 1 г; макуха — 1 г; сухарі з хлібних відходів — 1 г; морква взимку — 5 г; молоко до 10 г.

У клітках має постійно лежати крейда, кам'яна сіль, березова паличка для сточування зубів. Взимку можна потроху додавати м'ясокісткове бо-

рошна та полівітаміни. Непогана допомога — заготовлені влітку березові, осикові, липові віники. Із задоволенням шиншили їдять різноманітні плоди, насіння, овочі.

Як часто годувати шиншил?

Достатньо один раз вдень та ввечері, так вони ведуть активний спосіб життя. Уранці цікавляться станом тваринок, прибирають приміщення, до ванночок, які спорожнили, наливають воду.

Шиншила

Як розмножуються шиншили?

Шиншили розмножуються увесь рік і приносять господарю три приплоди. Частіше щеняться у березні—квітні, період кітності 105—120 днів. Народжується від одного до чотирьох малюків. Самкам, що годують своїх народжених у перший місяць, бажано до годівлі додавати плющений овес та насіння олійних культур. З перших днів життя у багатоплідних сім'ях шиншилят підгодовують теплим коров'ячим або козячим молоком із піпетки два рази на день. Починають з кількох крапель, а потім, доки наїдяться.

У 10—12 місяців пари поєднують для розведення. Самку підсаджують до самця, а не навпаки. Самець має бути старший за самку. У такому поєднанні утворюються дружні сім'ї, а відтак народжується краще потомство.

Початок гону установлюється з вигляду неспокійної поведінки тварин навіть удень, коли вони, зазвичай, відпочивають. Самець ганяється за самкою, подаючи вуркітливі звуки. У більшості випадків самки відгулюються у перші три дні після щеніння. Щоправда, буває перед щенінням і відразу після нього самка відганяє партнера, тому на певний час самця у таких випадках потрібно відсадити.

За 5—7 днів до щеніння до клітки ставлять гніздовий ящик для купання, у якому має бути подрібнене сіно. Малюки з'являються на світ опушеними і видющими (на відміну від кроленят). Якщо самка народила малюків на сітку, то їх потрібно перенести до гнізда, де мати їх турботливо укриє пухом.

Через три дні ящик перевертають на бік, щоб малюки могли з нього вільно виповзати, а через 8—10 ящик забирають зовсім. Якщо в приміщенні, де утримуються шиншили, температура вище +18°С, то гніздовий ящик можна, взагалі, не ставити.

Під час вирощування шиншил, на відміну від кроликів, бажано частіше брати їх на руки, частувати чимось смачним, скажімо, льоновим або соняшниковим насінням.

Таким чином, розводити шиншил, цих високоякісних хутрових тваринок, цілком можна у малому присадибному господарстві, а відтак усі, хто належить до жіночої статі, матимуть змогу носити високомодні шуби, які носили вищі верстви суспільства інків.

П. І. Івашков,
П.О. Нарожний,
доценти Луганського
національного аграрного університету

Як допомогти осиротілим кроленятам

Шановні кролівники, я розумію, що й вас цікавить питання, де придбати формалін, сульфат натрію, амонію чи калію, хром та ряд інших інгредієнтів для кушнірської справи.

Я можу повідомити, що все вище перелічене можна придбати в місцевих ветеринарних аптеках, зоомагазинах та в інших зоозакладах.

Але, нас кролівників, особливо початківців, непокоїть не лише вищезазначене. **І тут, мені видається, буде доречно розповісти про один випадок з моїм знайомим, що мешкає у селі Самгородок Сквирського району, що на Київщині.**

Отже, купив він на ринку сукрільну кроличку. Про термін окролу попередній господар повідав правду. Так ось, мій товариш, доглядаючи кролицю, вкладав не лише свої сили, знання, а й душу. Та коли вже настав час окролу, кролиця народила восьмеро кроленят. Самка ж під час пологів загинула.

Безумовно, товариш дуже шкодував, що в нього не було іншої кролички і годувальниці, аби підсадити до неї кроленят. Але він духом не занепав і за допомогою штучного годування молоком виростив восьмеро кроленят.

Виникає запитання, яким же чином мій товариш годував молоком кроленят? За допомогою піпетки. А конкретніше. Він негайно зібрав цілу бібліотеку з фахової літератури і в цьому йому допомогли знайомі. Але хоча й надворі було літо і мій товариш змайстрував дерев'яний ящичок і в ньому підстелив м'яку подушечку, а поверх неї розклав м'яке запашне сіно, "оселив" там кроленят і прикрив кролячим пухом, що його ще встигла нащипати кроличка. Над гніздом він прилаштував настільну лампу з обігрівальною лампочкою, котру він вмикав на певний час і вчасно вимикав.

А коли я гостював у свого товариша, ми проаналізували всю літературу, яку він зібрав, і дійшли висновку, що **кроленят корисніше вигодовувати козячим молоком, бо воно жирніше від коров'ячого і в ньому легше розщеплюються жирові елементи, ніж у коров'ячому, що сприяє кращому засвоюванню його організмом кроленяти.**

Та оскільки мій друг, як гарний господар, утримував і корову, тому вигодував своїх кроленят коров'ячим молоком. Він розробив такий графік годування малечі — через кожні чотири години: 4, 8, 12, 16, 20, 24 протягом доби.

Перед тим, як годувати кроленят, слід підігріти молоко до температури 25–30°С, але ні в якому разі не кип'ятити, оскільки під час кипіння молоко втрачає поживні властивості. Потім беруть кроленя в ліву руку, а правою рукою в піпетку набирають молоко. З допомогою вказівного та великого пальців руки розтуляють щелепу кроленяті і поволі вводять молоко в рот кроленяті і таким чином дають йому змогу його пити.

Після годування кроленяті слід витирати губи свіжим або висушеним на сіно листком полину чи грецького горіха — це запобігає проносу кроленят і сприяє звиканню їх до звичайної кролячої їжі.

За штучного годування кроленят молоком особливу увагу звертають на стан шкірного покриву і наповнення шлуночків малят. Бо коли самка з належною молочністю годує кроленят, то в них здоровий вигляд, блискуча вовна, а ще, коли кроленята неголодні, то вони не пищать і спокійно лежать у гнізді.

І ще. Кроленят, які вигодовуються без матері, потрібно старанніше доглядати. А це буває тоді, коли самка загинула під час пологів, а ще й у випадках, коли самка починає їсти свій приплід, і в цьому разі кроленят слід негайно відлучити від такої самки і підсадити до іншої або перевести на штучне годування і посилений догляд.

А ще слід враховувати, що штучно вигодовані кроленята відстають у своєму біологічно-фізіологічному розвитку від кроленят, котрих вигодувала кролиця. Тому їм, крім біологічного вітамінно-мінерального підгодовування як "Аматор", "Мінерал" та інші, до раціону можна вводити й таку рослину, як ехінацея пурпурова.

І ще хочу додати й таке, знову ж таки особливо молодим кролівникам, що кроленят корисніше випасати на різноманітних травах, таких як: подорожник, калачики та спориш. А у віці 2–3 місяців кроленят слід розділяти за статтю.

Успіхів вам і досвідченим, і молодим кролівникам у вашому господарюванні. І давайте спілкуватися на сторінках нашого "Дім, сад, городу".

О.І. Кучерук,
с. Прибережне, Житомирська обл.

ДО СВЯТКОВОГО СТОЛУ

Конкурс "Господиня"

Шановна редакціє!

Пише ваша давня шанувальниця Марина Ободенко. Я живу в селі Вільне на Криворіжжі. Журнали "Дім, сад, город" далеко не ховаю, адже часто доводиться заглядати в журнал за порадою. Люблю кулінарну сторінку. Крім саду та городу займаюсь розведенням кролів, тому пропоную страви із м'яса кролів.

Салат з кролячої печінки

Треба мати: 300 г вареної кролячої печінки, 100 г твердого сиру, 2 червоні ріпчасті цибулини, 1 пакетик майонезу, оцет, сіль, цукор, перець. Цибулю чистимо, нарізуємо півкільцями та заливаємо маринадом приготовленим за таким рецептом: у 50 г оцту додати чайну ложечку солі та цукру, 50 г холодної кип'яченої води. Перець кладемо за смаком. Маринадом заливаємо підготовлену цибулю і витримуємо одну годину. А тим часом печінку нарізаємо соломкою, сир тремо на крупній тертушці або також нарізаємо соломкою. Цибулю відціджуємо, додаємо до печінки та сиру, заправляємо майонезом, перекладаємо у салатницю, витримуємо у холодильнику 30 хв., а потім подаємо до столу.

Завиванці з м'яса кролів

Щоб приготувати завиванці, *треба мати: задню частину кролячої тушки, 2 круто зварених курячих яйця, одну варену моркву, 2 крабові палички, 2 листочки зеленого салату, зелень петрушки, цибулі, жир для смаження, 0,5 склянки вершків або майонезу.*

Підготовлене м'ясо миємо і акуратно відділяємо від задніх ніжок. Шматочки м'яса відбиваємо. На кожну з двох відбивних кладемо нарізану моркву, яйця, подрібнену зелень петрушки і цибулі. В листочок салату загортаємо крабову паличку, солимо, перчимо, згортаємо рулетиком, обмотуємо ниткою, щоб не розгорнулись, обсмажуємо на сковороді на будь-якому жирі до рум'яної скоринки, потім перекладаємо у підходящий посуд, зверху поливаємо майонезом чи вершками, присолюємо, перчимо. Рулетики ставимо у духовку і запікаємо до готовності. Кількість порцій кожна господиня визначає за потребою.

Кролик тушкований з овочами

Треба мати: одну кролячу тушку, 5—7 штук великого червоного болгарського перцю, 3 морквини, 1 л томатного соку, 2 великі цибулини, 2 зубки часнику, 0,5 склянки олії, зелень, сіль, перець, 2 столові ложки оцту, 1 столову ложку цукру, жир для смаження.

М'ясо миємо і ділимо на порційні шматки. Чистимо і миємо овочі. Моркву нарізаємо брусочками, цибулю — кільцями, перець — також кільцями. М'ясо обсмажуємо на сковороді до рум'яної скоринки. Перекладаємо у посуд, додаємо овочі, сіль, перець, оцет, цукор і заливаємо все томатним соком. Тушкуємо до готовності, поки не випарується сік. Перед подачею до столу перекладаємо на блюдо, посипаємо подрібненою зеленню та подрібненим часником.

Шановна редакціє улюбленого журналу!

Мене звуть Наталя Галацька. Живу у селі Львово Бориславського району Херсонської області. Маю бажання прийняти участь у конкурсі "Господиня — 2005". Мені подобається куховарити і я вирішила надіслати деякі сімейні рецепти улюблених страв. Прийміть мої щирі новорічні вітання читачам журналу та працівникам редакції.

Салат м'ясний

Треба мати: 300 г відвареного м'яса курки або яловичини, 2—3 морквини, майонез, сіль, часник, зелень.

Варене м'ясо ріжемо соломкою. Помиту і очищену сиру моркву тремо на тертушці. Декілька зубків часнику (кількість залежить від смаку) подрібнюємо гострим ножем або пропускаємо через часникодавку. Всі компоненти з'єднуємо, заправляємо майонезом. Викладаємо гіркою в салатницю, прикрашаємо зеленню.

Міні-піца

Треба взяти звичайні маленькі бублички. Замочити їх на півхвилини у молоці, щоб вони розм'якли. Із будь-якого м'яса готуємо звичайний фарш, солимо його, заправляємо спеціями за смаком. Наповнюємо цим фаршем серединку бублика. Зверху на фарш можна покласти часточку помідора, а на нього — по крапельці майонезу, кетчупу. Бублички викладаємо на деко і запікаємо у духовці до готовності м'яса. Виймаємо, перекладаємо на блюдо і посипаємо подрібненою зеленню.

Салат ніжність

Треба мати: 400 г крабових паличок, одну баночку солодкої кукурудзи, 10 круто зварених яєць, 1—2 свіжих огірочки (їх треба натерти на тертушці або дрібно нарізати ножем). Додати посічену зелену цибулю, все ретельно перемішати і заправити майонезом, бажано, щоб це був "Оліс". Перед подачею до столу салат перекладаємо у салатницю та прикрашаємо листочками зелені.

Риба під майонезом

Будь-яку свіжу рибу почистити, випотрошити, промити, відділити голову та хвіст. Тушку риби замочити у підсоленій та підкисленій оцтом воді на 30—40 хв., після цього рибу треба нарізати шматочками, обкачати у борошні і смажити до напівготовності. Потім беремо невелику моркву, нарізаємо кружальцями і складаємо у казанок у такій послідовності: шар моркви, шар риби, шар картоплі нарізаної кружальцями. У майонез додаємо трішки води, виливаємо його у казанок. Казанок ставимо на 2,5—3 години на мінімальний вогонь, щоб риба мліла.

Торт "Новорічний"

Щоб приготувати тісто, *треба мати: 6 яєць, 6 столових ложок цукру, 3 столових ложки какао, 1 чайну ложечку соди, 3 столових ложки борошна (бісквіт). Крем: 300 г вершків, їх треби збити з цукром (кількість цукру за смаком). Для прослойки — 1 банан.*

Глазур: 2 ст. ложки какао, 50 г вершкового масла, 4 ст. ложки цукру. Випікаємо бісквітне тісто (змішуємо всі складові і ставимо бісквіт у духовку), а тим часом готуємо крем. Коли бісквіт буде готовий, його треба вийняти, охолодити і розрізати бісквітний корж гострим ножем навпіл по всій площині так, щоб вийшло 2 однакових коржі. Один корж густо змащуємо кремом. Потім беремо стиглий банан, нарізаємо його кружальцями і викладаємо рівномірно на крем. Потім зверху накладаємо другий корж. Варимо глазур і поливаємо верхній корж. Виносимо на холод. Коли глазур захолоне, торт зверху прикрашаємо за вподобаннями горіхами, цукатами, шматочками фруктів тощо.

Торт "Зебра"

Щоб спекти коржі для торта, *треба мати: 4 склянки цукру, 4 яйця, 250 г сметани, 250 г масла.* Ці складові треба ретельно перемішати, а потім додати 3/4 чайної ложечки соди, 1,5 склянки борошна. Тісто, яке замісили, треба розділити на дві рівні частини. В одну частину додати 5 чайних ложечок какао та вимішати так, щоб тісто набуло коричневого кольору. У другу частину тіста треба додати 3 чайних ложечки борошна. Це для того, щоб густота тіста на коржі була однакова. На середину змащеного жиром дека наливаємо по 2 столові ложки білого та коричневого тіста. Далі знову ллємо тісто біле, коричневе і т.д. Випечений корж охолодити, а потім розрізати так, щоб вийшло два різнокольорових коржі.

Змастити корж треба звичайним заварним кремом, можна використати покупний або приготувати крем самому за таким рецептом: 2 яйця збити з двома столовими ложками цукру, додати 2 ст. ложки борошна (30 г). Потім треба додати 3—4 ст. ложки холодного молока, перемішати і отримати однорідну масу. Склянку молока довести до кипіння, поступово влити, безперервно помішуючи, кремову масу і тримати на водяній бані на помірному вогні. При цьому крем треба помішувати доти, поки він не загусне. Після цього треба додати 30—50 г вершкового масла, перемішати і швидко охолодити.

У 2005 МИ ДРУКУВАЛИ

"Дім, сад, город" № 1

"Дім, сад, город" № 2

"Дім, сад, город" № 3

"Дім, сад, город" № 4

"Дім, сад, город" № 5

"Дім, сад, город" № 6

"Дім, сад, город" № 7

"Дім, сад, город" № 8

У 2005 МИ ДРУКУВАЛИ

"Дім, сад, город" № 9

"Дім, сад, город" № 1

"Дім, сад, город" № 11

У номері

На першій стор. обкладинки: Маленька читачка Саша Шевченко. (м. Дніпродзержинськ)

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№ 12, грудень, 2005 р.
Головний редактор
М. І. Халимоненко
Головний художник
Т. П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б. К. Донгаш, І. Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
М.П.Чернецька
Дизайн, верстка — **О.В. Ос**
Комерційний директор
Г.А.Донець, тел. 552-90-45
Реклама, оголошення
тел. 552-90-49
О.К.Шевченко, тел. 552-95-11
E-mail: reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т. І. Лазебник, тел.552-94-60
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 23.10.98
Підписано до друку 18.11.2005 р.
Загальний тираж 143 117 прим.
Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця:
вул. Краківська, 20,
Київ-94, 02094.
Тел. (044) 552-95-13
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Надруковано у видавництві «Преса України».
03148, Київ-148, вул.Героїв Космосу, 6.
З. 0118512.

ПЕРЕДПЛАТНІ ІНДЕКСИ КОМПЛЕКТІВ ЖУРНАЛІВ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.

Індекс 74142; 90245

Запрошуємо відвідати

XV СПЕЦІАЛІЗОВАНУ ВИСТАВКУ-ЯРМАРОК "ДІМ, САД, ГОРОД"- 2006,

яка відбудеться з 26 по 29 січня 2006 року
в приміщенні Київського Палацу дітей та юнацтва
(Київ, вул. Січневого повстання, 13, станція метро "Арсенальна")

- ***На виставці-ярмарку: Елітне насіння від найкращих вітчизняних та зарубіжних виробників.*** **Високоякісне насіння овочевих культур, лікарських рослин, саджанці, добрива, біостимулятори росту, засоби захисту рослин, укривний матеріал для теплиць та відкритого ґрунту.**
- **Будуть виставлені на продаж зразки перспективних сортів плодових культур, винограду, малопоширених садово-городніх рослин.**
- **Відвідувачі зможуть придбати високоякісні продукти бджільництва.**
- **На виставці-ярмарку великий вибір продукції! Помірні ціни! Для оптових покупців — гнучка система знижок! Консультації досвідчених фахівців!**

Виставка-ярмарок "Дім, сад, город" - 2006 — велике свято найбільш потужного національного видавця аграрної літератури видавничого об'єднання "Дім, сад, город".

"Дім, сад, город" 17 років на ринку України! Найбільші тиражі! Мільйонна читацька аудиторія. На виставці-ярмарку для Вас зустрічі з редакційними колективами журналів "Дім, сад, город", "Пасіка", "Квіти України", "Виноград. Вино", "Наш дім", "Туризм сільський зелений", "Чумацький шлях".

- **Запрошуємо придбати журнали та літературу з питань городництва, садівництва, виноградарства, бджільництва, охорони здоров'я за редакційними цінами.**

Щиро запрошуємо малят і школярів, турботливих батьків, вихователів і вчителів, бібліотекарів!

- **На Вас чекає зустріч з видавцями найпопулярніших сучасних дитячих журналів "Яблунька" та "Чарівна казка"! Ви можете придбати понад 20 видів журналів-розфарбовок з казками, віршами, оповідками, захоплюючі настільні ігри, лялькові театри, іграшки-саморобки, дитячі календарі, блокноти тощо. Подарунки від редакції для шкільних бібліотек.**

Організатор — редакція журналу "ДІМ, САД, ГОРОД"
Щодо участі у виставці-ярмарку звертайтеся в Оргкомітет:
тел./факс (044) 552-94-60. E-mail: dsg@dimsadgorod.com

УВАГА! З ініціативи читачів журналу "ДІМ, САД, ГОРОД" буде проведено

ПЕРШИЙ З'ЇЗД ГОРОДНИКІВ ТА САДІВНИКІВ-АМАТОРІВ

Колективне підприємство "Редакція журналу "Дім, сад, город", Українська державна насіннєва інспекція, Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України, Спілка пасічників України запрошують городників та садівників-аматорів взяти активну участь у підготовці та проведенні Першого всеукраїнського з'їзду.

Дата і місце проведення: 26 січня 2006 року, Київський Палац дітей та юнацтва, вул. Січневого повстання, 13, станція метро "Арсенальна".

З питань підготовки до з'їзду та проведення виставки-ярмарку просимо надсилати пропозиції на адресу:

вул. Краківська, 20, Київ, 02094,
тел. (044) 552-95-15, 552-94-63, 552-94-60, e-mail: reclama@dimsadgorod.com

ЗАПРОШУЄМО НА ВИСТАВКУ-ЯРМАРОК!

ISSN 1814-4357 Дім, сад, город. №12. 2005. 1-48с. Ціна договірна.